

**TÜRK HUKUKUNDA AİLE KAVRAMI VE
AİLENİN KORUNMASI**

Büşra Gül KARACA

**Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Doç. Dr. Yasin KURBAN
2017
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

Büşra Gül KARACA

TÜRK HUKUKUNDA AİLE KAVRAMI VE AİLENİN KORUNMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Yasin KURBAN**

ERZURUM-2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

13/12/2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "TÜRK HUKUKUNDA AİLE KAVRAMI VE AİLENİN KORUNMASI" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Büşra Gül KARACA

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Yasin KURBAN danışmanlığında, Büşra Gül KARACA tarafından hazırlanan bu çalışma 13 / 12 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yasin KURBAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ömer GEDİK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. H. Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 13 / 12 / 2017

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**AİLE HUKUKUNUN TEORİK ÇERÇEVESİ VE AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN
GENEL MEVZUAT**

1.1. AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVİNDEN HAREKETLE AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR	3
1.1.1. Aile Kavramı	3
1.1.2. Türk Hukukunda Ailenin Tanımı	5
1.1.2.1. Türk Medeni Kanununa Göre Aile Kavramı	5
1.1.2.1.1. Dar Anlamda Aile	5
1.1.2.1.2. Geniş Anlamda Aile	5
1.1.2.1.3. En Geniş Anlamda Aile	5
1.1.2.2. Türk Ceza Kanunu'na Göre Aile Kavramı.....	6
1.1.3. Ailenin Önemi	6
1.1.4. Ailenin İşlevleri.....	8
1.1.5. Aile Hukuku Kavramı	9
1.2. TÜRK AİLE HUKUKU'NUN TARİHİ GELİŞİMİ	9
1.2.1. İslamiyet Öncesi Türk Ailesi.....	9
1.2.2. İslamiyet Sonrası Türk Ailesi.....	13
1.2.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Ailesi.....	18
1.3. AİLE HUKUKUNA HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER	20
1.3.1 Birlik İlkesi.....	20
1.3.2. Süreklilik İlkesi	21
1.3.3 Zayıfların Korunması İlkesi	21
1.3.4. Düzenleme Serbestisinin Bulunmaması İlkesi.....	22

1.3.5. Eşler Arasında Eşitlik İlkesi	23
1.3.6. Devletin Müdahaleciliği İlkesi	23
1.4. AİLENİN KORUNMASINA İLİŞKİN GENEL MEVZUAT	24
1.4.1. Anayasa’da Ailenin Korunması	24
1.4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Ailenin Korunması.....	27
1.4.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	27
1.4.2.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW).....	29
1.4.2.3. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi).....	31
1.4.3. Türk Ceza Kanunu’nda Ailenin Korunması.....	33
1.4.3.1. Birden Çok Evlilik ve Hileli Evlenme (TCK m. 230).....	33
1.4.3.2. Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu (TCK m. 231).....	36
1.4.3.3. Kötü Muamele (TCK m. 232)	38
1.4.3.4. Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali (TCK m. 233)	40
1.4.3.5. Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması (TCK m. 234).....	42
1.4.4. Türk Medeni Kanunu’nda Ailenin Korunması	43
1.4.4.1. Genel Olarak.....	43
1.4.4.2. Hâkim Tarafından Alınabilecek Önlemler	48
1.4.4.2.1. Uyarı- Uzlaştırma- Uzman Kişilerin Yardımını Sağlama	48
1.4.4.2.2. Eşlerin Evlilik Birliğine Yapacakları Parasal Katkının Belirlenmesi..	49
1.4.4.2.3. Eşlerin Birlikte Yaşamalarına Ara Verilmesi	51
1.4.4.2.4. Borçlulara Emir Verilmesi.....	53
1.4.4.2.5. Eşlerden Birinin Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması	55
1.4.4.2.6. Eşlerden Birinin Evlilik Birliğini Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması- Kaldırılması	57
1.4.4.3. Önlemlerin Süresi, Değiştirilmesi ve Kaldırılması	58

İKİNCİ BÖLÜM

AİLENİN KORUNMASININ 6284 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE
DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN.....	60
2.1.1. Kanunun Amacı.....	61
2.1.2. Kanunun Kapsamı	62
2.1.3. Kanunun Dayandığı Temel İlkeler ve Tanımlar.....	66
2.1.3.1. Kanunun Dayandığı Temel İlkeler	66
2.1.3.2. Tanımlar	67
2.1.4. Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler	70
2.1.4.1. Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbir Kararları.....	71
2.1.4.1.1. Barınma Yeri Sağlanması	71
2.1.4.1.2. Geçici Maddi Yardım Yapılması.....	73
2.1.4.1.3. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti.....	75
2.1.4.1.4. Geçici Koruma Altına Alınma.....	76
2.1.4.1.5. Kreş İmkânı Sağlanması	77
2.1.4.1.6. Gecikmesinde Sakınca Bulunan Haller	79
2.1.4.2. Hâkim Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbir Kararları	80
2.1.4.2.1. İşyerinin Değiştirilmesi.....	81
2.1.4.2.2. Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi	82
2.1.4.2.3. Aile Konutu Şerhi	83
2.1.4.2.4. Kimlik ve Diğer Bilgi ve Belgelerin Değiştirilmesi	83
2.1.4.2.5. Benzer Koruyucu Tedbirler	84
2.1.4.3. Hâkim Tarafından Verilecek Önleyici Tedbir Kararları	85
2.1.4.3.1. Şiddet Tehdidinde veya Küçük Düşürmeyi İçeren Söz ve Davranışlarda Bulunmama.....	85
2.1.4.3.2. Uzaklaştırma ve Konutun Korunan Kişiye Tahsisi	86
2.1.4.3.3. Korunan Kişinin Bulunduğu Yere Yaklaşmama	87
2.1.4.3.4. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasının Sınırlandırılması.....	88
2.1.4.3.5. Yakınlara, Tanıklara ve Çocuklara Yaklaşmama	89

2.1.4.3.6. Eşyalara Zarar Vermeme	89
2.1.4.3.7. İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmeme	90
2.1.4.3.8. Silah Teslimi	90
2.1.4.3.9. Kamu Görevi Nedeniyle Kullanılan Silahın Teslimi.....	91
2.1.4.3.10. Alkol veya Uyuşturucu ya da Uyarıcı Madde Kullanmama ve Bağımlılık Halinde Muayene ve Tedavi.....	92
2.1.4.3.11. Bir Sağlık Kuruluşunda Muayene ve Tedavi.....	93
2.1.4.3.12. Gecikmesinde Sakınca Bulunan Haller ve Alınabilecek Diğer Önlemler	93
2.1.4.4. Tedbir Kararının Verilmesi, Tebliği ve Gizlilik.....	96
2.1.4.5. İtiraz.....	99
2.1.4.6. Tedbir Kararlarının Bildirimi ve Uygulanması	100
2.1.4.7. Teknik Yöntemlerle Takip.....	101
2.1.4.8. Tedbir Kararlarına Aykırılık.....	102
2.1.5. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri	104
2.1.6. Kurumlararası Koordinasyon ve Eğitim	107
2.1.7. Sağlık Giderleri	110
2.1.8. Harçlar ve Masraflardan, Vergilerden Muafiyet ve Davaya Katılma	110
2.1.9. Genel Değerlendirme	112
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	123
ÖZGEÇMİŞ.....	135

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TÜRK HUKUKUNDA AİLE KAVRAMI VE AİLENİN KORUNMASI****Büşra Gül KARACA****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yasin KURBAN****2017, 135 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Yasin KURBAN****Yrd. Doç. Dr. Ömer GEDİK****Yrd. Doç. Dr. H. Kübra ERCOŞKUN ŞENOL**

Bu tezin amacı, gerek birey gerek toplum için vazgeçilmez bir sosyal kurum olan ailenin önemine dikkat çekmek, günümüzde gittikçe artan boşanmaların önüne geçilebilmesi için ideal hukuk normlarının neler olabileceğini tartışmak ve hukuksal düzenlemelerle aile birliğinin ne derecede korunabileceğini belirlemektir. Bu amaçla öncelikle ailenin tanımı, önemi ve işlevlerine kısaca değinilmiş, tarihsel süreç içerisinde Türk ailesi ve aile hukuku özetlenerek uluslararası hukuki düzenlemelerle birlikte, mevcut mevzuatta aile birliğini korumaya yönelik hükümler incelenmiştir. Çalışmanın kapsamını çok genişletmemek adına incelemeler daha çok Anayasa, Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'la sınırlı tutulmuştur.

Çalışma sonucunda toplumun ve bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için aile kurumuna olan ihtiyaç vurgulanmıştır. Son yıllarda tamamıyla yeterli olmasa da aile birliğini korumaya ve özellikle aile içinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik pek çok önemli adım atıldığı görülmüştür. Ancak çalışmanın bizi götürdüğü kaçınılmaz bir olgu olan "aile içi şiddet" halen varlığını sürdürmektedir. Bu noktada kutsadığımız ve korunması gereken bir kurum olarak gördüğümüz ailelerin, şiddet ve korku ortamının hüküm sürdüğü aileleri de kapsayıp kapsamadığı sorusuna cevap aranmıştır. Bu doğrultuda 6284 sayılı Kanun'un yeterliliği tartışılmış, hukuki alt yapısı olan kurumların süratle faaliyete geçmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Son olarak da şiddet olgusunun bir eğitim ve zihniyet sorunu olduğu belirtilmiş, şiddet eğilimli dimağlar tedavi edilmedikçe kanuni düzenlemelerle şiddeti yok etmenin mümkün olmayacağı gerçeğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Ailenin Korunması, Kadın, Şiddet, 6284 sayılı Kanun

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE CONCEPT AND PROTECTION OF FAMILY IN TURKISH LAW****Büşra Gül KARACA****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yasin KURBAN****2017, 135 page****Jury: Assoc. Prof. Dr. Yasin KURBAN****Assist. Prof. Dr. Ömer GEDİK****Assist. Prof. Dr. H. Kübra ERCOŞKUN ŞENOL**

This study aims to draw attention on the importance of the family as a social institution for the society, and discuss what might be the ideal legal norms to prevent increasing divorces in the present age. Besides, last but not the least, it is intended to determine the extents that the family union can be protected through legal arrangements. With this aim in mind, the description, importance and function of family is briefly given; then, Turkish family and family law within its historical process is summarized; and consequently, provisions for protecting the family, along with the international legal regulations, are investigated. In order not to extend the scope of the work to greater extents, investigations are limited with Constitution, Turkish Criminal Code, Turkish Civil Code and Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women.

The result of the study underlined the need for a family institution so that the society and individuals could develop in a healthy way. In recent years, it has been found that many important steps have been taken to protect family unity, and ensure gender equality in the family. However, the findings of the study suggest that "domestic violence", an inevitable phenomenon, still exists. At this point we have searched for answers to the question whether the family as an institution that we consecrate and protect should necessarily include the families where the environment of violence and fear prevails. In this respect, the adequacy of Law No. 6284 has been discussed and it has been underlined that the institutions with legal infrastructure should immediately initiate legal action. Finally, it has been pointed out that violence is a problem of education and mentality, and it is not possible to eliminate violence by law as long as the violence-prone spirits are not treated.

Keywords: Family, Family Protection, Women, Violence, Law No. 6284

KISALTMALAR DİZİNİ

4320 sayılı Kanun	: Ailenin Korunmasına Dair Kanun
6284 sayılı Kanun	: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
CD	: Ceza Dairesi
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
Çev	: Çeviren
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
Ed	: Editör
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GREVIO	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu
HD	: Hukuk Dairesi
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İstanbul Sözleşmesi	: Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
K.	: Karar / 6284 sayılı Kanun
krş.	: Karşılaştırınız
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
m.	: Madde
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÜHF–HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No	: Numara

VIII

S.	: Sayı
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı / ve diğerleri
vs	: Vesaire
Y.	: Yıl
Yar.	: Yargıtay
Yön.	: 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği

ÖNSÖZ

Aile evrensel ve vazgeçilmez bir kurum olarak kabul edilir. Türk toplumunda önemi dolayısıyla kutsallık atfedilen kurumlardan biri de ailedir. Çocuğun gelişimine uygun bir aile ortamı, nesillerin sağlıklı yetişmesinde olduğu kadar toplumun gelişmesinde ve güçlenmesinde de önemli bir paya sahiptir. Sağlıklı bireyler sağlıklı ailelerde yetişir, sağlıklı aileler de sağlıklı toplumları oluşturur. Kısaca aile yerine getirdiği işlevlere bağlı olarak hem birey hem de toplum açısından değerlidir. Ailenin işlevleri bazen devletin icra ettiği işlevlerle (eğitim, sağlık, güvenlik) de paralellik gösterir. Bu bakımdan aileye “küçük bir devlet”, birçok ailenin bir araya gelmesiyle oluştuğundan devlete de “büyük bir aile” denilebilir.

Hem birey hem toplum için yadsınamaz önemde olduğundan devletler aileyi korumak için siyasi, sosyal, ekonomik, hukuki vb. önlemler alarak aile yapısını korumaya çalışmaktadır. Ancak bazen ailenin değil, bireylerin ailelerinden korunması gerekliliği doğabilmektedir. Bu noktada üzerinde durulması gereken husus, aile içi şiddet olgusudur. Şiddetin var olduğu ailelerde dahi, ne pahasına olursa olsun ailenin devamı ve korunması gerektiği düşüncesi, toplum tarafından kabul görmekte, bu düşünce aile içi şiddetle etkin bir mücadelenin önündeki başlıca engellerden biri olmaktadır. Bu çalışmada ailenin korunmasıyla ilgili hukuksal düzenlemeler incelenmiş, aile içi şiddet olgusu, kadına karşı şiddet konusu özelinde irdelenmiş, ailenin korunması ile ilgili alınabilecek önlemler tartışılmıştır.

Çalışmaya bilgi ve tecrübeleriyle değerli katkılarda bulunan danışman hocam Doç. Dr. Yasin KURBAN'a ve değerli bölüm hocalarına teşekkürlerimi arz ederim.

Erzurum-2017

Büşra Gül KARACA

GİRİŞ

Aile, tarih boyunca var olmuş, bireyler ve toplumlar açısından değerli görülmüştür. Bununla birlikte aile kurumunun önemi, son yıllarda gerek bireysel bazda gerekse devletler bazında daha da artmış durumdadır. Zira günümüzde bu kurum, bireysel, sosyal ve hatta küresel sorunların bile çözüm merkezi olarak görülmektedir¹. Toplumu meydana getiren “en küçük birim” çoğu zaman da “toplumun çekirdeği” olarak anılan ailenin hukuk düzeni tarafından da korunmasına ihtiyaç duyulmuştur. Toplumlar ancak nitelikli bireylerden oluşması halinde gelişip sürekliliklerini koruyabileceğinden aile kurumu birçok toplumda anayasal koruma altına alınmakta, bunun yanı sıra genel ve özel kanunlar çerçevesinde korunmaktadır². Türk Hukuku’nda ise Anayasa’da³ ailenin toplumun temeli olduğu belirtilmiş, devlete aileyi koruma yükümlülüğü yüklenmiş, Türk Ceza Kanunu’nda (TCK)⁴ aile düzenine karşı suçlar düzenlenmiş, Türk Medeni Kanunu’nda (TMK)⁵ evlilik birliğini koruyucu önlemler almak üzere hâkim yetkili kılınmış, aile içi şiddeti önlemek amacıyla da 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 sayılı Kanun)⁶ çıkarılmıştır.

Ailenin korunması esasında genelde düzgün işleyen ailelerde söz konusudur ve korunmaya çalışılan ailenin pozitif işlevleridir. Ancak doğal dokusu ve sağlıklı yapısı bozulmuş ailelerde gerek eşler gerekse çocuklar üzerinde birtakım olumsuz etkilerin ortaya çıkması da son derece olası bir durumdur. Kültürler ailenin önemi, güvenli ve huzur verici bir yer olmasını vurgulasalar da bazı kadınlar hatta çocuklar için aile güvenli ve huzurlu bir yerden çok, acının ve aşağılanmanın yaşandığı bir yer olabilmektedir⁷. Aileyle ilgili bazı yaklaşımlarda ailenin tamamen olumlu özelliklere sahip olarak sunulmasının aile içinde yaşanan hoş olmayan gerçeklerin üstünün kapatıldığına

¹ Hatice Çakırbay Çimen, *Sosyal Devlet İlkesi Açısından Ailenin Korunması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009, 1.

² Bilge Könezoğlu, *Aile ve Ailenin Korunması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, VIII.

³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982), *T.C. Resmi Gazete*, 17863 (Mükerrer), 9.11.1982.

⁴ Türk Ceza Kanunu, (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12.10.2004.

⁵ Türk Medeni Kanunu, (2001), *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 08.12.2001.

⁶ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28239, 20.03.2012.

⁷ Ola Barnett, Cindy L. Miller-Perrin, Robin D. Perrin. *Family violence across the lifespan: An introduction*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2010, 2; Fidan Korkut Owen, Dean W. Owen, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık KSGM, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, Ankara 2008, 6.

değinishmektedir. Bu kuramlara göre aile, istismarın temel kaynakları arasında yer almakta olup bir kişi her hangi başka bir yerde olduğundan daha çok aile içerisinde şiddet yaşamaya yakındır⁸. Bu yüzden ailenin korunması konusu doğrudan ve dolaylı bir şekilde kadına karşı şiddet olgusuyla ilişkilidir. Çünkü aile içi şiddet olaylarının mağdurları çoğunlukla kadınlardır. Bu bağlamda konunun önemi, aile kurumunun bireysel ve toplumsal işlevleri merkezinde ortaya çıkmaktadır. Zira ailenin işlevlerini yerine getirememesi başta bireyleri olmak üzere toplumu da olumsuz yönde etkilemektedir. Şöyle ki; bu durumda bir taraftan bireysel ve toplumsal gelişim önemli sektelere uğrayabileceği gibi, diğer taraftan aile, aile içi şiddet gibi ciddi bir olumsuzluğa ev sahipliği yapacak bir pozisyon edinebilecektir. Bu çalışmanın amacı ise hukuksal düzenlemelerle ailenin ne derecede korunabileceğini anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır. Bu kapsamda ailenin korunması mı yoksa kadına karşı şiddetin önlenmesinin mi ön planda tutulması gerektiğinin belirlenmesi araştırmanın temel amaçları arasındadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden arşiv araştırması metodu kullanılmıştır. Bu kapsamda konuyla ilgili kaynaklara ve verilere ulaşarak alan yazın taraması yapılmıştır. Çalışma konusu hakkında kitap, makale, gazete haberleri, internet, resmi arşivler vb. gibi verilerden yararlanılmıştır. Konuya ışık tutan tez ve raporlar incelenerek elde edilen veriler birleştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel hatları ile aile hukukuna ilişkin temel kavramlar, Türk aile hukukunun tarihi gelişimi ve genel mevzuatta ailenin korunmasıyla ilgili düzenlemeler incelenmiştir. İkinci bölümde ise ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla çıkarılan özel bir kanun olan 6284 sayılı Kanun ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

⁸ Kibar Seyhun Sarı, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, 18-19.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE HUKUKUNUN TEORİK ÇERÇEVESİ VE AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN GENEL MEVZUAT

1.1. AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVİNDEN HAREKETLE AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Aile Kavramı

Aile kavramı sosyal bilimlerdeki diğer birçok kavramda olduğu gibi üzerinde uzlaşılan bir tanıma kavuşturulamamıştır. Ailenin yapısı ve kapsamı tarihi süreç içinde toplumdan topluma değişkenlik gösterdiği gibi dönemsel olarak aynı toplum içerisinde dahi değişebilmektedir⁹. Dolayısıyla ailenin genel bir tanımını vermek mümkün değildir¹⁰. Bununla birlikte ailenin çeşitli özellikleri baz alınarak yapılan birçok tanım mevcuttur.

Arapça kökenli¹¹ bir kelime olan aile, sözlükte “*Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü; temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya*” şeklinde tanımlanır¹².

Sosyologlar aileyi sosyal bir grup, sosyal bir birlik, sosyal bir örgüt, bir topluluk, sosyal bir kurum ve sosyal bir yapı şekli olarak farklı bakış açılarına göre değerlendirir¹³. Bu bakış açılarına göre aile tanımları da değişmektedir. Örneğin Winch’e göre, “*Aile*

⁹ Linda Hantrias, Marie-Therese Letabiler, *Families and family policies in Europe*. Routledge, 2014, 69.

¹⁰ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, Cüz I, 4. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul 1960, 4; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, 2. Cilt, 20. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2017, 4; Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, *Yeni Medeni Kanuna göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, 213.

¹¹ <https://www.etimolojiturkce.com>: “a”ila:bir kişinin bakmakla yükümlü olduğu hane halkı, bağımlılar” Erişim tarihi: 11.03.17.

¹² Türk Dil Kurumu: (<http://www.tdk.gov.tr>), Erişim tarihi: 11.03.17.

¹³ “*Sosyolojik literatürde aile genellikle toplumsal kurumlar arasında incelenir. H. E. Barnes'e göre, toplumsal kurumlar: İnsan toplumlarının organize ettiği ve insanın ihtiyaçlarına çeşitli şekillerde cevap verecek, onları idare edip yönetecek bir sosyal yapı ve mekanizmadır. Bu anlayışa göre, aile de, evlilik de, devlet ve hükümet de birer toplumsal kurumdur*” Bkz. Birsen Gökçe, “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme” *Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2), 1976, 47.

kuşak ilişkilerine göre ana-baba ve çocuktan meydana gelen bir sosyal grup, neslin devamı fonksiyonu çevresinde oluşmuş temel bir toplumsal yapıdır"¹⁴. Daha geniş bir tanım yapan Şahinkaya'ya göre, "Aile, evlenme, kan veya evlatlık edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, oynadıkları çeşitli roller çerçevesinde (karı-koca, ana-baba, evlat-kardeş) birbirlerine etki yapan kendilerine özgü bir görgüyü oluşturup kuşaktan kuşağa sürdüren insan topluluğudur"¹⁵.

En kapsayıcı tanımlardan birinde ise, "Aile, insan neslinin devamlılığının sağlandığı, sosyalleşme sürecinin ilk ve etkili bir şekilde gerçekleştiği, cinsel yaşamın düzenlendiği, üyeleri arasında içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu ve ekonomik etkinliklerin de yer aldığı sosyal bir kurum" şeklinde nitelendirilmektedir¹⁶. Tanımlar farklılık gösterse de ailenin sosyal hayatın ana şekillerinden biri olduğu gerçeği tanımların ortak vurgusudur¹⁷.

Aile, farklı zamanlarda ve farklı toplumlarda kapsamına aldığı kişiler açısından değişkenlik gösterir¹⁸. Eski devirlerde, sayıca kalabalık aileler mevcutken günümüzde ailenin kapsamı oldukça daralmıştır ve genellikle aile, eşler ve evlenmemiş çocuklardan oluşur¹⁹.

Aile çeşitli disiplinlerin ortak çalışma konusu olmuştur. Bunlar arasında Hukuk Felsefesi, Hukuk Tarihi, Sosyoloji, Psikoloji gibi bilim dalları sayılabilir²⁰. Ailenin çeşitli özellik ve fonksiyonları dikkate alınarak aile konusunda birçok sınıflandırma yapılmışsa da bu çalışmada aile Pozitif Hukuk açısından değerlendirilmiştir.

¹⁴ Robert Francis Winch, *The Modern Family*, Holt Rinehart and Winston, 1965, 84'ten naklen, Gökçe, 47.

¹⁵ Rezan Şahinkaya, *Psiko-Sosyal Yönleriyle Aile*, Kardeş Basımevi, Ankara 1979, 18.

¹⁶ Özer Ozankaya, *Toplumbilim*, 8. Basım, Cem/Kültür Yayınları, 1976, 357.

¹⁷ Gökçe, 46-47.

¹⁸ Geraldine Van Bueren, "The International Protection of Family Members' Rights as the 21st Century Approaches", *Human Rights Quarterly*, 17(4), 1995, 733.

¹⁹ Mustafa Dural, Tufan Öğüz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku*, Cilt III, Filiz Kitabevi, 5. Bası, İstanbul 2012, 1; Akıntürk/Ateş, 4.

²⁰ Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, *Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, 4.

1.1.2. Türk Hukukunda Ailenin Tanımı

1.1.2.1. Türk Medeni Kanununa Göre Aile Kavramı

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) aile tanımlanmamıştır. Doktrinde ailenin, “dar anlamda aile”, “geniş anlamda aile” ve “en geniş anlamda aile” olarak üçe ayrıldığı varsayılır. Ancak TMK'da bu ibarelere açıkça yer verilmemiştir²¹.

1.1.2.1.1. Dar Anlamda Aile

Dar anlamda aile, sadece eşlerden oluşur ve “evlilik birliği” olarak adlandırılır²². Evlilik birliğine ilişkin düzenlemeler TMK'nın aile hukuku kitabının birinci kısmında “evlilik hukuku” başlığı altında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (m.118-281)²³. Dar anlamda aileye ilişkin hükümlerle eşlere karşılıklı hak ve sorumluluklar yüklenmiştir²⁴.

1.1.2.1.2. Geniş Anlamda Aile

Geniş anlamda aile ise ana, baba ve çocukların meydana getirdiği topluluktur²⁵. Geniş anlamda aileye ilişkin hükümler TMK m. 335-363 arasında yer alır. Bu maddelerde ana-baba ve çocukların karşılıklı hak ve sorumlulukları düzenlenmiştir²⁶. Bundan dolayı bu anlamdaki aileye “velayet ailesi” de denilmektedir²⁷.

1.1.2.1.3. En Geniş Anlamda Aile

En geniş anlamda aile, bir ev başkanının yönetiminde aynı evi paylaşan ve birlikte yaşayan bireylerin oluşturduğu insan topluluğunu ifade etmektedir. Bu anlamda aileye birlikte yaşanan kan ve kayın hısımları dâhil olabileceği gibi sözleşme ilişkisi nedeniyle

²¹ Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, Turhan Kitabevi, 6.Bası, Ankara 2015, 3; Tan Tahsin Zapata, *Medeni Hukuk*, 21. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2016, 169; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, *Aile Hukuku*, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, 4.

²² Zevkliler/Havutçu, 214; Hatemi/Serozan, 3; Velidedeoğlu, 6, Öztan, *Aile Hukuku*, 3; Akıntürk/Ateş, 5; Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 3; Serkan Ayan, *Evlilik Birliğinin Korunması*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004, 18; Könezoğlu, 4.

²³ Akıntürk/Ateş, 6.

²⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 3.

²⁵ Hatemi/Serozan, 3; Velidedeoğlu, 6; Öztan, *Aile Hukuku*, 4, Zevkliler/Havutçu, 214; Akıntürk, Ateş, 6; Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 3; Ayan, 18; Könezoğlu, 5.

²⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 4; Akıntürk/Ateş, 6

²⁷ Akıntürk/Ateş, 6

birlikte yaşanan işçi, çırak, bahçıvan gibi kişiler de girebilmektedir²⁸. Bu anlamda aileye ilişkin hükümler TMK m.367-370 arasında “ev düzeni” adı altında yer almaktadır²⁹.

1.1.2.2. Türk Ceza Kanunu’na Göre Aile Kavramı

Aile esas itibarıyla özel hukukun konusunu oluşturmakla beraber Türk Ceza Kanunu’nda da aile düzenine karşı suçlar düzenlenerek cezai müeyyideye bağlanmıştır. TCK’da ailenin tanımı bulunmamaktadır. Yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK’da da herhangi bir tanım yoktur³⁰. Ancak kötü muamele suçunun düzenlendiği TCK m. 232’de en geniş anlamda ailenin esas alındığı görülmektedir. TCK m. 233’de yer alan aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali ise suç olarak düzenlenerek ailenin ceza hukuku aracılığıyla korunmasının kapsamı genişletilmiştir³¹. İlerleyen bölümlerde bu husus açıklanacaktır.

1.1.3. Ailenin Önemi

İnsan dünyaya son derece korunmasız bir şekilde gelir. Hayatta kalmak her halükarda başkalarının desteğini zorunlu kılar. Bu durum bir taraftan aile hayatını zorunlu kılar, ileriki yıllarda da aile desteği her zaman ihtiyaç duyulan bir olgudur. Toplumların ilk gelişim aşamalarında “din, devlet, eğitim, ekonomi” gibi diğer sosyal kurumların aile içerisinde şekillenmeye başlayıp gelişmesi de ailenin tarih içerisinde diğer kurumlara temel teşkil ettiğini göstermektedir³². Güçlü toplumlar, güçlü aile yapısına sahip olan toplumlardır. Hukuk ise gerek ailenin yapısını korumak gerekse aile bireylerinin haklarını teminat altına almak açısından son derece önemli işlevlere sahiptir³³.

Aile adeta bireyi topluma bağlayan harç ve çimento vazifesini görmekte, bu harcın sağlamlığı ile toplum bünyesinin sağlamlığı arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır³⁴.

²⁸ Hatemi/Serozan, 3; Zevkliler/Havutçu, 212, Akıntürk/Ateş, 6; Ayan, 19; Könezoğlu, 5.

²⁹ Zevkliler/Havutçu, 214, Akıntürk/Ateş, 6.

³⁰ Ancak yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK m. 259 “*karı koca ile usul füru ve kardeş ve kız kardeş ve amca ve dayı ve hala ve teyzelerle yeğenler ve bunlar derecesindeki sıhri yakınların*” ibaresine yer vererek bu kişilerin akraba olduğu şeklinde bir düzenleme içermekteydi: Bkz. Könezoğlu, 6.

³¹ Könezoğlu, 6.

³² Feridun Merter, *1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler, Malatya Örneği*, 2. Baskı, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1990, 1.

³³ Akıntürk/Ateş, 3; Köprülü/Kaneti, 3.

³⁴ Velidedeoğlu, 3.

Bu nedenle aile kurumunun iyi bir şekilde düzenlenmesi, hem varlığını gerektiği gibi sürdürebilmesi açısından hem de toplumun gelişmesi ve ilerlemesi açısından önemlidir³⁵.

Günümüzde devlet büyük ölçüde ailenin fonksiyonlarını üstlenmektedir³⁶. Fakat yine de ailenin yerini tutabilen bir kurum bulunmamaktadır. Aile geçmişten günümüze değin hayat boyu devam eden bir ilişki olmuş ve devamlılığını sürdürmüştür³⁷. Son zamanlarda resmi evlilikler yanında evli olmadan yaşama giderek yaygınlaşmaktaysa da bu tarz birliktelikler için kullanılan “hayat arkadaşlığı” ifadesi bile toplum tarafından aileye verilen önemin bir göstergesi niteliğindedir³⁸.

Aile, insan ilişkilerinin kazanıldığı ve sürdürüldüğü mutluluk zincirinin ilk halkasıdır. Hızlı bir sosyal değişimin yaşandığı günümüzde ailenin bu işlevi daha da önem kazanmış durumdadır³⁹. Sıcak bir aile ortamında yetişen bireyler rahatlıkla sosyalleşmekte ve sağlam bir kişilik kazanmada sorun yaşamazken, aile sıcaklığında yetişmeyen bireylerin sosyal, fiziksel ve ruhsal sorunlarla karşılaşma ihtimali daha yüksek olmaktadır⁴⁰.

Her ne kadar ailenin önemi ve gerekliliği konusunda geniş bir mutabakat varsa da, ailenin gereksizliğine ilişkin görüşler de ileri sürülmüştür. Sanayileşen ve modernleşen toplumlarda ailenin dışında gelişen örgütlerin, ailenin fonksiyonlarını üstlenebileceği, dolayısıyla böyle bir kurumun varlığına ihtiyaç olmadığı bu görüşlerin temel dayanak noktasıdır. Bu bağlamda, bazı toplumlarda çeşitli denemeler yapılmıştır. Örneğin; Çin'de Komün, İsrail'de Kibbutz, Rusya'da Kolhoz bu tip uygulamalardır. Genel nitelikleri ekonomik olan bu kurumlar, üretim verimliliğini artırmak için kendi içlerinde bir sosyal örgütlenmeye de gitmişlerdir. Fakat bu sosyal örgütlenmeler ve üretim ilişkilerinin etkileri, ailenin ortadan kalkmasından çok yapı değişikliğine neden olmuştur. Bu nedenle

³⁵ Köprülü/Kaneti, 4.

³⁶ Devletin ailenin fonksiyonlarını yerine getirmesinin, “aile”nin özellikle de “baba”nın işlevini ve önemini azaltacağı ileri sürülmüştür. “Babanın yaşamsal işlevi, çocukları çaresiz oldukları yaşlarda korumalarından gelmektedir. Bu yaşamsal işlev devlet tarafından ortadan kaldırılınca babanın var olma nedeni de ortadan kalkar. Kapitalist düzende yaşamakta olan bizler, toplumun böylece iki kasta bölünmesini bekleyebiliriz: aileyi eski yapısıyla koruyan zenginler ve geleneksel olarak babaya ait görevleri artan bir şekilde devletten bekleyen yoksullar.” Bkz. Bertrand Russell, *Evlilik ve Ahlak*, (Çev: İştan Gündüz), 6. Baskı, Say Yayınları, İstanbul 1999, 128.

³⁷ Oğuzman/Dural, 2.

³⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 2.

³⁹ Suavi Önal, *Ailenin Korunması Yönünden İdarenin Anayasal Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, 6.

⁴⁰ Mustafa E. Erkal, *Sosyoloji: Toplum Bilim*, Der Yayınları, İstanbul, 2004, 110.

bahsi geçen denemelerin, ailenin gereksizliğini ispat edebilecek bir özelliği bulunmamaktadır⁴¹.

1.1.4. Ailenin İşlevleri

Aileyi önemli kılan özellikler genelde ailenin işlevleriyle ilişkilidir. Çünkü ailenin başka bir kurum veya kuruluşun yerine getiremeyeceği pek çok fonksiyonu vardır. Aile, çocukların büyüdüğü, bakım ve eğitim aldıkları en yakın çevre olarak yaşam boyu önemini korur⁴². Bilindiği kadarıyla dünya üzerinde ailesiz bir topluluk henüz görülmemiştir. İnsanın varoluşundan beri var olduğundan aile evrensel bir kurum olarak nitelendirilir. Evrensel bir kurum olan aile çoğu toplumda benzer işlevlere sahiptir. Bu işlevler; nesli sürdürme, çocukları sosyalleştirme, insanı yalnızlıktan ve gerginlikten kurtarma, psikolojik ve biyolojik tatmin sağlama, üyelerinin veya bütün olarak ailenin ekonomik faaliyetlere katılması ile kültür nakli olarak sıralanabilir⁴³.

Ailenin temel işlevlerinden birisi de psikolojiktir. Aile, bir yandan çocuğun en temel psikolojik ihtiyacı olan sevgi ihtiyacını karşılarken, diğer yandan bir gruba ait olma, kendini güvende hissetme, bağımsız olma gibi psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır⁴⁴. Çocuk için aile onu daha büyük çaptaki topluluklara hazırlayan küçük bir topluluk modelidir⁴⁵.

Ailenin temel işlevlerinden bir diğeri ise bireyi ve toplumu korumaktır. Ailesiz bir toplum düşünülemez olduğundan toplumsal sürekliliğin sağlanması açısından aile, hayati öneme sahiptir. Bu yüzden aile yapısı sağlam olmayan toplumlar her an sosyal çözülme ve anomi ile karşı karşıyadır. Hiçbir toplumun gayesi çözülme olmayacağına göre, aileyi koruyucu ve güçlendirici tedbirleri almak, toplumların kendi geleceklerini garanti altına almak açısından son derece önemlidir⁴⁶.

⁴¹ Emre Kongar, *Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkisi, Aile Yazıları II*, Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, Bilim Serisi 5/2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1991, 61.

⁴² Önal, 7-8.

⁴³ Erkal, *Sosyoloji*, 55.

⁴⁴ İbrahim Kır, “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 386.

⁴⁵ Gökçe, 48.

⁴⁶ Mustafa E. Erkal, “Türk Aile Yapısı ve Bazı Meseleler”, 17. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101089>. Erişim Tarihi: 28.11.2017.

1.1.5. Aile Hukuku Kavramı

Hukuk toplumsal hayatı düzenler. Aile Hukuku ise toplumsal hayatın en küçük yapısını oluşturan aileyi düzenlemektedir. Aile hukuku, medeni hukukun kişilerin aile çevresindeki ilişkilerini düzenleyen kısmıdır⁴⁷. Aile hukuku hukuk düzeninin ailenin kuruluşu, işleyişi ve çözülmesi gibi olaylarla ilgilenir⁴⁸. Bir kişinin evlenmesi, çocuklarının olması, çocuklarının ve eşinin bakımını üstlenmesi, çocuklarının eğitilmesi ve korunması, evdeki eşyaların veya sonradan edinilen malların hangi oranda kime ait olacağı, aile birliğinin sona erme sebepleri ve sonuçları Aile Hukukunun önemli konularını oluşturmaktadır⁴⁹.

Aile hukuku ilişkileri özellikle kişiye bağlı ilişkilere dir. Aile hukuku ilişkilerinden doğan haklara aile hukuku hakları denir. Aile hukuku hakları kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardır. Bu haklar devredilemez, kural olarak mirasçılara geçmez ve bu haklardan vazgeçilemez⁵⁰.

TMK aile ilişkilerini, aile hukuku başlığını taşıyan ikinci kitabında düzenlemiştir. Bu kitap üç kısma ayrılır. Birinci kısım “evlilik hukuku”, ikinci kısım “hısımlık” ve üçüncü kısım ise “vesayet” olarak adlandırılır. TMK’da yer alan düzenlemeleri anlamlandırabilmek için Türk aile hukukunun gelişimine bakmakta fayda vardır.

1.2. TÜRK AİLE HUKUKU’NUN TARİHİ GELİŞİMİ

Türk aile sisteminin gelişimi üç uygarlık alanı içinde oluşur⁵¹. Türk aile hukukunun tarihi gelişimi, İslamiyet öncesi Türk ailesi, İslamiyet sonrası Türk ailesi ve Cumhuriyet dönemi Türk ailesi olarak incelenebilir.

1.2.1. İslamiyet Öncesi Türk Ailesi

İslamiyet öncesi dönemin, Türk olarak bilinen ilk topluluk olan Hunlardan itibaren M.Ö. 300’lerde başladığı ve yaklaşık M.S. 10. yüzyıla kadar olan on üç asırlık bir dönemi

⁴⁷ Dural/Öğüz/Gümüş, 1.

⁴⁸ Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, 6. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 1986, 3.

⁴⁹ Akıntürk/Ateş, 7

⁵⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, 5-6.

⁵¹ Orhan Türkoğlan, “Türk Ailesinin Genel Yapısı”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 29.

kapsadığı, ancak tarih öncesi bilinmeyen dönemlerin de olduğu kabul edilir⁵². İslamiyet öncesi dönemlere ait hukuki bilgiler az olsa da Türklerin o dönemlerde de devletler kurdukları ve büyük bir medeniyet oluşturdukları bilinmektedir. Hatta Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra da İslam hukuku yanında o dönemlerden kalma kendi hukuklarına ait bazı hükümleri de teamül olarak uygulamayı sürdürmüşlerdir⁵³.

Türklerde aileye her zaman önem verilmiş ve aile düzeni, toplumsal düzenin sigortası olarak görülmüştür⁵⁴. Türk milletini ayakta tutan güç kaynaklarından biri ordu düzeni, diğeri aile yapısı olmuştur⁵⁵. Ailenin güvenliği, devletin güvenliğine ve başarısına bağlı olarak düşünülmüş, aile adeta ordunun bir mangası ve devletin de en küçük birliği şeklinde kurulmuştur⁵⁶. Birçok savaşa ve göçe rağmen Türklerin dağılmadan varlığını sürdürmesi ile güçlü aile yapısı arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır⁵⁷. Bu durumun diğeri bir delili de Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte akrabalık terimlerinin bulunmasıdır⁵⁸.

Eski Türklerde aile yapısı çoğu devlette benzerdir. Bunun sebebi, aileyi meydana getiren esasların örf ve adet hukuku şeklinde zaman içinde oluşması ve bu oluşumda devletlerin rolünün hukukun diğeri alanlarına oranla sınırlı olmasıdır⁵⁹.

İslamiyet öncesi Türklerde de toplumun temelini oluşturan aile, söz kesme ile başlayıp düğün töreniyle devam eden ve çocuğun dünyaya gelmesiyle tamamlanan bir süreç olarak görülmüştür⁶⁰. Türkler izdivaca “evlenmek”, “ev-bark sahibi olmak” demiştir. Bark kelimesinin Orhun abidelerinde “mabet” anlamında kullanıldığı dikkate alındığında Türklerde evliliğe kutsallık atfedildiği söylenebilir⁶¹. Yine Türkçede kullanılan “evlenme” veya “evlendirme” tabirleri evlenen erkek veya kızın baba

⁵² Fatma Yaşar Ekici, “Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, (30), 2014, 213.

⁵³ Ekrem Buğra Ekinci, *Hukukun Serüveni*, 2. Baskı, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2015, 89-90.

⁵⁴ Bahaeddin Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, 3. Baskı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, 245.

⁵⁵ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, 26. Basım, Ötüken Yayınları, İstanbul 2006, 229.

⁵⁶ Ögel, 253.

⁵⁷ Ahmet Gündüz, “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(5), 2012, 130.

⁵⁸ Kafesoğlu, 227.

⁵⁹ Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2013, 16.

⁶⁰ Mehmet Mandaloğlu, “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 133.

⁶¹ Ekici, 214.

ocağından ayrılarak yeni bir ev (aile) meydana getirdiğinin ifadesidir⁶². Evlenme, eski Türklerde toplumsal bir görev sayılmış ve bekârlık ayıp kabul edilmiştir. Evlilik, oğlan ve kızın ortak iradesi ile ailelerin karşılıklı rızasına bağlanmıştır⁶³.

Türklerde genellikle tek eşlilik (monogami) görülse⁶⁴ de çok eşliliğe de rastlanmaktadır⁶⁵. Çok eşlilik durumunda kadınlardan birisi baş kadın olup⁶⁶ diğer kadınların ilk eşin bulunduğu şehirden başka bir yerde olması gerekir⁶⁷. Eski Türklerde dıştan evlenme (egzogami) kuralının uygulandığı görülmekte⁶⁸ ve yakın akraba ile evlenmeye pek rastlanmamaktadır⁶⁹. Evliliğin iki tarafa yüklediği en büyük sorumluluk sadakat olup buna uymayan ölüme varan ağır cezalarla cezalandırılmıştır⁷⁰.

Türk aile yapısında ana ve baba eşit haklara sahip olsa da⁷¹ evin reisi baba olup aile pedersahidir⁷². Ama bu gelenek eski Roma'daki kadar sert değildir⁷³. Bu sebeple Türk ailesinin pedersahi değil, pederi aile olduğu da söylenmektedir⁷⁴. Bununla birlikte Türk ailesi büyük bir aile değildir. Çünkü evlenen erkekler aileden ayrılarak yeni bir ev kurar. Bu sebeple aile yuvası geride kalan en küçük evlada kalır⁷⁵. Ataya ve babaya karşı gelmek, onların sözünden çıkmak ceza gerektiren bir suç olarak algılanmıştır⁷⁶.

Eski Türklerde nikâh, ailenin oluşmasını sağlayan önemli unsurlardan biridir. Bir çeşit sözleşme olan nikâh, erkek açısından başka bir kadınla olamayacağını da

⁶² Sadri Maksudi Arsal, *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1947, 335; Kafesoğlu, 228.

⁶³ Mandaloğlu, 137-138, Arsal, 334.

⁶⁴ Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *Türk Aile Sosyolojisi*, Hukuk Fakültesi Mecmuasından ayrı-basım, İstanbul 1946, 272; Mehmet Eröz, Ali Güler, *Türk Ailesi*, 2. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, 20; Kafesoğlu, 228.

⁶⁵ Türkdoğan, 46-47; Eröz, 22.

⁶⁶ Ögel, 252; Fındıkoğlu, 267; Arsal, 336.

⁶⁷ Fındıkoğlu, 267.

⁶⁸ Fındıkoğlu, 267; Kafesoğlu, 228; Eröz/Güler, 50; Türkdoğan, 46;

⁶⁹ Cihangir Doğan, "Eski Türk Ailesinin Yapısı ve Fonksiyonları", *Marmara Üniversitesi. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 1996, 77.

⁷⁰ Ekinci, 98; Arsal, 337.

⁷¹ Türkdoğan, 40.

⁷² Arsal, 333.

⁷³ Ekinci, 98; "G.Richard'a göre ise Türklerde aile tipi tek değil, onları ekonomik ve sosyal şartlara göre, çeşitli tiplere göre ayırmak mümkündür." Bkz. Fındıkoğlu, 267.

⁷⁴ "Çeşitli topluluklarda görülen pedersahi aile, babanın sultasına dayandığı halde; pederi aile, velayet esasında baba hukukunun hâkim olduğu bir aile tipidir. Pederi ailede baba söz sahibi olmakla birlikte, ananın da aile işlerinde fikri alınmaktadır. Pederi ailede miras ve akrabalık, iki taraftır; yani hem baba soyunu hem ana soyunu takip eder." Bkz. Ali Güler, "İlk Yazılı Türkçe Metinlerde Aile ve Unsurları", *Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, Ankara 1992, 40.

⁷⁵ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 16; Kafesoğlu, 228; Eröz ve Güler, 49; Arsal, 336.

⁷⁶ Mandaloğlu, 138.

garantisidir. Nikâh için ana ve babanın onayı şarttır⁷⁷. Evlenecek erkek, gelinin ailesine bir mal veya para verir. Buna kalın denir⁷⁸. Kalın, nezaket için verilen bir hediye olup düğün masraflarına katılmaz⁷⁹. Kalını verilen gelin, ailenin eşit üyesidir⁸⁰. Kalın, aynı zamanda erkeğin her istediğinde eşini babasının evine göndermesini veya boşamasını engellemektedir⁸¹. Bu açılardan kalın hem ekonomik bir değer hem kadın açısından bir güvenlik hem de ailenin bölünmezliği ile ilgili bir uygulamadır⁸². Çeyiz ise, baba malından kıza düşen bir paydır⁸³. Çeyiz de kalın kadar önemlidir. Kalına karşılık olarak kız tarafı da çeyiz yapmak zorundadır⁸⁴.

Eski Türklerde ailenin bölünmemesine büyük önem verilmiş⁸⁵, boşanma son derece kötü görülmüştür⁸⁶. Ancak bu durum Türklerde boşanmanın olmadığı anlamına gelmemektedir. Aile hayatının devam etmesinin sakıncalı olduğu veya eşler arasında birtakım anlaşmazlıkların çıktığı durumlarda boşanmaya başvurulmuştur⁸⁷. Ailenin korunmasına verilen önem, ceza hukukunun oluşmasında da etkisini göstermiştir. Aile bireylerinden birinin işlediği suç ailedeki diğer fertlerle de ilişkilendirilmiştir. Suç işleyen bir evlat yüzünden babası da suçlu olarak değerlendirilmiş ve babaya da ceza verilmiştir⁸⁸.

Eski Türklerde kadın, o devirdeki diğer toplumlardan çok daha ileri bir statüdedir⁸⁹. Hatta kadının aile içinde seçkin bir yeri olduğu söylenebilir⁹⁰. Nişanlılık, evlenme, boşanma konularında demokratik esaslar görülür⁹¹. Eski Türklerde kadın devlet yönetiminde, toplum menfaatlerinde, aile içinde ve ekonomik hayatta eşi ile eşit söz hakkına sahiptir⁹². Kadınlardan devlet başkanlığı yapanlar, devlet siyasetine yön verenler ve "naib" olarak devleti idare edenler olmuştur⁹³. Bilge Kağan Kitabesi'ndeki "*Tanrı*,

⁷⁷ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 18.

⁷⁸ Arsal, 334-335; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 18; Ögel, 256-259; Eröz, 4.

⁷⁹ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 18.

⁸⁰ Ögel, 256.

⁸¹ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 18.

⁸² Ögel, 257.

⁸³ Ögel, 263.

⁸⁴ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 18; Arsal, 336.

⁸⁵ Ögel, 247.

⁸⁶ Fındıkoğlu, 273.

⁸⁷ Mandaloğlu, 146.

⁸⁸ Mandaloğlu, 154.

⁸⁹ Ekinci, 98; Fındıkoğlu, 272; Kafesoğlu, 229; Eröz, 28-29; Arsal, 338.

⁹⁰ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 16.

⁹¹ Fındıkoğlu, 272.

⁹² Yaşar Ekici, 213.

⁹³ Kafesoğlu, 270.

Türk milleti yok olmasın diye babam İlteriş Kağan ile annem Bilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmış” sözü, Türk kadınının siyasi ve sosyal statüsünün ne kadar yüksek durumda olduğunu göstermektedir⁹⁴.

Karı-koca arasında mal ayrılığı esastır ve kadın kendi malını istediği gibi kullanabilir⁹⁵. Kadına verilen önem, ceza hukuku uygulamalarında da görülmektedir. Kadına karşı işlenen suçlar ölümlü cezalandırılmıştır⁹⁶. Bunun yanısıra anne de ayrı bir öneme sahiptir. Eski Türklerde babadan sonra aileyi anne temsil etmiştir. Annenin yeri, babanın diğer akrabalarından daha ileri bir konumda olmuştur. Babanın mirası anneye düşmekte ve çocukların vasisi de anne olmaktadır⁹⁷. Türklerin kutsal ve önem verdikleri haklara “ana hakkı” dedikleri ve bunu da “Tanrı Hakkı” ile eşit tuttukları bilinmektedir⁹⁸.

1.2.2. İslamiyet Sonrası Türk Ailesi

Türklerin İslamiyet’i kabul edişleri M.S. 8. yüzyıllar içinde başlamıştır⁹⁹. İslamiyet’in Türkler arasında yaygınlaşması ise 10. yüzyıldan itibaren ve bu devre İslamlaşma sürecinin hızlandığı ve siyasi hâkimiyetin bağımsız devletlere dönüştüğü devre olarak bilinir¹⁰⁰.

İslamiyet, bir dini sistem olarak Türk toplum yapısında önemli değişmelere neden olmuştur. Sosyal kurumlar, özellikle aile geniş çapta İslami normların etkisi altına girmiştir¹⁰¹. Aile hukuku İslam hukukunun en gelişmiş ve esasları en ayrıntılı olarak düzenlenmiş alanıdır¹⁰². İslamiyet etkisindeki Türk ailesinde en dikkat çekici değişimin Osmanlı Devleti’nde gerçekleştiği söylenebilir¹⁰³. Osmanlı aile hukuku esas itibariyle İslam aile hukukunun altı asırlık bir uygulamasından ibarettir. Bu sebeple İslam aile hukukundan bağımsız bir Osmanlı aile hukukundan söz edilemez¹⁰⁴.

⁹⁴ Türkdoğan, 37.

⁹⁵ Fındıkoğlu, 266.

⁹⁶ Mandaloğlu, 133; Ögel, 247.

⁹⁷ Ögel, 247.

⁹⁸ Gündüz, 130.

⁹⁹ Türkdoğan, 49.

¹⁰⁰ Yaşar Ekici, 214.

¹⁰¹ Türkdoğan, 49-55.

¹⁰² Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 263.

¹⁰³ Yaşar Ekici, 215.

¹⁰⁴ Mehmet Akif Aydın, “Osmanlılarda Aile Hukukunun Tarihi Tekâmülü”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 434.

Arşiv belgeleri, seyahatnameler, vakayinameler ve kanunnameler, şer’iyye sicilleri, tereke defterleri, tapu kayıt defterleri, padişah fermanları, fetvalar, klasik dönem Osmanlı ailesiyle ilgili bilgi alınabilecek temel kaynaklardır¹⁰⁵. Bu kaynaklardan elde edilen bilgilerden ortaya çıkan temel sonuç Türk aile yapısının Osmanlı döneminde de eski Türk aile kimliğini koruduğu, töre ve geleneklerin İslami normlarla oluşturduğu sentezi devam ettirdiği yönündedir¹⁰⁶.

Osmanlı toplumunda tek tip bir aile modeli yoktur, farklı aile tipolojileri ve aile yaşamları bir aradadır. Farklı dinden, dilden, ırktan insanların oluşturduğu Osmanlı toplumunda boşanma hoş karşılanmamış ve ailenin korunması ilke edinilmiştir¹⁰⁷.

Osmanlı’da aile hukuku uygulanırken kadılar bugünkü şekilde kanunlara sahip değildir. Ancak bu durum hukukun uygulanmasında karışıklığa neden olmamıştır. Çünkü uygulanacak hukuki esaslar konusunda bir belirsizlik bulunmamaktadır. Kadıların takip etmesi gereken bir resmi mezhep (Hanefilik) bulunur ve bu Mezhebin hukuki esasları muhtelif fıkıh kitaplarında ve fetva mecmualarında bütün detaylarıyla ortaya konulmuştur¹⁰⁸. Ancak Osmanlı kadısının standart bir hukuku uygulamaktan çok, mahalli örf ve adetlere uymayı tercih ettiği de görülmektedir¹⁰⁹.

Osmanlı’da aile hayatı ve evlilik rejimi kanunnamelerle belirlenmiştir¹¹⁰. Osmanlı tatbikatında nişan, nikâh ya da boşanma işlemleri sanıldığı gibi basit hadiseler şeklinde gerçekleşmemiştir. Ne nikâh, iki kişinin şahitliğiyle gerçekleşen basit bir hadisedir ne de boşanma, kocanın “boş ol” demesiyle kadının sokağa atıldığı bir uygulamadır¹¹¹. Boşanmada erkek kadından daha fazla hakka sahip olmakla beraber, kadın da bu yasal haklarını kullanabilmektedir. Hatta İslam kadını ve aileyi korunması gereken unsurlar

¹⁰⁵ Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı Toplumunda Aile”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 93; Ömer Demirel, Adnan Gürbüz, Muhittin Tuş, *Osmanlılarda Ailenin Demografik Yapısı*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 99.

¹⁰⁶ Türkdogan, 59.

¹⁰⁷ Yaşar Ekici, 215.

¹⁰⁸ Aydın, *Osmanlılarda Aile Hukukunun Tarihi Tekâmülü*, 437.

¹⁰⁹ İlber Ortaylı, “Osmanlı Aile Hukukunda Gelenek, Şeriat ve Örf”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 460.

¹¹⁰ Berrin Eyce, “Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (4), 2000, 235.

¹¹¹ Saim Savaş, “Fetva ve Şeriiye Sicillerine Göre Ailenin Teşekkülü ve Dağılması”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 534; Türkdogan, 55.

olarak görmüştür¹¹². Nişanlanma safhasıyla kuruluş aşamasına giren aile, tarafların bizzat kendilerinin veya velilerinin hür iradeleriyle ya da vekilleri aracılığıyla bir nikâh akdiyle kurulur¹¹³. Ailenin oluşmasında ilk adım niteliği taşıyan nişanlanma, İslam hukukunda “nikâhın bir mukaddimesi” sayılmıştır¹¹⁴.

Ailenin sağlam bir şekilde kurulması ve devamı için, nikâh akdinin yapılması temel şarttır¹¹⁵. İslam’da evlenme akdi şekil şartlarından oldukça uzak, basit ve kolay bir hukuki işlemdir. Evlenme ehliyeti taşıyan, aralarında evlenmeye engel bir durum bulunmayan kadınla erkek, uygun şahitler huzurunda iradelerini beyan ederek akdi yapmış, evlenmiş olurlar. Akdin geçerliliği için din adamı, cami, izin, dua ve resmi kayıt gibi şartlar yoktur¹¹⁶. Ancak buna rağmen bu akdin din ve toplum hayatında oynadığı rol sebebiyle oldukça erken dönemlerden itibaren onun hukuki yönünü bilen din ve hukuk adamları huzurunda yapılmasına özen gösterilmiştir¹¹⁷.

Osmanlı Devleti’nde nikâh akitleri zaman zaman mahkemede bizzat kadı tarafından kıyılmıştır. Çeşitli sebeplerle mahkemeye evlenmek için başvuramayanlar bir din görevlisine başvurarak evlendirilmiştir. Ancak Osmanlı Devleti’nde bütün imamların her istendiğinde nikâh kıydığını düşünmek doğru değildir. Bir din görevlisi huzurunda evlenmek isteyen kimse önce mahkemeye başvurup evlenmek istediğini beyan ederek izin almak zorundadır. Bu iznin verildiğini gösteren bir izin kâğıdının (izinname) alınmasından sonra nikâhı kıyacak imama başvurulmakta ve onun huzurunda evlenilmektedir¹¹⁸. Böylece Osmanlı Devleti’nde bizzat mahkemelerde kıyılmayan nikâhlarda da devlet kontrolünün sağlandığı ve bu konuda oldukça titizlik gösterildiği görülmektedir. Bu maksatla on altıncı asrın ortalarında imamların kadı izni olmadan nikâh kıymaları yasaklanmıştır¹¹⁹. Bu uygulama son dönemlere kadar devam etmiş, 1881 tarihli Sicil-i Nüfus Nizamnamesi mahkemeden alınan izinle evlenilmesi esasını aynen korumuştur¹²⁰. Sicile kaydedilmeyen nikâh akitleri, anlaşmazlık çıkan bazı hallerde,

¹¹² Tabakoğlu, 92.

¹¹³ Hamza Aktan, “İslam Aile Hukuku”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 398.

¹¹⁴ Savaş, 504.

¹¹⁵ Savaş, 510; Aktan, 398.

¹¹⁶ Hayrettin Karaman, “İslamın Getirdiği Aile Anlayışı”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 388; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 264.

¹¹⁷ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 279.

¹¹⁸ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 280.

¹¹⁹ Fındıkoğlu, 273; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 281.

¹²⁰ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 281.

mahkeme tarafından geçerli sayılmamıştır. Fakat yapılan bütün akitlerin sicillere kaydedilmiş olduğunu söylemek de mümkün değildir¹²¹.

Evlilik kadın ve erkeğe karşılıklı bir takım hak ve sorumluluklar yüklemektedir. Bunların bir kısmı dini-ahlaki bir kısmı hukukidir. Dini-ahlaki hak ve borçlarının başında karşılıklı sevgi ve saygı, birbirlerinin haklarına riayet etme gelir. Hukuki hakların başında ise mehir ve nafaka gelir. Bunlar ise erkek için bir borç, kadın için bir hak teşkil etmektedir¹²². İslam hukukunda kadın ve çocukların geçimi kocaya aittir¹²³.

Mehir, evlenecek erkeğin eşine verdiği veya taahhüt ettiği para ya da maldır¹²⁴. Mehir nikâhın şartlarından değil, sonuçlarından birisidir. Bu sebeple nikâh anında tespit edilmese, hatta verilmeyeceği kararlaştırılsa bile kadın evlilikle mehre hak kazanır¹²⁵. Mehirin kadına verilen değeri sembolize etmek, boşamayı güçleştirmek, dul kalma halinde mali güvence sağlamak gibi fonksiyonları bulunmaktadır¹²⁶.

Evlilik birliğinin sona ermesi boşanma ve fesih yoluyla gerçekleşir. Boşanma (talak) evlilik birliğinin eşlerin tek taraflı arzusuyla veya karşılıklı anlaşmalarıyla sona ermesidir. Fesih ise evliliğin sözleşme anında veya sonradan meydana gelen bir eksiklik veya sakatlık sebebiyle bozulmasıdır¹²⁷. İslam hukukunda üç türlü boşamadan bahsedilebilir. Kocanın tek taraflı boşama hakkına “talak”, karı kocanın anlaşarak boşanmasına “muhale’a”, belli sebeplerin varlığı halinde mahkeme kararı ile boşanmaya “tefrik” ya da “kazai boşanma” denilmektedir¹²⁸. Boşanmanın başlıca sebebinin şiddetli geçimsizlik olduğu söylenebilir. Bunun yanında fuhuş ya da zina gibi ahlaki sebepler ile kocanın uzun süre kaybolması gibi durumlar¹²⁹, kocanın nafaka ödeyememesi, kadına kötü davranması, nikâhın batıl olması da boşanma sebepleri arasındadır¹³⁰.

Tek eşlilik esas olsa da belirli şartlar altında erkeklerin dörde kadar eş alabilmeleri mümkündür. Burada üzerinde durulması gereken husus, birden fazla eşler arasında adaleti

¹²¹ Savaş, 511-512.

¹²² Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 283.

¹²³ Karaman, H., 391; Refik Turan, “Osmanlıların Kuruluş Yıllarında Türk Ailesi”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 86; Aktan, 407.

¹²⁴ Fındıkoğlu, 273, Aktan, 405; Ortaylı, 458; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 283; Savaş, 519.

¹²⁵ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 283.

¹²⁶ Karaman, H., 391; Türkdogan, 56.

¹²⁷ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 285-286.

¹²⁸ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 285 vd.

¹²⁹ Savaş, 524-527.

¹³⁰ Aktan, 416-417.

gerçekleştirmektedir. Fakat Kur'an bunun mümkün olamayacağını bildirir¹³¹. Osmanlı ailesi bir İslam ailesi örneği olarak, çok eşlilik serbest olmasına rağmen, genellikle tek eşli bir mahiyet taşır. Osmanlı toplumunda sanılanın tersine poligami (çok eşlilik) yaygın değildir¹³².

Uzun zaman ferman ve fetvâlarla hukuk uygulaması sürse de Tanzimat dönemiyle kanunlaştırma hareketleri başlamıştır. Kanunlaştırma hareketlerinin en önemli eseri 1869 tarihli Mecelle'dir. Ancak Mecelle tam bir medeni kanun olarak hazırlanmamıştır. Mecelle'de aile ve miras hukukuna ilişkin hükümler yoktur¹³³. Toplumun bu gelişmeye hazır olmaması, Osmanlı Devleti'nde çeşitli din ve mezheplerden insanların yaşaması ve çeşitli dini hukukların aile hukukunu şekillendirmesi, herkesi kapsayan bir aile kanunu yapılamamasında etkili olmuştur¹³⁴. Aileyle ilgili düzenleme ise 25 Ekim 1917 tarihinde yürürlüğe konulan Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile yapılmıştır¹³⁵. Kararname toplam 157 maddeden oluşmaktadır. Kararnamede Mecellenin dışarıda bıraktığı konulardan aile hukuku ele alınmış, Hanefilik dışındaki diğer mezheplerden de görüş alınmış ve gayrimüslim vatandaşların aile hukukunu da düzenlemiştir. Gayrimüslimlerden sadece Yahudi ve Hristiyanları kapsamına almıştır¹³⁶.

Kararnamede evlenme ve boşanmanın resmiyete bağlanması ve tescili düzenlenmiştir. Evlenme veya boşanmayı tescil ettirmeyen veya usulüne uygun olarak bunları yapmayan hakkında ceza konulmuştur¹³⁷. Kocanın ikinci bir eş sahibi olması ilk eşin rızasına bırakılmış, boşanmayı gerektiren meseleleri düzeltmek için aile meclisleri

¹³¹ Bkz. Kur'an, Nisa, 4/129; Tabakoğlu, 93; Tuş, 102; Karaman, H., 388.

¹³² Ortaylı, 460; Tuş, 102; Tabakoğlu, 93; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 282; Turan, 90; Türkdogan, 54; "Gerek arşiv kaynakları gerek seyahatnameler, aynı anda birden fazla eşle yapılan evliliklerin çok olmadığını göstermektedir. Muhtelif şehirlere ait incelenen kaynaklar içerisinde erkeklerin, ortalama %9.59'unun birden fazla eşle aynı anda evli olduğu görülmüştür. Toplumun hemen her kesiminde görülen bu evliliklerin, daha çok evlat ve erkek evlat sahibi olma isteğinden dolayı yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu evlilikler içerisinde İslam hukukunun dörde kadar evliliğe izin vermesine rağmen, dört evliliğin istisna olarak, üç evliliğin %1.02 oranında ve iki evliliğin de %8.57 oranında yapıldığı görülmüştür. Tereke defterlerine dayanan bu araştırmanın sonucunda Osmanlı ailesi, anne-baba ve çocuklardan meydana gelen çekirdek aile görünümündedir. Tereke defterlerine dayanılarak yapılan ve geniş ölçekli olan bu bir araştırmada evli bulunan 981 Müslüman erkekten 94 tanesinin birden fazla eşle evli olduğu görülmüştür." Bkz. Tuş, 102-113.

¹³³ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 131-132.

¹³⁴ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 133-135.

¹³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Akif Aydın, *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1985, 150 vd.

¹³⁶ Kararname'nin 41 maddesi münhasıran gayrimüslimlerle ilgilidir. Bkz. Orhan Çeker, *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, 3. Baskı, Mehir Vakfı Yayınları, Konya 2016, 11.

¹³⁷ Çeker, 11-14.

kurulmuştur¹³⁸. Çok evlilik, küçüklerin ve akıl hastalarının evliliği, evlenmede velayet, şiddet ve cebir kullanılarak yapılan evlilik, sarhoşun boşaması, boşamada mahkemenin yetki alanının genişletilmesi, kocanın nafaka bırakmadan kaybolmasının sonuçları, hakemlik kurumu gibi düzenlemelere yer veren Kararname'nin kapsamı oldukça geniştir¹³⁹. Ancak Kararname, içten ve dıştan gelen baskılar neticesinde ancak bir buçuk sene yürürlükte kalabilmiş ve 19 Haziran 1919'da yürürlükten kaldırılmıştır¹⁴⁰.

Sonuç olarak, Osmanlı'da evlilik ve aile konusunda İslami hüküm, kural ve içtihatların önemli ölçüde belirleyici olduğu, bununla birlikte eski geleneklerin izlendiği¹⁴¹ ve temelde geleneksel Türk aile sisteminin önemli ölçüde kendisini devam ettirdiği söylenebilir¹⁴².

1.2.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Ailesi

Türk ailesi, Cumhuriyet dönemiyle batılılaşmanın etkisi altına girmiştir. Günümüze kadar uzanan aile yapısında, Batılılaşmış aile modeliyle İslami kural ve geleneklere dayalı aile sisteminin bir arada olduğu söylenebilir¹⁴³.

1917 tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesi'nin yürürlükten kaldırılmasından sonra 4 Ekim 1926 tarihli Türk Kanunu Medenisi'nin kabulüne kadar 1923 ve 1924 tarihli kanun tasarıları hazırlanmışsa da bu tarihe kadar Türkiye Cumhuriyeti aile kanununa kavuşmamıştır¹⁴⁴.

Cumhuriyetin ilanı ile gerçekleştirilen bir dizi toplumsal reform arasında aileyi etkileyen en önemli gelişme 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe giren Türk Kanunu Medenisi¹⁴⁵ olmuştur. Bu kanun dönemin kanunları arasında en iyisi olarak kabul edilen

¹³⁸ Fındıkoğlu, 273-274.

¹³⁹ Çeker, 5.

¹⁴⁰ “Kararname garip bir talih eseri olarak, Osmanlı hukuk tarihinde oynadığı rolden çok daha fazlasını İslam hukuk tarihinde oynamıştır. Osmanlılarda çok kısa süre yürürlükte olmasına karşın Osmanlı hâkimiyetinden çıkan ve müstakilleşen ülkelerde daha uzun süre yürürlükte kalmıştır. Suriye’de 1953 yılına kadar yürürlüğünü sürdürmüştür. Lübnan ve civarında Sünni Müslümanlar arasında hala uygulanmaktadır.” Bkz. Çeker, 10.

¹⁴¹ Ortaylı, 457.

¹⁴² Türkoğlan, 59.

¹⁴³ Türkoğlan, 66.

¹⁴⁴ Fındıkoğlu, 274; Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, 6.

¹⁴⁵ Türk Kanunu Medenisi, (1926), *T.C. Resmi Gazete*, 00339, 04.04.1926.

İsviçre Medeni Kanunu'ndan iktibas yoluyla alınmıştır¹⁴⁶. İsviçre Medenî Kanunu'nun tercih edilmesinde, bu kanunun açık ve anlaşılır bir dille yazılması, demokratikliği, pratik, en yeni ilkeleri benimsemiş ve en son yürürlüğe konulmuş bir kanun olması etkili olmuştur. Dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un İsviçre'de hukuk öğrenimi görmüş olması da kanunun tercih edilme nedenleri arasındadır¹⁴⁷.

Türk Kanunu Medenisi'yle aile hukuku alanında radikal değişiklikler yapılmış olup¹⁴⁸ kanunla kadın-erkek eşitliği hukuken tanınmış, çok eşlilik yasaklanmıştır. Din ve mezhep farkı kaldırılarak bütün vatandaşlar aynı kanuna tabi tutulmuştur¹⁴⁹. Kanun, taraflara eşit boşanma hakkı tanımış, çocukların gözetimini ana-babanın her ikisine birden vermiştir. Ancak Kanun'da kocanın aile reisi olması ve ikametgâhın koca tarafından seçilmesi gibi eşler arası eşitliğe aykırı hükümler de bulunmaktadır¹⁵⁰.

Kanun Koyucu “tek eşlilik”, “evlenmenin resmî memur önünde yapılması zorunluluğu”, “boşanmanın hâkim kararına bağlanması”, “mirasta eşitlik” gibi konularda bu ilkelerin benimsenmesinde güçlükler çıkabileceğini öngörmesine rağmen radikal değişikliklere gitmiştir. Ancak, Kanun'un emredici kurallarına rağmen, imam nikâhı ile yapılan evlilikler gibi bazı alışkanlıkların tamamen terk edilmesi sağlanamamış, bu tür sorunlar özel kanunlarla geçici olarak giderilmeye çalışılmıştır¹⁵¹.

1926 tarihli Türk Kanunu Medenisi dönemin şartlarına göre aile ve miras hukukunda bir devrim yaratmış olsa da, tarihi süreç içinde gitgide yayılan eşitlik ve özgürlük gibi değerler, tüm hukuk sistemlerini temelden etkileyerek kadının statüsünün daha da yükselmesini beraberinde getirmiştir. Zira 1926 tarihli Kanun zamanla yeterli görülmemiş, eşler arasında cinsiyete bağlı olarak eşitsizlik yaratan farklılıkların

¹⁴⁶ “Başka toplumların hukuk sistemlerinin benimsenmesi sadece Türklere özgü bir olay ve bir prestij sorunu değil, tarihte her zaman çeşitli ülkelerde görülmüş ve tekrarı hep mümkün bir olaydır.” Bkz. Gülnihal Bozkurt, *Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi, Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne Resepsiyon Süreci (1839-1939)*, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Anlra 2010, IX.

¹⁴⁷ Bilge Öztan, “Medeni Kanun’un Kabulünün 70’nci Yılında Aile Hukuku”, *AÜHFD*, 44(1-4), Ankara 1995, 80-81.

¹⁴⁸ Tekinay, 1-2.

¹⁴⁹ Fındıkoğlu, 274.

¹⁵⁰ Eyce, 236.

¹⁵¹ İmam nikâhıyla yapılan evliliklerden doğan çocukların nesep durumunu düzeltmek için çıkarılan özel kanunlar: 1933 tarih 2330 sayılı Kanun, 1934 tarih 2576 sayılı Kanun, 1945 tarih 4727 sayılı Kanun, 1950 tarih 5524 sayılı Kanun, 1956 tarih 6652 sayılı Kanun, 1965 tarih 554 sayılı Kanun, 1974 tarih 1826 sayılı Kanun, 1981 tarih 2526 sayılı Kanun, 1991 tarih 3716 sayılı Kanun. Bkz. Öztan, 70’inci Yılında Aile Hukuku, 84-85.

kaldırılması, kadın-erkek eşitliğinin aile içerisinde tam manasıyla sağlanması için 4721 sayılı TMK kabul edilmiştir¹⁵².

TMK ile aile hukuku alanında önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklerle daha çok kadının durumu iyileştirilmeye çalışılmıştır¹⁵³. Bunlardan en önemlisinin edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesi olduğu düşünülmektedir¹⁵⁴. Bunun dışında evlenme yaşı, aile konutu, soybağının kurulması, evlat edinme gibi pek çok konuda yeni düzenlemeler getirilmiştir¹⁵⁵. Erkeğe üstünlük tanıyan geleneksel aile anlayışı terk edilmiş, kadın-erkek eşitsizliğine yol açan hükümler kaldırılmış, hak ve yükümlülükler konusunda eşitlik ilkesi daha da yerleşmiştir. Yapılan son düzenlemelerle toplumun temelini oluşturan ailenin etkin bir şekilde korunması ve aile birliğinin sorunsuz bir şekilde devamı sağlanmak istenmiştir¹⁵⁶.

1.3. AİLE HUKUKUNA HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER

Aile hukukunun bazı temel ilkelere dayandığı kabul edilir.

1.3.1 Birlik İlkesi

TMK birçok maddede bu ilkeden söz etmektedir. TMK m.185'te "Evlenmeyle eşler arasında *evlilik birliği* kurulmuş olur" denilmektedir¹⁵⁷. Bu birlik kendisini oluşturan aile bireylerinden ayrı ve bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip değildir¹⁵⁸, ama TMK onu adeta bir tüzel kişiymiş gibi ele almış ve korumuştur. Birliğin mutluluğunu ortaklaşa sağlama konusunda eşlere ödevler yüklenmiş olması (TMK.m.185/2), birliğin eşler tarafından

¹⁵² Tahir Büyüktanır, "Türk Medeni Kanunu Değişiklikler ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2002/2, Y.60, 56.

¹⁵³ Murat Doğan, "Türk Medeni Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler", *AÜHFD*, 52(4), 2003, 93.

¹⁵⁴ Veysel Başpınar, Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, *AÜHFD*, 52(3), Ankara 2003, 100.

¹⁵⁵ Mustafa Şimşek, "Yeni Medeni Yasaya Bakış", *Yargıtay Dergisi*, 28(1-2), 2002, 131 vd.

¹⁵⁶ Ayhan Uçar, 4721 Sayılı Medeni Kanun İle Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler, *AÜHFD*, VI(1-4), 2002, 331; Doğan, M., 127.

¹⁵⁷ Akıntürk/Ateş, 10.

¹⁵⁸ "Dar anlamda ailenin de geniş anlamda ailenin de tüzel kişiliği yoktur. Aile bireyleri gerçek kişi olarak hak ehliyetine sahiptir. Aile ise aile olarak tüzel kişiliğe sahip değildir. Aileyi destekleme amacı ile mesela bir aile vakfı kurulmuş ise aileye tüzel kişilik kazandırılmış olmaz. Sadece ayrı bir vakıf kurulmuş, aile bireylerini destekleyecek bir özel hukuk tüzel kişiliği meydana gelmiş olur. Bu tüzel kişilik vakıf kurma işlemi sonucunda doğmuştur ve aile yine tüzel kişiliği olmayan bir topluluk olarak kalmıştır" Bkz. Hatemi/Serozan, 3, Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 3.

temsil edilmesine yer verilmesi (TMK.m.188), hâkime birliğin menfaatlerini korumak üzere gerekli önlemleri alma yetkisini tanınması (TMK.m.195) bunun göstergelerindendir¹⁵⁹.

1.3.2. Süreklilik İlkesi

Ailenin manevi ve ahlaki temel üzerine kurulduğu kabul edilir. Bu birlik geçici hevesler, kısa vadeli çıkar hesapları için kurulacak bir birlik değil¹⁶⁰, aksine temelli sürekliliğe dayalı, bir ömür boyu sürmesi beklenen bir birliktir. Ancak süreklilik, ailenin hiçbir zaman sona ermeyeceği anlamında değil birliğin karşılıklı anlaşma ile ortadan kaldırılamayacağı anlamındadır. Yoksa kanunda belirtilen durumların varlığı halinde hâkim kararıyla veya kendiliğinden bu ilişkiler sona erebilir¹⁶¹.

1.3.3 Zayıfların Korunması İlkesi

Aile hukukunda zayıfların korunması ilkesi gereğince çocuklar ana ve babalarına karşı, vesayet altındaki kişiler de vasi ve vesayet organlarına karşı korumaktadır. Korunma amacıyla belirli nitelikteki kimselerin kısıtlanması da (TMK m. 432 vd.)¹⁶² bu niteliktedir¹⁶³. TMK’da kadın-erkek eşitliği sağlanmış olduğundan, eski Kanun’daki gibi kadın eşi erkek eşe karşı korumaya yönelik hükümlere yer verilmemiştir¹⁶⁴.

Zayıfların korunması ilkesinin yansımalarını TMK’daki birçok maddede görülmektedir. Örneğin, mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocukların, ana ve baba iyi niyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılması (TMK m.157); vasinin, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorunda olup yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve herhalde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlü

¹⁵⁹ Akıntürk/Ateş, 10.

¹⁶⁰ Zevkliler/Havutçu, 214

¹⁶¹ Akıntürk/Ateş, 9.

¹⁶² **TMK m. 432/1:** “Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu Madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.”

¹⁶³ Dural/Öğüz/Gümüş, 4.

¹⁶⁴ Akıntürk/Ateş, 10.

kılınması (TMK m. 454/1-2)¹⁶⁵; velayet haklarını iyi kullanmayan veya kullanmaktan aciz bulunan ana ve babaya karşı hâkime gerekli önlemleri alma yükümlülüğünün getirilmesi (TMK m. 346) bu tarz düzenlemelerdir¹⁶⁶.

1.3.4. Düzenleme Serbestisinin Bulunmaması İlkesi

Aile hukukunda irade serbestisi ilkesi geçerli değildir. Diğer bir deyişle düzenleme serbestisi bulunmamaktadır. Aile hukuku ilişkileri Kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Bu nedenle eşler TMK’da düzenlenmemiş bir ilişkiyi kuramayacakları gibi TMK’da düzenlenen ilişkilerin şartlarını ve sonuçlarını da değiştiremezler¹⁶⁷. Öte yandan aile hukukuna ilişkin kuralların çoğu emredicidir. Bunun amacı aile birliğini ve toplum düzenini korumak yanında aile bireylerini de korumaktır¹⁶⁸. Aile hukuku ilişkilerinin genel ahlak ve kamu düzeni ile yakından ilgili bulunması da bunda etkendir¹⁶⁹.

Aile hukuku ilişkilerinin çoğunda şekil şartı bulunmaktadır. Evlenme (TMK m. 141)¹⁷⁰, evlatlık ilişkisinin kurulması ve ortadan kaldırılması (TMK m. 315, 316, 317)¹⁷¹ şekle bağlıdır. Boşanma, soybağının reddi, kısıtlama ve vasi atama gibi konularda, hâkimin izni ya da kararı gereklidir¹⁷². Yine eşler, mal rejimi sözleşmesiyle ancak kanunda belirlenen rejimlerden birini kabul edebilirler (TMK m. 202/2), yeni bir mal rejimi yaratamazlar¹⁷³.

¹⁶⁵ Abdülkerim Yıldırım, *Türk Aile Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 10.

¹⁶⁶ Akıntürk/Ateş, 10-11.

¹⁶⁷ Köprülü/Kaneti, 6-7; Akıntürk, Ateş, 11.

¹⁶⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 4; Ayan, 33.

¹⁶⁹ Köprülü/Kaneti, 6-7.

¹⁷⁰ **TMK m. 141:** “Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.”

¹⁷¹ **TMK m. 315/1:** “Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.”

TMK m. 316: “Evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitime yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakam ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlât edinenin altsoyu varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.”

TMK m. 317: “Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.”

¹⁷² Dural/Öğüz/Gümüş, 4-5.

¹⁷³ Yıldırım, 10.

1.3.5. Eşler Arasında Eşitlik İlkesi

TMK’da yürürlükten kalkan Türk Kanunu Medenisi’nden farklı olarak, kadın erkek eşitliğine dayalı düzenlemelere yer verilmiştir. Türk Kanunu Medenisi gerek zayıf olarak gördüğü kadının korunması, gerekse evlilik birliği içerisinde iki başlılığı önlemek amacıyla, kadınla erkek arasında eşitliği bozucu hükümlere yer vermişti¹⁷⁴. TMK’da ise aile hukukunda kadın-erkek eşitliğini bozduğunu iddia edilen hükümlere, kadınları koruma amacına yönelik olup olmadıklarına bakılmaksızın yer verilmemiştir¹⁷⁵.

1.3.6. Devletin Müdahaleciliği İlkesi

Aile toplumun temeli olarak görüldüğünden devlet aile hukuku ilişkilerine müdahale etmektedir. Aile hukuku, esas itibariyle özel hukukun bir bölümüdür. Ancak belirli ilişkilerin kurulmasında, yürütülmesinde ve sona ermesinde devletin müdahalesi gözlemlenmektedir¹⁷⁶. Evlenmenin ve boşanmanın geçerli sayılmasının devletin yetkili kıldığı organlar vasıtasıyla gerçekleşebilmesi, mutlak butlan sebebiyle cumhuriyet savcısının evlenmenin feshi davası açabilmesi (TMK m. 146/1)¹⁷⁷, erginliğe erişmemiş bireylerin evlenebilmesinin hâkim kararına tabi tutulması devletin aile hukukuna ilişkin müdahalelerinden bazılarıdır. Çocukların korunmasında ve vesayetle ilgili düzenlemelerde de devlet mahkemeler ve vesayet organları aracılığıyla aile hukuku ilişkilerine müdahale edebilmektedir¹⁷⁸. Devletin müdahalesi denetleme ve koruma olmak üzere iki yönlüdür. Denetleme işlevinde Devlet, aile hukuku ilişkilerinin kurulmasına, işleyişine her aşamada müdahale etmektedir. Koruma işlevinde ise, devlet aileyi korumak ve ihtiyaç halinde yardımda bulunmak üzere müdahalede bulunmaktadır¹⁷⁹. Aile hukukuna ilişkin konularda devlete müdahale yetkisinin

¹⁷⁴ Akıntürk, Ateş, 13.

¹⁷⁵ “Türk Kanuni Medenisinde kocanın evlilik birliğinin başkanı olması, ortak konutu seçme hakkının kocaya tanınmış bulunması, velayetin yürütülmesinde eşlerin anlaşamamaları halinde kocanın oyuna üstünlük tanınması, karının koca lehine borç yüklenmesinin geçerliliğinin hâkimin onayına bağlı olması gibi maddelerin eşitliği bozucu nitelikte olduğu sık sık dile getirilmiştir.” Bkz. Akıntürk/Ateş, 12; Ayan, 34.

¹⁷⁶ Zapata, 171; Zevkliler/Havutçu, 217-218; Akıntürk/Ateş, 12; Ayan, 33.

¹⁷⁷ Yıldırım, 10; Dural/Öğüz/Gümüş, 4; Akıntürk/Ateş, 12.

TMK m. 146: “Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re’sen açılır. Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.”

¹⁷⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 4.

¹⁷⁹ Köprülü/Kaneti, 8.

tanınmasının nedeni bu konuların kamu düzenini ve kamu yararını da yakından ilgilendirmesidir¹⁸⁰.

1.4. AİLENİN KORUNMASINA İLİŞKİN GENEL MEVZUAT

1.4.1. Anayasa'da Ailenin Korunması

Anayasalar devletin temel organlarının kuruluşunu ve işleyişini belirleyen hukuk kuralları olmalarının yansıra temel hak ve özgürlüklerin de düzenlendiği metinlerdir¹⁸¹. 1982 Anayasası'nda da yasama, yürütme ve yargı erklerinin düzenlenmesinin yanında kişi hakları ve ödevleri, sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler ile siyasi haklar ve ödevler düzenlenmiştir.

Normlar hiyerarşisinde en üst kademede yer alan Anayasa, en soyut, en genel ve en güçlü kurallar bütünüdür¹⁸². Bundan dolayı temel hak ve özgürlükleri korumanın en güvenilir yolu, onları anayasada düzenlemektir. Çünkü kanun yoluyla sağlanan hak ve özgürlükler basit çoğunlukla değiştirilebilirken, anayasal güvence altında olan haklar nitelikli çoğunluk olmaksızın değiştirilememektedir¹⁸³. Bundan dolayıdır ki, insan haklarına geniş ölçüde yer veren anayasalar özgürlükçü anayasalar olarak zikredilir.

¹⁸⁰ Yıldırım, 10; Akıntürk/Ateş, 12.

¹⁸¹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Ekin Yayınları, Bursa 2011, 49; Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya 2011, 4; Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, 17. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2014, 10.

¹⁸² Gözler, 51.

¹⁸³ **Anayasa m. 175:** “(Değişik: 17.5.1987 - 3361/3 md.) Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları, bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Meclis, geri gönderilen Kanunu, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu Kanunu halkoyuna sunabilir.

Meclisçe üye tamsayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oyla kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmediği takdirde halkoyuna sunulmak üzere Resmî Gazetede yayımlanır.

Doğrudan veya Cumhurbaşkanının iadesi üzerine, Meclis üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanun veya gerekli görülen maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulabilir. Halkoyulamasına sunulmayan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun veya ilgili maddeler Resmî Gazetede yayımlanır.

Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların yürürlüğe girmesi için, halkoyulamasında kullanılan geçerli oyların yarısından çoğunun kabul oyu olması gerekir...”

Çoğu anayasada insanın vazgeçilmez ve devredilmez hakları (yaşama hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı) düzenlenmiştir. Bunun yanında bazı anayasalar tercihen önem verdikleri konulara da anayasalarında yer vererek bunları anayasal güvenceye alır. Bu konulardan biri de “ailenin korunması”dır. Türk Anayasası’nın “Sosyal Haklar ve Ödevler” bölümünde yer alan “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” başlıklı 41. maddesi, aileyi anayasal güvence altına almaktadır¹⁸⁴. Maddeye göre “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın¹⁸⁵ ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar*”¹⁸⁶. 2010 yılında maddeye eklenen son fıkrayla da çocuklara yönelik şiddet ve istismara karşı devlete koruyucu tedbir alma sorumluluğu yüklenmiştir. Buna göre “*Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*”. Bu düzenlemeye kadınların da eklenmesinin kadına karşı şiddetle mücadelede önemli bir adım olacağı ve alınan önlemlerin anayasal teminatını güçlendireceği öne sürülmektedir¹⁸⁷.

¹⁸⁴ “Anayasanın 41. maddesinde yer alan “aile” kavramının tanımı yapılmadığı için hangi anlamda ailenin kastedildiği hususu açık değildir. Aile kavramının “dar anlamda” ve “geniş anlamda” aileyi kapsadığı görüşü genellikle kabul edilmektedir. Ancak maddenin “en geniş anlamda aile”yi içine alıp almadığı sorusu cevapsız kalmaktadır.” Bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 6.

¹⁸⁵ Bazı yazarlar “kadın”ın kişi olarak değil “ana” sıfatıyla korunmasından söz edilmesinin koruma kapsamını daralttığını düşünmektedir. Bkz. Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 9; Emel Badur, “Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler”, *TBB Dergisi*, (84), 2009, 64; Merih Öden, “Türk Anayasa Hukukunda Devletin Kadınları Ev-İçi Şiddete Karşı Koruma Ödevi”, (Ed. Funda Kaya/Nadire Özdemir/Gülriiz Uygur), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 81.

¹⁸⁶ 1921 ve 1924 anayasalarında ailenin korunması ile ilgili hüküm bulunmazken 1961 Anayasasının “Ailenin Korunması” başlıklı 35. maddesi şu şekildedir: “*Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır ve teşkilâtı kurar.*”

¹⁸⁷ Özge Bölükbaşı, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, 64.

Ailenin korunması yalnızca Türk Anayasası'nda düzenlenen bir konu değildir. Benzer şekilde Almanya¹⁸⁸, İtalya¹⁸⁹, İspanya¹⁹⁰ Anayasaları'nda aile devlet koruması altına alınırken; Amerika¹⁹¹, Avusturya¹⁹², Fransa¹⁹³ gibi ülkelerde aile, anayasada koruma altına alınan kurumlar arasında yer almamaktadır.

Anayasa'nın 41. maddesinde, korunduğundan bahsedilen aile TMK'da öngörülen ve yetkili evlendirme memuru önünde yapılan evlilikle ortaya çıkan ailedir. Evlenme akdine dayanmadan tarafların birlikte yaşamaları ve imam önünde yapılan evlilikler Anayasa'nın 41. maddesinin koruma alanına girmemektedir¹⁹⁴. Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda¹⁹⁵ yapılan yeni düzenlemeyle müftülere de nikâh kıyma yetkisi verilmiştir¹⁹⁶. Yeni durumda da imamların değil müftülerin nikâh kıyma yetkisi bulunmaktadır¹⁹⁷. Dolayısıyla müftülerin kıydığı nikâh resmiyete kavuşmakla birlikte

¹⁸⁸ Almanya Anayasası'nın 6. maddesinde şu düzenleme yer alır: “*Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung*” (Evlilik ve aile, devlet düzeninin özel koruması altındadır.) Almanya anayasasının orijinal metni ve Türkçe tercümesi için bkz. <http://www.recht-harmonisch.de/GG-turkisch.pdf>. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁸⁹ İtalya Anayasası'nın 31. maddesine göre “*Cumhuriyet, evliliğe dayalı doğal bir kurum olarak ailenin haklarını tanır. Evlilik aile birliğini garanti altına almak için, kanunla belirlenen sınırlar içinde, eşlerin manevi ve hukuki eşitliğine dayanır(m.29). Cumhuriyet, özellikle geniş aileler dikkate alınarak, ekonomik önlemler ve diğer hükümlerle ailenin oluşumuna ve görevlerini yerine getirmesine yardımcı olur. Kanun, gerekli kurumları teşvik ederek, anaları, çocukları ve gençleri korur.*”

İtalya anayasasının Türkçe tercümesi için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-%C4%B0TALYA%20319-354.pdf>. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁹⁰ İspanya Anayasası'nın 39. maddesine göre “*Kamu makamları, ailenin sosyal, ekonomik ve hukuki korumasını sağlar.*”

İspanya Anayasası'nın Türkçe tercümesi için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-%C4%B0SPANYA%20533-584.pdf>. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁹¹ Amerika Anayasası'nın Türkçe tercümesi için bkz.

http://www.adaletbiz.com/images/dosyalarim/abd_anayasasi.pdf. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁹² Avusturya Anayasası'nın Türkçe tercümesi için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/04-AVUSTURYA%201-98.pdf>. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁹³ Fransa Anayasası'nın Türkçe tercümesi için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf>. Erişim tarihi: 17.08.2017.

¹⁹⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 6; Ayan, 22.

¹⁹⁵ Nüfus Hizmetleri Kanunu, (2006), *T.C. Resmi Gazete*, 26153, 29 Nisan 2006.

¹⁹⁶ Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2017), *T.C. Resmi Gazete*, 30229, 03.11.2017. Tasarının yasalaşma sürecinde yapılan tartışmalar için bkz. TBMM Genel Kurul Tutanağı, 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, 11. Birleşim, 19.10.2017.

¹⁹⁷ **Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 22/2**: “*Evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine ve dış temsilciliklere, il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye, belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.*”

geleneksel şekildeki imam nikâhlı evlilikler yine anayasal korumadan faydalanamayacaktır.

Anayasa'nın 20. maddesinde ise özel hayatın ve aile hayatının gizliliği ve korunması anayasal güvence altına alınmıştır. Maddeye göre “*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz*”.

Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesi de aileyi doğrudan ilgilendiren maddelerden biridir¹⁹⁸. Aile hukukuna hâkim ilkelerden olan eşler arası eşitlik ilkesi de bu düzenlemeyle anayasal zemine oturmuş durumdadır¹⁹⁹.

Anayasa'nın 62. maddesinde yabancı ülkelerde çalışanların aile birliğinin korunması için de devlete ödevler yüklenmektedir. Buna göre; “*Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır*”.

1.4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Ailenin Korunması

1.4.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

İnsan haklarının uluslararası alanda önem kazanması 1953 yılında yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile olmuştur. Türkiye'nin de taraf olduğu AİHS²⁰⁰ 4 Kasım 1950'de imzalanmış, 3 Eylül 1953'de yürürlüğe girmiş ve 18 Mayıs 1954'te de Türkiye tarafından onaylanmış ve iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir. AİHS, insan haklarının hukuksal açıdan korunması konusunda en güçlü uluslararası belge

¹⁹⁸ **Anayasa m. 10:** “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar*” şeklindedir.

¹⁹⁹ Bölükbaşı, 63.

²⁰⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (1954), *T.C. Resmi Gazete*, 8662, 19.03.1954.

niteliğindedir. Bu sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yorumlarıyla gelişmiş ve günümüze gelmiştir²⁰¹.

AİHS'nin 8. maddesi ” *Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir*“ diyerek özel hayatın ve aile hayatının dokunulmazlığını garanti altına almaktadır²⁰². AİHS’de yer alan hakların herkese uygulanabilmesi bakımından eşitlik ve ayrımcılık yasağı birçok maddesinde belirtilmiş ve taraf devletlere her türlü ayrımcılığın kaldırılması görevi yüklenmiştir. AİHS m. 14’de ise “*Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır*” diyerek ayrımcılık yasağını düzenlemiştir.

22 Kasım 1984 tarihinde AİHS’e Ek 7 Nolu Protokolün 5. maddesiyle de “*eşler arasında eşitlik*” ilkesi düzenlenmiştir. Maddeye göre “*Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.*”

AİHS’de kadın-erkek eşitliği, kadının ve aile bireylerinin korunması ve kadına yönelik şiddet konularına ayrıca yer verilmese de sonradan yayınlanan tavsiye kararlarında bu konulara özel olarak değinilmiştir²⁰³.

²⁰¹ Demet Özdamar, *CEDAW Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, 33.

²⁰² **AİHS m. 8:** “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.*” Ayrıntılı bilgi için bkz. Süleyman Mortaş, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Aile Hayatının Korunması*, Adalet Yayınları, Ankara 2016, 211.

²⁰³ “*Örneğin Bakanlar Komitesi’nin “Aile İçinde Şiddet” konulu ve No. R(85) 4 sayılı tavsiye kararı ile “Aile İçi Şiddete İlişkin Sosyal Önlemler” konulu No. R(90) 2 sayılı kararı aile içi şiddette farkındalığı artırmak için düzenlenmiştir. Bunlardan başka, yayınlanan “Kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin” Rec.(2002) 5 sayılı tavsiye kararı ise, kadına yönelik şiddeti önleme konusunda çok daha geniş kapsamlı olup, evrensel bir strateji oluşturan ilk uluslararası belge olarak kabul edilmektedir.*” Bölükbaşı, 66-67.

1.4.2.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

“Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme” (CEDAW)²⁰⁴ 18 Aralık 1979 tarihinde kabul edilip 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde ise 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. “Bu Sözleşme’nin amacı, yaşamın her alanında kadın erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin kadınlara tanınmasını sağlamak, kadın erkek arasındaki her türlü ayrımcılığın kaldırılması amacıyla sözleşmeye taraf devletlerin kararlı bir eşitlik politikası izlemelerini sağlamaktır. Ancak taraf devletlerin ayrımcılıktan zarar görenlerin haklarını aramak üzere başvuruda bulunabilecekleri bir denetim mekanizmasına sözleşmede yer verilmemiştir. Bu Sözleşme’de kadınlara karşı şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, mağdur ve kadın terimlerinin tanımı yapılmıştır”²⁰⁵.

Sözleşme’nin 1. maddesinde “Kadınlara karşı ayırım” deyimi kadınların medeni durumuna bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir” denilerek geniş kapsamlı bir tanımlama yapılmıştır. Sözleşmenin kadınların gerek biyolojik cinsiyetleri, medeni durumları gerekse kendilerine biçilen roller gibi hususlardan kaynaklanan birçok ayrımcılığa maruz kalabilecekleri gerçeğine doğrudan veya dolaylı olarak dikkat çekmesi bakımından önem arz etmektedir²⁰⁶.

Sözleşmenin 5. maddesinde taraf devletlere önlem alma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu önlemler şu şekildedir:

²⁰⁴ “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme”nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, (1985), *T.C. Resmi Gazete*, 18792, 25.06.1985. Sözleşmenin orijinal başlığı “Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women” dır. “CEDAW” olarak kısaltılmaktadır.

²⁰⁵ Ebru Ceylan, “Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, *TBB Dergisi*, (120), 2013, 15-16.

²⁰⁶ Özdamar, 96.

- a- Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek;
- b- Anneliğin sosyal bir görev olarak anlaşılmasını ve çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğin ortak sorumluluğunun tanınmasını öngören ve her durumda çocukların çıkarlarını her şeyden önce gözeten anlayışa dayanan bir aile eğitimini sağlamak

Ayrıca bunun haricinde, taraf devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklardır (m.16). CEDAW'ın 18. maddesi uyarınca da taraf devletler, her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesi'ne sunmak zorundadırlar²⁰⁷.

CEDAW'da yaşamın her alandaki kadın sorunu ele alındığı halde, “kadına yönelik şiddet” konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemişti²⁰⁸. Ancak bu boşluk, söz konusu sözleşmenin denetim organı olan CEDAW Komitesi'nin tavsiye kararıyla doldurularak toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadınların hak ve özgürlüklerden erkeklerle eşitlik temelinde yararlanmasını engelleyen bir ayrımcılık türü olarak belirtilmiştir²⁰⁹.

²⁰⁷ “Türkiye bu zorunluluk kapsamında ilk raporunu 1990, Birleştirilmiş 2. ve 3. Dönemsel Raporunu 1997, Birleştirilmiş 4. ve 5. Dönemsel Raporunu 2005, 6. Dönemsel Raporunu ise 2008 yılında CEDAW Komitesi'ne sunmuştur. 6. Ülke Raporunun Temmuz 2010 itibarıyla Komite'de savunulmasının ardından talep edilen Ara Dönem Raporu da 2012 yılı içerisinde sunulmuştur. Türkiye'nin 7. Ülke Raporu tamamlanarak Kasım 2014 tarihi itibarıyla CEDAW Komitesi'ne iletilmiş, 13 Temmuz 2016 tarihinde de CEDAW Komitesi'nin 64. Oturumu çerçevesinde Cenevre'de savunması gerçekleştirilmiştir.” Türkiye'de Kadın, (Yazarı Belirtilmemiş), T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2017, 15. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin>. Erişim Tarihi: 27.11.2017.

²⁰⁸ Nazan Moroğlu, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi, 359. (<http://docplayer.biz.tr/6265077-Kadina-yonelik-siddetin-onlenmesi-6284-sayili-yasa-ve-istanbul-sozlesmesi.html>. Erişim Tarihi:12.09.2017); Gülay Arslan Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları”, (Ed. Nur Centel) *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No.1, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013, 40.

²⁰⁹ Öncü, 40-41, Çiğdem Sever, Kadına Karşı Eviçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz v. Türkiye Kararı, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 24.

1.4.2.3. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan bir sözleşme olan “*Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*”²¹⁰ 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzalanmıştır. Türkiye, bu sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülkedir²¹¹. Bu sözleşmenin önemi, kadının ve ailenin şiddetten korunması ve önlenmesi konusunda idari tedbirler ve şiddet uygulanmasında yükümlülükler aykırılık halinde yaptırımlar içermesidir²¹².

Kadına yönelik şiddet alanında yasal çerçeve oluşturması ve bu alanda uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenleme olması açısından Sözleşme oldukça önemlidir. Sözleşme ile fiziksel, cinsel, psikolojik şiddetin yanı sıra zorla evlendirme, ısrarlı takip gibi farklı şiddet türleri tanımlanmakta ve bunlara ilişkin yaptırımlar getirilmektedir²¹³.

Sözleşme’nin gerek adında gerekse içeriğinde kadının ön planda tutulduğu görülmektedir. Sözleşme, kadınlara yönelik her türlü şiddet biçiminin önlenmesi amaçlanmaktadır (m. 2/f.1). Şiddetin cinsiyete dayalı olması hususunun özellikle vurgulanmış olduğu göze çarpmaktadır. Sözleşme’de geniş bir korumanın hedeflendiği anlaşılmakta ve sözleşmede üç tür şiddet tanımı yapıldığı görülmektedir. Bunlar, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddettir (m. 3). Sözleşmede yer alan aile içi şiddet tanımında²¹⁴ yalnızca resmi evliliklerin değil, evlilik dışı birlikteliklerin de aile içi şiddet kapsamında değerlendirildiği görülmektedir²¹⁵.

²¹⁰Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (2012), T.C. Resmi Gazete, 28227 (Mükerrer), 08.03.2012-28227.

²¹¹ Ocak 2017 itibariyle Sözleşme’yi onaylayan ülke sayısı 22’ye ulaşmıştır. Bkz. Türkiye’de Kadın, 15.

²¹² Ceylan, 16.

²¹³ Türkiye’de Kadın, 15.

²¹⁴ **İstanbul Sözleşmesi m. 3/1-b:** ‘aile içi şiddet’ aile içerisinde, aile birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya ebeveynler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyula paylaşmış paylaşılmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri anlamına gelir.

²¹⁵ Arif Barış Özbilen, Mualla Soygüt Arslan, 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi,” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 11, S. 22, 2012/2, 367.

Sözleşmede kadına yönelik şiddetin ayrımcılığın bir türü ve insan hakları ihlali olduğu vurgulanmış, kadına sırf kadın olmasından dolayı uygulanan bütün şiddet türleri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak kabul edilmiştir²¹⁶. “Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, *doğrudan kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet* anlamına gelmektedir. Şiddetin türü bakımından ise, bunun, kamusal veya özel alanda gerçekleşebileceği ve fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak uygulanabileceği belirtilmiştir. Bireyi keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmanın ve zorlamanın da şiddet kavramına dâhil edildiği görülmektedir²¹⁷. Ayrıca Sözleşme’de “kadın” ibaresinin 18 yaş altı kız çocuklarını da kapsayacağı ifade edilmektedir²¹⁸.

Sözleşme’nin 2. maddesinin ilk fıkrası “*Bu Sözleşme, aile içi şiddet de dâhil olmak üzere orantısız bir şekilde kadınları etkileyen, kadına yönelik her türlü şiddet biçimi için geçerlidir*” hükmünü getirmiştir. Söz konusu maddeye göre, aile içi şiddet, mağdur faille aynı haneyi paylaşırsa da paylaşmasa da ailede veya hanede, eski veya şimdiki eşler ya da partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet ise, “*ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma*” anlamına gelmektedir.

İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanmasının takibi amacıyla Taraf Ülkeler Komitesi ve GREVIO uzmanlar grubu oluşturulmuştur²¹⁹.

7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasanın 90. maddesine “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek*

²¹⁶ **İstanbul Sözleşmesi m. 3/1-a:** “*kadına yönelik şiddet*” kadına yönelik ayrımcılığın bir türü ve bir insan hakkı ihlali olarak anlaşılmaktadır. *İster kamu hayatında ister özel hayatta meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dâhil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet anlamına gelir.*”

²¹⁷ Özbilen, Soygüt Arslan, 374.

²¹⁸ **İstanbul Sözleşmesi m. 3/1-f:** “*“kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.*”

²¹⁹ “*Eylül 2015’te gerçekleştirilen GREVIO’nun ilk toplantısında Prof. Dr. Feride ACAR oybirliğiyle GREVIO Başkanı seçilmiştir.*” Bkz. Türkiye’de Kadın, 16.

uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” hükmü eklenmiştir. Bu değişiklikle gerek AİHS gerek CEDAW gerekse İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümler ulusal düzenlemeler karşısında öncelikli konuma getirilmiştir.

1.4.3. Türk Ceza Kanunu’nda Ailenin Korunması

Aile, esas itibariyle özel hukuk dalını ilgilendiren bir konu olmakla birlikte yalnızca özel hukuk hükümleri ile değil cezai müeyyidelerle de koruma altına alınmıştır. 5237 sayılı TCK’da “aile” tanımlanmamaktadır. Ancak TCK’nın özel hükümlerinin düzenlendiği ikinci kitabının “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının sekizinci bölümünde “Aile Düzenine Karşı Suçlar” (TCK m. 230-234) düzenlenmiştir. 765 sayılı eski TCK’da bu suçlar farklı bölümlerde düzenlenmişken 5237 sayılı TCK’da ise bir çatı altında toplanmıştır. TCK m. 233’te yer alan “aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali” suçu ise yeni bir düzenleme şeklinde karşımıza çıkmaktadır²²⁰.

Anayasa’nın 41. maddesinden ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan aileyi koruma yükümlülüğünü yerine getirmek için aile düzenine karşı suçlar başlığı altındaki bu düzenlemelerle bazı ihlal türleri cezai müeyyideye bağlanmıştır²²¹.

1.4.3.1. Birden Çok Evlilik ve Hileli Evlenme (TCK m. 230)

TCK’nın “Aile Düzenine Karşı Suçlar” kısmında düzenlenen suçlardan ilki “Birden Çok Evlilik, Hileli Evlenme” başlıklı 230. maddedir. TCK m. 230 ile korunan hukuki değer, aile yapısının sağlıklı biçimde kurulması, evlilik kurumunun ciddiyeti ve çok eşliliğin önlenmesidir²²².

²²⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, *Teorik ve Pratik Caza Özel Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, 943.

²²¹ Tezcan/Erdem/Önok, 944.

²²² Veli Özer Özbek, M. Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015, 863; Ayşe Nuhoglu, *Aile Düzenine Karşı Suçlar*, Beta Yayınları, İstanbul 2009, 17; Tezcan/Erdem/Önok, 946.

Bu suç çerçevesinde TMK’da mevcut evlenme yasaklarının tümü değil (TMK m. 129-133)²²³ sadece birden çok evlilik suç olarak düzenlenmiştir ²²⁴.

TCK m. 230/1’de birden çok evlilik suçu düzenlenmiştir. Kanuna göre “ *Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” TMK m.145’de birden fazla evlilik söz konusu olduğunda ikinci evliliğin geçerli olmayacağı, mutlak butlanla sakat olacağı açıkça hüküm altına alınmıştır²²⁵. TMK’daki bu hükmün yanısıra TCK’da da birden çok evlilik yapanlar cezalandırılarak çokeşliliğin önüne geçilmek istenmiştir.

Bu suçun oluşması için failin evli olması yani resmi nikâhın varlığı zorunludur. Dini nikâh ile bir kimseyle birlikte yaşayan kişinin, bir başkası ile resmi nikâhla evlenmesi halinde veya ilk evlilik herhangi bir şekilde geçersiz ise suç oluşmayacaktır²²⁶. Yine önceki evliliğin boşanma davasına konu yapılmış olması, evliliğin iptal edilebilir olması durumlarında da suç oluşur. Eşlerden birinin gaip olması durumunda, gaiplik kararı alınmış olsa bile, evlilik ayrıca fesih ettirilmediyse, ikinci bir evlilik yapılması

²²³ **TMK m. 129:** “Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

TMK m. 130: Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır.

TMK m. 131: Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez.

Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. Aynı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir.

TMK m. 132: Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığını anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

TMK m. 133: Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.”

²²⁴ Nuhoğlu, 14; Tezcan/Erdem/Önok, 945.

²²⁵ Zapata, 213.

TMK m. 145: “Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,
4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.”

²²⁶ Özbek vd., 864.

durumunda suç oluşacaktır. Muvazaalı evlilik halinde de hukuken geçerli bir evlilik söz konusu olduğundan, TCK m.230/1'deki bu suç meydana gelebilecektir²²⁷.

TCK m. 230/2'de “ *Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*” denilmektedir. Bekâr kimsenin, evli olduğunu bildiği bir kişiyle evlilik işlemi yaptırması durumunda da TCK m. 230/2'deki suç oluşacaktır²²⁸. Eğer failin evli olduğu biliniyorsa, evlilik işleminin diğer tarafı ikinci fıkra hükmüne göre cezalandırılacaktır. Aksi halde sadece evli olan kişinin cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır²²⁹.

TCK m. 230/3'te gerçek kimliğini saklamak suretiyle evlenme (hileli evlenme) suçu düzenlenmiştir. Buna göre “*Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” Öğretide savunulan bir görüşe göre, gerçek kimlik ifadesi, “*medeni hukukta kişisel haller kapsamına giren ve aynı zamanda evliliğin yokluğunu veya butlanını doğurabilecek kişisel duruma ilişkin her türlü bilgi*”²³⁰ şeklinde değerlendirilmelidir. Kanunda kişisel bilgilerden değil kimlik bilgilerinden söz edildiğinden kişinin işsiz olduğunu, eğitim durumunu, malvarlığını gizleyerek evlenme akdini gerçekleştirmesi halinde bu suçtan dolayı cezalandırılmasının mümkün olmayacağı savunulmaktadır²³¹.

TCK m. 230/5-6'te düzenlenen “evlenmenin dinsel töreninin yaptırılması” ve “evlenme belgesini görmeden dinsel tören yapmak” suçları Anayasa Mahkemesinin 27/5/2015 tarihli kararı ile iptal edilmiştir²³².

Bu maddelerin çok eşliliği önlemek ve aile birliğinin sağlam temellere oturmasını sağlamak açısından önemli olduğu fakat öngörülen cezaların caydırıcı olmadığı söylenmektedir²³³.

²²⁷ Tezcan/Erdem/Önok, 947.

²²⁸ Özbek vd., 865.

²²⁹ Özbek vd., 864.

²³⁰ Tezcan/Erdem/Önok, 949.

²³¹ Tezcan/Erdem/Önok, 949.

²³² AYM, E. 2014/36, K. 2015/51. Resmi Gazete Tarihi:10.06.2015, Resmi Gazete Sayısı:29382.

²³³ Türkan Yalçın Sancar, *Türk Ceza Hukukunda Kadın*, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, 196.

1.4.3.2. Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu (TCK m. 231)

TCK m. 231'e göre: “(1) Bir çocuğun soy bağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Soybağı, bir kişinin hangi soydan geldiğini göstermektedir. Dar anlamda soybağı, çocuk ile ana babası arasındaki doğal ve hukuki bağlantıyı ifade eder²³⁴. TMK m. 282'de genel olarak çocuğun ana babasıyla arasındaki soybağının nasıl kurulacağı düzenlenmiştir²³⁵. Kanun Koyucu TMK'da soybağının reddi²³⁶, evlenme ile kurulan soybağına itiraz²³⁷ ve tanımanın iptali²³⁸ gibi çeşitli soybağı davaları öngörerek doğal soybağı ile hukuki soybağı örtüşmediği hallerde bunun ortadan kaldırılmasına imkân tanımıştır²³⁹. TMK'da soybağına ilişkin davalarda hâkimin genel kural aksine re'sen inceleme yapabilme yetkisi²⁴⁰, tanımanın iptali davasının Cumhuriyet Savcısı tarafından

²³⁴ “Doktrinde soybağı, geniş ve dar anlamda olmak üzere iki farklı anlamda kullanılır. Hâkim görüşe göre, geniş anlamda soybağı, üstsoy-altsoy kan hısımlığına tekabül eder. Dar ve teknik anlamda soybağı ise, bir kişi ile ana babası arasındaki hukuki bağlantıyı ifade eder.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Cem Baygın, *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2010, 1 vd.

²³⁵ **TMK m. 282:** “Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur.

Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.

Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur.”

²³⁶ **TMK m. 286:** “Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.

Çocuk da dava hakkına sahiptir. Bu dava ana ve kocaya karşı açılır.”

²³⁷ **TMK m. 287:** “Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorundadır.

Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.”

²³⁸ **TMK m. 297:** “Tanyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir. İptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır.”

²³⁹ Baygın, 5. “Doğal soybağı çocuk ile ana ve babası arasında salt biyolojik-genetik temellere dayanan bağ olarak nitelendirilir. Doğal soybağı çocuk ile ana babası arasında doğum olgusuyla birlikte kendiliğinden kurulur. Hukuki soybağı ise, çocuk ile ana ve babası arasındaki biyolojik-genetik ilişkinin hukukça da tanınmasıdır. Hukuki soybağından söz edebilmek için ana baba ve çocuk arasındaki kan bağının hukuk düzeninin aradığı koşullar altında tespit edilmiş olması gerekir. Hukuki soybağı her zaman kan bağına dayanmaz; evlât edinmede olduğu gibi sosyal ve psikolojik (manevi) bağına dayalı olarak da kurulabilir.” Bkz. Baygın, 3-4.

²⁴⁰ **TMK m. 284:** “Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır:

1. Hâkim maddî olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.

2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.”

açılabilmesi²⁴¹ Kanun Koyucu'nun soybağının doğru kurulmasına ve aile düzeninin korunmasına verdiği önemi göstermektedir.

TCK m. 231'de ise bir çocuğun soybağının değiştirilmesini veya gizlenmesini suç haline getirilmiştir. Suçun maddi unsurları yetkili mercilere gerekli bilgileri vermemek veya yanlış bilgiler vermektir²⁴². Birinci fıkrada kast aranırken ikinci fıkrada bu fiilin taksirle işlenmesi suç olarak tanımlanmıştır²⁴³. Gerekçeye göre: “*Kişilerin aileleriyle olan ilişkileri, doğum, evlât edinme, tanıma veya babalığa hükümlenmesi yolları ile hukukten oluşur. Doğumla meydana gelen ilişkinin maddede belirtilen suretlerle değiştirilmesi suç hâline getirilmiştir. Suçun oluşması için failde, çocuğu soy bağına değiştirme veya gizleme kastının varlığı esastır. Maddenin ikinci fıkrasında ise, bu fiillerin taksirle işlenmesi suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun, sağlık kurumu bünyesinde kurum görevlileri tarafından işlenebileceğinin gözden uzak tutulmaması gerekir*”²⁴⁴.

Soybağı ailenin temeli, aile de toplumun temeli olduğundan soybağına hile karıştırılması aile düzenine yönelik bir tehdit oluşturmaktadır²⁴⁵. Bir çocuğun soy bağına bilinmesi çocuğun haklarının korunması açısından oldukça önemlidir. Özel hukukta nafaka, miras, yurttaşlık, ad ve yerleşim gibi konularda çocuğu hak sahibi olması açısından, ceza hukukunda ise belli derecedeki akrabalık ilişkisinin birçok suçta nitelikli hal olması dolayısıyla soybağının doğru şekilde kurulması gereklidir. Bu suçla korunan hukuksal değer, kişinin doğal olarak bağlı olduğu veya olması gereken ailesinden

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 292: “*Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak, ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkes, soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır. Haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması halinde, hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir. Üçüncü kişi tanıklıktan çekinme hakkı bulunduğunu ileri sürerek bu yükümlülüğün kaçınmaz*” Bilimsel gelişmeler sayesinde soybağına tespit etmek basit bir doku (sürüntü) sayesinde mümkün olduğundan soybağının biyolojik gerçeklere uygun tespiti, vücut bütünlüğünün ihlaline nazaran daha çok korunmaya değer görünmektedir. Bkz. Özlem Tüzüner, “Soybağının Tespiti Davasında Genetik Analize İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *AÜHFD*, 62(4), 2013, 1158. İsteğe bağlı yaptırılan gen incelemelerinde hukuka uygunluk sorununa dair ayrıntılı bilgi için bkz: K. Ali Sonat, “Soybağının Tespiti Amacıyla İsteğe Dayalı Olarak Yapılan Gen İncelemeleri”, *MÜHF – HAD*, 19(3), 323 vd.

²⁴¹ **TMK m. 298:** “*Ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanumanın iptalini dava edebilirler.*”

Dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılara karşı açılır.”

²⁴² Tezcan/Erdem/Önok, 959.

²⁴³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, 734.

²⁴⁴ Gürsel Yalvaç, *Gereğeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, 326.

²⁴⁵ Mahmut Koca, “Soybağına Değiştirme Suçu”, *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu*, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, Ankara 28 Şubat-1 Mart 2008, Türkiye Barolar Birliği, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, TBB Yayınları, Ankara, 2008, 502.

koparılmasını önlemek, soy bağının sağlıklı biçimde kurulmasını sağlayarak aile düzeni bozulmasını engellemek ve kişinin genetik kökenini bilme hakkını korumaktır²⁴⁶. Dolayısıyla hem toplumun genel menfaati hem de ilgili kişinin özel menfaati korunarak iki yönlü fayda sağlanmak istenmiştir²⁴⁷. Bu suçun tipik görünüm şekillerinden biri evlilik dışı doğan çocuğun evlilik birliği içinde doğmuş gibi nüfusa kaydedilmesidir²⁴⁸.

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 15. maddesinde de bildirim yükümlülüğü ve süresi belirlenmiştir. Buna göre “(1) Sağ olarak dünyaya gelen her çocuğun, doğumdan itibaren Türkiye’de otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise altmış gün içinde dış temsilciliğe bildirilmesi zorunludur. (2) Bildirim; veli, vasi, kayyim, bunların bulunmaması halinde, çocuğun büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşleri ya da çocuğu yanında bulunduranlar tarafından, doğumu gösteren resmî belgeye dayanarak yapılabileceği gibi sözlü beyana dayalı olarak da yapılabilir”.

1.4.3.3. Kötü Muamele (TCK m. 232)

TCK'nın “Kötü Muamele” başlıklı 232. maddesinin 1. fıkrasında “Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” hükmü yer almaktadır. Burada görüldüğü üzere mağdurun eş, çocuk vs. olması zorunluluğu yoktur. Aynı konutta birlikte yaşama şartı yeterlidir²⁴⁹. Doktrinde bu düzenlemede TCK'nın en geniş anlamda aileyi esas alarak aile yanında “ev düzeni” kurumunu da korumayı amaçladığı, dolayısıyla ev başkanının otoritesine tabi bir yaşam şeklinin var olması gerektiği görüşünde olanlar yanında²⁵⁰, tümüyle TMK'ya dayalı bir yorum yapılmasının TCK m. 232/1'in uygulama alanını daraltacağından böyle bir yorumun kanunun lafzına ve amacına uygun olmayacağı görüşünde olanlar da mevcuttur²⁵¹. Bu suçla korunan hukuksal yarar, kişilerin onuru,

²⁴⁶ Özlem Yenerer Çakmut, *Soybağının Belirlenmesi ve Ceza Hukukunda Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu*, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2008, 186-187; Nuhoğlu, 65, Koca/Üzülmez, 736.

²⁴⁷ Koca, 506; Koca/Üzülmez, 737.

²⁴⁸ Tezcan/Erdem/Önok, 958. Basına yansıyan bir haber için bkz. Aldatılan Kocaya Bir Darbe Daha! 4 Çocuğu Var Sanıyordu 5 Çıktı: <https://www.haberler.com/aldatilan-kocaya-bir-darbe-daha-4-cocugu-var-10187088-haberi/>. Erişim Tarihi: 31.10.2017.

²⁴⁹ Tezcan/Erdem/Önok, 966; Özbek vd., 869.

²⁵⁰ Nuhoğlu, 102 vd.

²⁵¹ Tezcan/Erdem/Önok, 967.

özgürlüğü, beden bütünlüğü²⁵² ve ev düzeni içinde birlikte yaşayan kişilerin TMK'dan kaynaklanan menfaatleri ve dolayısıyla da ailedir²⁵³.

Bu suçta “aynı konutta birlikte yaşama” suçun unsuru olduğundan ayrı yaşamakta olan aile bireylerinin birbirlerine yönelik kötü muameleleri bu suçu oluşturmaz; bu tür fiiller, niteliğine göre TCK kapsamında farklı maddeler uyarınca cezalandırılır²⁵⁴. Ancak haklarında ayrılık kararı verilmiş veya TMK m. 197 uyarınca aynı konutta yaşamayan eşlerin birbirlerine yönelik fiillerinin bu suçu oluşturmaması, ailenin korunması amacına aykırı düşmektedir²⁵⁵.

Kötü muamele, kişiye bedenen ve ruhen zarar veren ancak yaralama derecesine ulaşmayan fiillerdir²⁵⁶. Maddenin gerekçesinde ise “*Ancak, her türlü kötü muamele, suçun oluşmasını olanaklı kılmaz. Kötü muamelenin merhamet, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte bulunması gereklidir. Ancak, bu muamele biçimi kişide basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçünün ötesinde bir etki meydana getirmiş ise, artık kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmedilmelidir. Yarı aç veya susuz bırakma, uyku uyutmamak, zor koşullarda çalışmaya mecbur etmek gibi hareketleri kötü muameleyle örnek olarak vermek olanaklıdır*” denilmiştir²⁵⁷. Yargıtay oldukça yeni tarihli bir kararında, eve kuma getirmenin kötü muamele suçunu oluşturacağını kabul etmiştir²⁵⁸.

Doktrinde bu suçun oluşması için kötü muamelenin belli bir süre devam etmesinin gerekip gerekmediği noktasında iki farklı görüş bulunmaktadır. Bazı yazarlar bu suçun oluşması belli bir süreci gerektirdiği düşünmektedir²⁵⁹. Yargıtay kararları da bu

²⁵² Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, 565.

²⁵³ Özbek vd., 868; Tezcan/Erdem/Önok, 966; Soyaslan, 565; Nuhoglu, 101.

²⁵⁴ Nuhoglu, 101.

²⁵⁵ Emel Baydur, Burcu Ertem, “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları-Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme”, *TBB Dergisi*, (65), 2006, 95.

²⁵⁶ Tezcan/Erdem/Önok, 967; Özbek vd., 869. “İnanç düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, haberleşmenin engellenmesi de ayrı birer suç oluşturdukları gibi, somut durum değerlendirildiğinde kötü muamele suçunun da unsurlarını oluşturabilir.” Bkz. Baydur, Ertem, 99.

²⁵⁷ Yalvaç, 327.

²⁵⁸ Yar. 18. CD, E. 2015/23641, K. 2017/1535.

²⁵⁹ Soyaslan, 566; Özbek vd., 871.

yöndedir²⁶⁰. Bazı yazarlar ise münferit bir eylemin de bu suçu oluşturabileceğini ifade etmektedir²⁶¹.

TCK m. 232/2 hükmü “*İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir*” şeklindedir. Suçla korunan hukuksal değer, terbiye hakkının kötüye kullanılmasını önleme ve vücut bütünlüğünü korumaktır²⁶². Bu maddenin uygulama alanı oldukça geniştir. Sadece aile çevresi içindeki ilişkileri değil, kişiler arasında tabiiyet ilişkisi olan birçok hali de kapsamaktadır²⁶³. Eşler, kardeşler gibi birbirleri üzerinde disiplin yetkisi olmayan kişilerin fiilleri TCK m. 232/1 ya da m. 96 (eziyet suçu) çerçevesinde değerlendirilebilir²⁶⁴. Bu suç, disiplin yetkisinin mağdurun beden ve ruh sağlığını tehlikeye sokacak şekilde kötüye kullanılmasıyla oluşur. Disiplin yetkisinin kötüye kullanılıp kullanılmadığı zamana, yere ve kullanılan vasıtalara göre anlaşılır²⁶⁵.

1.4.3.4. Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali (TCK m. 233)

TCK m. 233/1’de “*Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” denilmektedir.

TCK m. 233/1 ile medeni hukuktan doğan bazı ailevi yükümlülüklerin ihlali cezalandırılmaktadır. Bu suçla korunan hukuksal değer, nafaka hakkı sahibinin yaşamsal

²⁶⁰“*Sanığın eyleminde aile bireylerine kötü davranma suçuna özgü sürekliliğin ne suretle oluştuğuna ilişkin kanıtlar gösterilmeden ve sanığın eşini basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek biçimde yaraladığı kabul edilmesine karşın TCY.nın 86/2-3. maddeleri yerine 232/1. maddesi uyarınca hükümlülük kararı verilmesi..*” (Yar. 4.CD, 15.01.2008, E. 2006/7192, K. 2008/197) bkz. Özbek, 870.

²⁶¹“*765 sayılı TCK m. 478’de “rahim ve şevkatle kabili telif olmayacak surette fena muameleler”den (çoğul) söz edildiği için suçun itiyadi olduğu, bu nedenle hareketlerin bir süreklilik arz etmesi ve tekrarlanması gerektiği öne sürülmekteydi. TCK’da ise “kötü muamelede bulunan kimse” denildiği için, bu görüşün dayanağı kalmamıştır. TCK m.232/1 açısından bir süreklilik unsuru aranmadığından münferit eylemler de bu kapsamda cezalandırılabilir.” Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, 969.*

²⁶² Özbek vd., 874.; Tezcan/Erdem/Önok., 971; Soyaslan, 563; Nuhoglu, 119; Sezin Duygu Tuncer, *Türk Ceza Kanununda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüklerin İhlali*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, 46.

²⁶³ Soyaslan, 563.

²⁶⁴ Özbek vd., 874.

²⁶⁵ “*Örneğin, disiplini sağlamak amacıyla yemeğini yemeyen çocuğa iki gün yemek vermemek kötü muamele suçunu oluştururken, yemek disiplinini sağlamak amacıyla çocuğu belli saatlerde yemeye zorlamak disiplin yetkisinin kötüye kullanılması olarak kabul edilemez*” Bkz. Özbek vd. 875.

gereksinimlerinin karşılanmasıdır²⁶⁶. Bu bakımdan TCK m. 233/1 evlilik birliğini dolaylı olarak koruyucu bir düzenleme olarak nitelendirilebilir²⁶⁷.

TCK m. 233/1’de aile hukukundan doğan “bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğü”nden bahsedildiği için aile hukukundan kaynaklanan diğer yükümlülüklerin ihlali bu suçu oluşturmayacaktır. Aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğünün kapsamı ve sınırları ise TMK hükümlerine göre belirlenecektir²⁶⁸.

Bakım yükümlülüğünün kapsamını, aile bireylerinin yaşamı, beden bütünlüğü, beslenmesi ve kişiliğinin geliştirilmesine ilişkin her türlü davranış oluşturmaktayken; eğitim yükümlülüğünün, eşler açısından ilköğretimden yükseköğretime kadar çocuğa eğitim olanağının sağlanmasıyla sınırlı olduğu kabul edilmekte, destek yükümlülüğünün ise aile hukukundan kaynaklanan parasal nitelikteki yardım yükümlülüğünü kapsadığı ifade edilmektedir²⁶⁹. Bununla birlikte yükümlülüğün ihlal edilip edilmediği, her olayda hâkim tarafından failin ekonomik durumuna ve kastı olup olmamasına göre değerlendirmelidir²⁷⁰.

TCK m. 233/2’de ise “*Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir*” hükmü yer alır. Bu suçla korunan hukuksal değer, gebe kadının maddi ve manevi varlığı yanında ileride henüz anne karnında olan çocuğun yaşama hakkıdır²⁷¹. Kanun koyucu, bu hükümlerle, medeni hukukun aksine, evli olmadan birlikte yaşama sırasındaki hamileliği de aile düzeni içinde düzenlemiştir²⁷².

TCK m. 233/3 ise şu şekildedir: “*Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar*

²⁶⁶ Tezcan/Erdem/Önok, 976; Nuhoglu, 144.

²⁶⁷ Mustafa Alper Gümüş, *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, 131.

²⁶⁸ Tezcan/Erdem/Önok, 977.

²⁶⁹ Tezcan/Erdem/Önok, 978.

²⁷⁰ Tuncer, 53.

²⁷¹ Nuhoglu, 157; Tezcan/Erdem/Önok, 990.

²⁷² Tuncer, 65.

hapis cezası ile cezalandırılır". Bu suçla korunan hukuksal yarar, çocuğun maddi ve manevi varlığı, kişiliği, fiziksel ve ruhsal gelişimidir²⁷³. Velayet hakkı elinden alınsa dahi ana-babalar çocuklarıyla kişisel ilişki kurma haklarına sahiptirler ve bu hak onlara bazı yükümlülükler yükler²⁷⁴. Bu yükümlülüklere aykırı davranan ana-babaların cezalandırılması ise hem ailenin korunmasına hem de sağlıklı nesillerin yetişmesi amacına yönelik düzenlemelerdir²⁷⁵.

1.4.3.5. Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması (TCK m. 234)

TCK m. 234'e göre "(1) *Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dâhil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*

(2) *Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.*

(3) *Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" Bu fıkra maddeye 2006 yılında eklenmiştir.

Bu suçla korunan hukuksal yararın karma nitelik taşıdığı söylenmektedir. Bu suçun konulmasıyla velinin, vasinin veya bakım ve gözetim yetkisine sahip kimselerin aile hukukundan doğan velayet ve vesayet haklarını ihlal edenin cezalandırılması ve küçüğün de kendi kendisine korunması amaçlanmıştır. Ayrıca suç "cebir veya tehdit" kullanılarak işlenebileceğinden, küçüğün beden bütünlüğü, iç huzuru, serbestçe karar verme hürriyeti de korunmaktadır²⁷⁶. Çocuk üzerindeki velayet veya vesayet haklarının korunması da aile düzeni açısından önem arz eder²⁷⁷.

²⁷³ Nuhoglu, 165; Tezcan/Erdem/Önok, 982.

²⁷⁴ **TMK m. 350:** "*Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.*

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır."

²⁷⁵ Tezcan/Erdem/Önok, 982.

²⁷⁶ M.Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 16. Baskı, Ankara 2017, 598; Nuhoglu, 179.

²⁷⁷ Koca, 502.

Maddenin değişiklik gerekçesi ise şöyledir: “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 339 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz. Bu hükümle, yaşı ne olursa olsun, çocuğa ana ve babasının bilgisi veya rızası dışında evi terk etmeme hususunda bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu hükmü, ana ve babasının bilgisi ve rızası dışında evi terk eden çocuğu yanında bulunduran kişiye çocuğun ana ve babasını veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yüklemek suretiyle tamamlamak gerekir. Çocuğun evi terk etmesinin ana ve babada büyük bir tedirginlik oluşturduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Belirtilen gerekçelerle, Türk Ceza Kanununun, “Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması” başlıklı 234 üncü maddesine, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu rızasıyla da olsa yanında tutan kişiye çocuğun ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yükleyen ve bu yükümlülüğe aykırı davranışı suç olarak tanımlayan bir fıkra eklenmiştir”²⁷⁸.

1.4.4. Türk Medeni Kanunu’nda Ailenin Korunması

1.4.4.1. Genel Olarak

TMK’da evlilik birliği devam ederken birliğin sorunsuz bir şekilde sürdürülmesini sağlamak üzere çeşitli hükümler yer almakta, hâkime ailenin korunması amacıyla belirli konularda müdahale imkânı tanınmaktadır. Evlilik birliği devam ederken ailenin korunması TMK m. 195’de boşanma veya ayrılık davası esnasındaki koruma önlemleri ise TMK m. 169’da düzenlenmiştir²⁷⁹.

Evlilik birliğinin korunması, bir taraftan evlilik birliğinin eşlerden birinin tek taraflı isteğiyle sona ermesini önlemek bir taraftan da eşlerin evlilik içindeki kişisel ve mali haklarını korumak amacına hizmet etmektedir²⁸⁰. Hâkimin alacağı önlemlerle hem kişisel

²⁷⁸ Yalvaç, 329.

²⁷⁹ Ahmet Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, 265.

TMK m. 169: “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.”

²⁸⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 328; Ayan, 23.

değerleri tehlikede olan eşe gerekli yardım ve koruma sağlanmakta hem de evlilik birliğinin sonlanması önlenerek ailenin korunması amaçlanmaktadır²⁸¹.

TMK m. 195 “*Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler.*” diyerek eşlere hâkimden evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlem alınmasını isteme imkânı sunmuştur. Bunun için gerçekleşmesi gereken şartlardan biri “*evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi*”, diğeri ise “*evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğa düşülmesi*” halidir. Bu şartların ikisinin de bir arada bulunması gerekmez. Yalnızca bir şartın gerçekleşmesi halinde hâkimin evlilik birliğine müdahalesi talep edilebilir²⁸².

Hâkim, evlilik birliğinin korunması amacına yönelik önlemleri ancak eşlerden her birinin ayrı ayrı veya her iki eşin birlikte istemde bulunması üzerine alabilir, hâkimin “re’sen” kanunun öngördüğü önlemleri alma yetkisi yoktur²⁸³. Hâkim istem üzerine TMK m. 195/2’de belirtilen şekilde uyarı, tavsiye ve uzman yardımını isteme tedbirlerini yerine getirir. Eşlerden birinin istemi üzerine de kanunda öngörülen önlemleri alır²⁸⁴.

Hâkimin evlilik birliğinin korunması için alabileceği önlemler, TMK m. 195-201 arasında öngörülen önlemler (dar anlamda evliliği koruyucu önlemlere) yanında, TMK’nın aile hukuku kitabının diğer maddelerinde yer alan önlemler (geniş anlamda evliliği koruyucu önlemler veya diğer önlemler) ile sınırlıdır²⁸⁵.

Hâkim bu tedbirleri evlilik birliği devam ederken alabileceği gibi (TMK m. 196-197), eşlerin “birlikte yaşamaya ara vermesi” halinde de (TMK m. 179-200) alabilir. Burada alınacak önlemler boşanma ve ayrılık davası açılınca alınacak “geçici

²⁸¹ Gümüş, 131.

²⁸² Akıntürk/Ateş, 132; Dural/Öğüz/Gümüş, 170-171; Kılıçoğlu, 264; Öztan, 330; Ayan, 190; Ardahan Hüsnü Şenyuva, *Evlilik Birliğinin Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Korunması*, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, 36; Badur, 67-68.

²⁸³ Akıntürk/Ateş, 132; Dural/Öğüz/Gümüş, 171; Kılıçoğlu, 264; Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 92; Ayan, 201; Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Evlilik Birliğinin Korunması”, *TBB Dergisi*, (120), 2015 , 430-431; Könezoglu, 61.

²⁸⁴ Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 93; Kılıçoğlu, 264.

²⁸⁵ “*Bu kapsamda diğer (geniş anlamda) önlemler: evlilik birliğinin temsili kapsamında hâkime başvurma yetkisi (TMK 188/2), aile konutunda rıza sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eşin mahkemeye başvurma yetkisi (TMK 194/2), mal rejimleri çerçevesinde öngörülen hâkim kararına dayalı ödeme ertelemeleri (TMK 239/2), mal ortaklığında kabul edilen mirasın reddi için mahkemeye başvurma olanağı (TMK 265) ve eşlerin bilgi verme yükümlüdür.*” Bkz. Gümüş, 132; Dural/Öğüz/Gümüş, 170.

önlemler”den farklıdır, çünkü hâkim burada sadece evlilik birliğinin korunması için Kanun’da öngörülen tedbirleri almak zorundadır (TMK m. 196, 197, 198, 199, 200)²⁸⁶.

Öğretide Kanun’da geçen “müdahale” ifadesinin dar yorumlanması gerektiği ve bu ifadeden, Kaynak Kanun’daki arabuluculuk kavramının anlaşılmasının doğru olacağı ileri sürülmektedir²⁸⁷. Ayrıca hâkim de olsa yabancı bir kişinin aile ilişkilerine müdahalesinin sınırlı olması gerektiği, aksi takdirde anlaşmazlıkların derinleşebileceği de söylenmektedir²⁸⁸.

Hâkimin evlilik birliğine müdahale edebileceği ilk hal, eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi halidir. TMK m. 195’te “evlilik birliğinden doğan yükümlülükler”den söz edilmeyse de maddenin içeriğinde bu yükümlülüklerin neler olduğu belirtilmemiştir. Ancak, Aile Hukuku Kitabı’nın “Evliliğin Genel Hükümleri” başlığını taşıyan üçüncü bölümünde eşlere tanınan hakların ve onlar tarafından yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin neler olduğu açıkça belirtilmiştir²⁸⁹. Ortak yükümlülükler; birliğin mutluluğunu sağlama, birlikte yaşama, sadakat ve yardım yükümlülüğü, çocukların bakımı, eğitimi ve gözetimine birlikte özen gösterme, birliğin giderlerine katılma, meslek ve iş seçiminde özen gösterme olarak belirlenmiştir²⁹⁰. Kadının kocasının soyadını taşıması ise kadın için hem bir hak hem de yükümlülüktür²⁹¹.

²⁸⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 330.

²⁸⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 331.

²⁸⁸ Doğan, M., 102; Cengiz Koçhisarlıoğlu, “Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği”, *AÜHFD*, 40(1-4), 1988, 272.

²⁸⁹ **TMK m. 185:** “Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.

TMK m. 186: *Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler.*

Birliği eşler beraberce yönetirler.

Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.”

²⁹⁰ Eşlerin ortak hak ve yükümlülükleri için bkz. Akıntürk/Ateş, 109 vd.; Kılıçoğlu, 204 vd.; Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 81 vd.; Gümüş, 4 vd.; Tekinay, 304 vd.; Zevkliler/Havutçu, 233 vd.; Bilal Köseoğlu, Köksal Kocaağa, *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Ekin Yayınları, Bursa 2011, 567 vd.; Doğan, M., 98 vd.; Ayan, 36 vd.; Könezoğlu, 42 vd.

²⁹¹ **TMK m. 187:** “Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.” Kadının soyadı sorunu da son zamanlarda sıklıkla dile getirilen ve yargıya taşınan konulardan biridir. AİHM, Türk hukukundaki bu uygulamanın ayrımcılık yasağını ihlal ettiğinden Türkiye aleyhine karar vermesine rağmen, Anayasa Mahkemesi, TMK m. 187’nin iptali için açılan itiraz davalarını reddetmiştir. Ancak bunun yanı sıra, Anayasa Mahkemesi’ne yapılan bir bireysel başvuruda kadının evlenmeden önceki soyadını kullanabileceğine dair karar vermiştir. AİHM ve Anayasa Mahkemesi’nin bireysel başvuru sonucunda

Eşlerden biri, bu yükümlülüklerden herhangi birini yerine getirmekten kaçınırsa veya yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmezse diğer eş hâkimden bu konuda gereken önlemi almasını isteyebilecektir. Örneğin, kadın, sürekli bir geliri olmasına karşın, birliğin giderlerine katılmazsa, erkek ağır hastalık geçirmekte olan eşine karşı kendisinden beklenen ilgi ve özeni göstermezse²⁹², eşlerden biri birliğin mutluluğunu ve huzurunu tehlikeye düşüren bir iş veya meslek yürütürse, haklı neden olmaksızın aile konutuyla ilgili işlemin yapılmasına izin vermezse veya çocukların bakımına, eğitimine özen göstermezse²⁹³ hâkimin müdahalesi istenebilecektir.

Doktrinde hâkimin müdahalesi için, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin bir sefer yerine getirilmiş olmasının yeterli olmayacağı, eşin ilerde de yükümlülüklerini ihlal etme olasılığının yüksek olması ve davranış biçiminin mutlaka bir boşanma sebebi oluşturacak ağırlıkta olması gerekmez de belirli bir önemde olması gerektiği kabul edilmektedir²⁹⁴. Evlilik birliğinden doğan yükümlülüğün ihlalinin oluşması için eşin kusurlu olmasının gerekip gerekmediği noktasında ise iki görüş bulunmaktadır. Bazı yazarlar yükümlülüklerin yerine getirilmemesinde kusur şartı aranması gerektiği düşünülmekte²⁹⁵, bazıları ise kusur aranmadan ihlalin gerçekleşmesinin yeterli olacağını savunmaktadırlar²⁹⁶. Kanaatimizce de kusur şartının aranması, maddenin uygulanma imkânını daraltacağından hâkimin müdahalesinden beklenen amacın gerçekleşebilmesi için evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlalinde eşlerin kusurlu olup olmamasına bakılmamalıdır.

Eşlerin hâkim müdahalesini isteyebileceği ikinci hal, evlilik birliği için önem taşıyan bir konuda uyuşmazlığa düşülmesidir. Ancak uyuşmazlığın “evlilik birliğine

vermiş oldukları kararlar ışığında TMK'nın 187. Maddesinin eşitlik ilkesine uygun olarak değiştirilmesi gerektiği söylenmektedir. Bkz. Serap Helvacı, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı”, *MHB*, Y.35, S. 1, 2015, 167; Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu”, *Ankara Barosu Dergisi* 2014/4, 585. Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği yönündeki görüşler için bkz. Akıntürk, 119, Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 85-86.

²⁹² Akıntürk/Ateş, 133.

²⁹³ Zevkliler/Havutçu, 244.

²⁹⁴ Akıntürk/Ateş, 133; Dural/Öğüz/Gümüş, 172; Öztan, *Aile Hukuku*, 332; Ayan, 194; Şenyuva, 37; Könezoğlu, 58.

²⁹⁵ “Örneğin, haksız olarak işinden çıkarılmış ve işsiz kalmış olan erkeğin evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü bir süre yerine getirememesi veya ağır bir hastalık geçirmekte olan kadının bir süre birliğin yönetimine tam anlamıyla katılamaması gibi hallerde, koca veya karının yükümlülüklerini yerine getirmemiş oldukları söylenemez.” Bkz. Akıntürk/Ateş, 134.

²⁹⁶ Öztan, 333; Dural/Öğüz/Gümüş, 172; Köprülü/Kaneti, 124; Ayan, 196; Şenyuva, 39; Könezoğlu, 58.

ilişkin” ve “önemli bir konuda” olması gerekir²⁹⁷. Abone olunacak dergi veya gazeteler, satın alınacak beyaz eşyanın modeli konusundaki uyuşmazlıklar için hâkimin müdahalesi istenemez. Buna karşılık çocuğun adının konulmasına, okuyacağı okulun seçilmesine ilişkin uyuşmazlıklar,²⁹⁸ aile konutunun seçimi, çocukların eğitim göreceği okulun kararlaştırılması, ayırt etme gücüne sahip fakat ergin olmayan çocuğun ergin kılınmasına, nişanlanmasına ve evlenmesine izin verilmesi gibi konular²⁹⁹ örnek gösterilebilir önemli uyuşmazlıklardır. Ancak eşler ve hâkim açısından “önemli konular” kavramı subjektif nitelik taşıdığından eşler arasındaki ilişkilere karışan hâkim de olsa üçüncü şahısların müdahalelerinin mümkün olduğu kadar sınırlı bir düzeyde tutulması gerektiği savunulmaktadır³⁰⁰. Bunun yanı sıra hâkim alacağı önlemlerde orantılılık ilkesini göz önünde bulundurmalıdır³⁰¹.

TMK m. 201’e göre “*Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir. Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararı veren mahkemedir. Ancak her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir*”.

Görevli mahkeme ise, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’un³⁰²(AileMK) 4. maddesinin 1. bendi uyarınca aile mahkemeleridir. Aile mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde bu Kanun kapsamına giren dava ve işlere, HSYK tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesince bakılır (AileMK m.2/2).

²⁹⁷ Akıntürk/Ateş, 134; Dural/Öğüz/Gümüş, 172; Öztan, 334; Ayan, 194; Şenyuva, 41; Könezoglu, 60.

²⁹⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 172.

²⁹⁹ Akıntürk/Ateş, 134.

³⁰⁰ Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 331; Ayan, 200; Şenyuva, 37.

³⁰¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 341.

³⁰² Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, (2003), *T.C. Resmi Gazete*, 24997, 18 Ocak 2003.

1.4.4.2. Hâkim Tarafından Alınabilecek Önlemler

Hâkimin evlilik birliğinin korunması amacıyla alabileceği önlemler TMK m. 195/2, 196, 197 ve 198’de belirtilmiştir.

1.4.4.2.1. Uyarı- Uzlaştırma- Uzman Kişilerin Yardımını Sağlama

TMK m. 195/2’ye göre “*Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir.*”

TMK. m. 195 kapsamında hâkimin alabileceği tedbirler uzlaştırma, uyarı ve eşleri uzman yardımı için yönlendirmedir. Bu önlemler, evlilik birliğinin eşlere yüklediği yükümlülüklere uymama veya birlikle ilgili önemli bir konuda anlaşmazlığa düşme durumunda başvurulabilecek genel önlemlerdir³⁰³.

Hâkim, yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşi, davranışlarının evlilik birliğinin ihlalini oluşturduğuna ilişkin olarak uyarır, yükümlülüklerini yerine getirmeye davet eder ve tarafları uzlaştırmaya çalışır³⁰⁴. Uyarma ve uzlaştırma, bu önlemlerin alınmasında tarafların dinlenmesi gerektiğinden sözlü olarak yapılmalıdır³⁰⁵. Hâkimin müdahalesi için ailevi yükümlülüklerin ihlalinin uyardırmaya veya uzlaştırmaya yol açacak derecede ciddi olması gerekir. Aile konutunun tutulması, eşin ortak yaşama yükümlülüğünü yerine getirmemesi, birliğin giderlerini karşılamaması, eşlerden birinin temsil yetkisini aşması, yardım yükümlülüğünü ihlal etmesi, diğer eşin kişiliğine yeterli özeni göstermemesi, sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi³⁰⁶ gibi durumlar hâkimin müdahalesinin istenebileceği önemli uyuşmazlıklardır.

Uzlaştırmada da amaç, eşleri barıştırmak olup hâkim, hiçbir şekilde eşleri uzlaştırmaya zorlayamaz ve herhangi bir yaptırım uygulayamaz³⁰⁷. Anlaşmazlık, çözümü olmayan bir noktaya varmışsa hâkim, eşlere uzman bir kişinin yardımını isteyip istemediklerini sorar ve eşlerin ortak kararı varsa, onları doktor, psikiyatr, aile terapisti

³⁰³ Zevkliler/Havutçu, 245; Şenyuva, 44; Kılıçoğlu Yılmaz, Evlilik Birliğinin Korunması, 430.

³⁰⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, 172; Akıntürk/Ateş, 136-137; Öztan, 336-337; Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 326; Ayan, 204; Şenyuva, 44.

³⁰⁵ Öztan, 331.

³⁰⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 331.

³⁰⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 337; Dural/Öğüz/Gümüş, 172; Şenyuva, 50.

gibi uzman kişilere gönderir³⁰⁸. Profesyonelelerden alınacak destek de işe yaramazsa ileride boşanma davasında destek uzman kişilerin görüşleri delil olarak ileri sürülebilir³⁰⁹.

TMK m. 195/3 hükmü “*Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.*” demektedir. Buna göre uzlaştırma veya ihtar şeklindeki tedbirler yetersiz kalmışsa veya bu tedbirlere hükmedilmesi anlaşmazlığın çözümüne yarar sağlamayacağı düşünülüyorsa, hâkim, yine eş veya eşlerin talebi üzerine TMK’da öngörülen diğer daha ağır tedbirlere başvurur³¹⁰.

1.4.4.2.2. Eşlerin Evlilik Birliğine Yapacakları Parasal Katkının Belirlenmesi

Evlilik birliği aynı zamanda ekonomik bir birlik olduğundan zaman zaman eşler arasında parasal anlaşmazlıklar oluşmaktadır. Kanun Koyucu da eşler arasında çıkabilecek uyuşmazlıkları öngörerek eşlere hâkime müracaat etme hakkını vermiştir. TMK m. 196’ya göre “*Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır. Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.*”

Eşler birlikte yaşarken eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğüne uymuyorsa evlilik birliğine katkısının ne ölçüde olacağı konusunda farklı düşünüyor veya diğer eşi yeterince katkıda bulunmamakla suçluyorsa çıkan anlaşmazlık evlilik birliğinin yürütümünü zorlaştırabilir. Bundan dolayı hâkimin ailenin geçimi için eşlerden her birinin yapacağı parasal katkı miktarını belirlemesi de evlilik birliğinin korunması önlemlerindendir³¹¹.

TMK m. 196/1’de her ne kadar “parasal katkı” ifadesi kullanılmışsa da TMK m. 196/2’de eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışmasının, hâkim tarafından katkı miktarının belirlenmesinde para dışı edimler olarak

³⁰⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 173; Öztan, *Aile Hukuku*, 338; Akıntürk/Ateş, 136; 173; Ayan, 209.

³⁰⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 338.

³¹⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, 173; Öztan, *Aile Hukuku*, 340; Kılıçoğlu, 264.

³¹¹ Akıntürk/Ateş, 140; Zevkliler/Havutçu, 245; Ayan, 213; Damla Gürpınar, “Eşlerin Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Borcu The Dept of the Married Couples for Paying the Expenses of the Family”, *Journal of Yaşar University*, S. 8 (Özel), 2013, 1309; Kılıçoğlu Yılmaz, *Evlilik Birliğinin Korunması*, 433.

dikkate alınacağı belirtilmektedir³¹². Dolayısıyla eve bakan eşin emeğinin de ekonomik bir değer taşıdığı kabul edilmektedir³¹³. “*Bir eşin, genellikle kadının, hiçbir parasal karşılık almadan kocasının iş yerinde çalışması, evin bütün hizmetlerini kendisinin görmesi, işini kaybetmiş ve eşi de çalışmakta olan erkeğin evin iç işlerini yürütmesi veya çocukların okula getirilip götürülmesiyle ilgilenmesi, katkı payının belirlenmesinde dikkate alınacak ölçütlere örnek olarak gösterilebilir*”³¹⁴. İsviçre Medeni Kanunu’nda yer alan evlilik birliğinin giderlerine emeğiyle katkıda bulunan eşe serbestçe harcayabileceği bir tutarın düzenli olarak ödenmesine ilişkin hüküm³¹⁵ ise TMK’da yer almamaktadır. Bütün çalışmasını eve özgüleyen eşin kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için diğer eşten para istemek zorunda kalmasını önleyen ve eşler arasında maddi anlaşmazlıkların giderilmesine katkı sağlayan bu hükmün³¹⁶, TMK’da da yer alması gerektiği düşünülmektedir³¹⁷. Bunun yanısıra İsviçre Medeni Kanunu’nda yer alıp TMK’da yer almayan bir diğer hüküm de eşlerin birbirlerine bilgi verme yükümlülüğünün düzenlendiği 170. maddedir³¹⁸. Eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılmasındaki ölçü, eşlerin parasal güçlerini kapsadığından eşlerin birbirlerinin malvarlıklarını bilme ve bu konuda diğer eşten bilgi vermesini talep etme hakları olması, eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirilip getirilmediğini saptayabilmek için gerekli olduğundan, TMK’da bu şekilde açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının, önemli bir eksiklik olduğu düşünülmektedir³¹⁹. Kanaatimizce de İsviçre Medeni Kanunu’nda yer alan çalışmayan eşe serbestçe harcayabileceği bir tutarın düzenli olarak verilmesi ve eşlerin birbirlerine bilgi verme yükümlülüğünün düzenlendiği hükümler,

³¹² Dural/Öğüz/Gümüş, 173. Doktrinde bazı yazarlar kadın eşten parasal katkı istenmesini doğru bulmamakta ve hiç değilse “Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde nazara alınır” kuralı getirilmiş ise de kadın eş söz konusu olduğunda “*Kadın ev işlerini üstlenmiş ise kendisinden ayrıca parasal katkı istenemez*” şeklinde bir kural olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bkz. Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 93.

³¹³ Büyüktanır, 79; Ayan, 213; Gürpınar, 1308; Doğan, M., 113; Kılıçoğlu Yılmaz, Evlilik Birliğinin Korunması, 433; Könezoğlu, 68.

³¹⁴ Akıntürk/Ateş, 140.

³¹⁵ **İsviçre Medeni Kanunu m.164:** “*Eşlerden birinin istemi üzerine mahkeme ailenin geçimine yapılacak olan parasal katkıları belirler. Aynı şekilde eşlerden birinin istemi üzerine, ev işlerini yapan, çocuklara bakan veya diğer eşe meslek veya sanatında yardım eden eşe ödenecek tutar da belirlenir. Edimler gelecek için veya istemde bulunulmasından önceki yıl için talep edilebilir.*”

³¹⁶ Ayan, 178.

³¹⁷ Başpınar, 100; Gürpınar, 1324 vd.

³¹⁸ **İsviçre Medeni Kanunu m. 170:** “*Eşlerden her biri, diğerinden geliri, malvarlığı ve borçları konusunda bilgi talep edebilir. Mahkeme talep üzerine, diğer eşi veya üçüncü kişiyi, gerekli bilgileri ve zorunlu olan belgeleri vermekle yükümlü kılabilir. Avukatların, noterlerin, doktorların, din görevlileri ve yardımcılarının mesleki olarak sır saklamaları saklıdır.*”

³¹⁹ Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 332; Ayan, 182-183; Könezoğlu, 53; Gürpınar, 1335.

hem eşleri bireysel olarak koruma hem de aile birliğini koruma amacına hizmet edebilecek nitelikte olduklarından, TMK’da da yer alması gereken hükümlerdir.

Hâkimin belirleyeceği parasal katkı nafaka (bakım nafakası) dır³²⁰. Kanun, eşlerin her defasında aileye katkı miktarlarının belirlenmesi konusunda gereksiz davalar açılmasını önlemek³²¹ ve katkı istemlerini sınırlayarak evlilik birliğinin bu nedenle bozulmasına yol açmamak için³²² “*Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir*” hükmüne yer vermiştir.

1.4.4.2.3. Eşlerin Birlikte Yaşamalarına Ara Verilmesi

Evlilik birliğinin eşlere yüklediği yükümlülüklerden biri birlikte yaşamaktır. Ancak eşlerin ayrı yaşayabilmesi için mahkeme kararına gerek olmadığı, anlaşarak ayrı yaşayabilecekleri kabul edilmektedir³²³. TMK m. 197’de eşlerden birinin istememesine rağmen, diğer eşin ayrı yaşama hakkını düzenlemektedir³²⁴.

TMK m. 197’ye göre “ *Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir. Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.*”

Maddede sayılmış olan hallerden birinin bulunması durumunda kişiliği veya ekonomik güvenliği tehlikeye düşmüş olan eş, bir süre ayrı yaşama hakkına sahip olur; bunun için ayrıca hâkimden izin alması gerekmez. Ancak ayrı yaşama halinde evin ve çocukların durumunun ne olacağını ve ilerde ayrı yaşamamanın bir terk sebebi sayılmaması

³²⁰ Kılıçoğlu, 265; Kılıçoğlu Yılmaz, Evlilik Birliğinin Korunması, 433.

³²¹ Kılıçoğlu, 265-266.

³²² Ayan, 214.

³²³ Zevkliler/Havutçu, 246; Akıntürk/Ateş, 137; Öztan, 349.

³²⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 350; Kılıçoğlu, 267; Dural/Öğüz/Gümüş, 174.

için haklı sebeplere dayandığını tespit ettirmek bakımından hâkime müracaat etmek faydalı olacaktır³²⁵.

Ayrı yaşama hakkı üç halde öngörülmüştür. Bunlardan birincisi “eşin ortak yaşam sebebiyle kişiliğinin tehlikeye düşmesi”dir. Burada sözü edilen “kişilik”ten maksat, eşin kişilik hakkıdır. Buna göre ortak yaşam nedeniyle eşin vücut bütünlüğü, sağlığı, şeref ve haysiyeti, özel yaşamı, özgürlükleri gibi değerleri tehlikeye düştüğü takdirde³²⁶, ortak yaşama ara verilebilir. Örneğin, bir eşin diğer eşi dövmesi, rıza dışı cinsel ilişkiye girmesi, eşiyile olan cinsel hayatını çevresinde yayması³²⁷, diğer eş tarafından kamuoyu önünde kendisini küçük düşürücü veya zor durumda bırakıcı bir takım davranışlarda bulunulması, kendisiyle ilgili bir takım haksız ve yersiz itham ve iddiaların ortaya atılması gibi durumlarda ortak yaşama ara verilebilir³²⁸.

Ayrı yaşama hakkının tanındığı ikinci hal “eşin ekonomik güvenliğinin tehlikeye düşmesi”dir. Eşin malvarlığına zarar verilmesi veya zarar tehlikesinin söz konusu olması, malvarlıklarını değerlendirmesinin önlenmesi gibi haller ayrı yaşama hakkına yol açar³²⁹. Örneğin, eşlerin geçim sıkıntısı içinde olduğu ve eşlerden birisinin yeterli kazanç elde etmek için çalışmaktan kaçındığı hallerde, diğer eşin bizzat kendisinin kazanç elde edici bir faaliyette bulunabilmesi ortak yaşamın sona ermesine bağlı ise, ortak yaşama ara verme mümkün olabilir³³⁰. Yine eşlerin halen yürütmekte oldukları meslek veya işinin gelişmesinin ve ilerlemesinin diğer eşin bir takım söz, eylem ve davranışı yüzünden ciddi anlamda bir tehlikeyle karşı karşıya bırakılması³³¹, eşin malvarlığına zarar verilmesi veya zarar tehlikesinin söz konusu olması, malvarlıklarını değerlendirmesinin önlenmesi gibi haller de haklı neden sayılır³³².

Ayrı yaşama hakkının tanındığı üçüncü hal ise “ailenin huzurunun ciddi biçimde tehlikeye düşmesi”dir. Birlikte yaşama eşin ve varsa çocukların huzurunu, mutluluğunu, ruh sağlığını, manevi değerlerini tehlikeye düşürecek olaylar ayrı yaşama hakkına yol

³²⁵ Akıntürk/Ateş, 137.

³²⁶ Zevkliler/Havutçu, 246; Dural/Öğüz/Gümüş, 175; Kılıçoğlu, 267; Ayan, 229.

³²⁷ Dural/Öğüz/Gümüş, 175.

³²⁸ Akıntürk/Ateş, 138.

³²⁹ Kılıçoğlu, 267.

³³⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, 175.

³³¹ Akıntürk/Ateş, 138.

³³² Kılıçoğlu, 267; Ayan, 234.

açar³³³. Eşlerden birinin diğerinin canını, sağlığını, onurunu tehlikeye düşürmesi, diğerine veya aile bireylerinden herhangi birine karşı şiddet uygulaması, toplum içinde utanç duymasına neden olması gibi haller, haklı nedenlerdir³³⁴.

Ailenin huzurunun ciddi biçimde tehlikeye düşmesi halinin varlığı tespit edilirken her türlü sebebin huzuru ciddi surette bozucu ve tehlikeye düşürücü nitelikte olduğunun kabul edilmemesine dikkat edilmelidir³³⁵. Söz konusu tehlikeler “ciddi” olmalıdır; ancak çok katı bir değerlendirilmede bulunulmamalıdır. Bunun dışında mevcut tehlikenin eşlerin kusurlu bir davranışından doğması da şart değildir. Haklı sebebin varlığını ispat yükü davacı eşe aittir³³⁶. Eşler hâkimden ayrı yaşama için belirli bir süre tespit etmesini talep etmedikleri sürece, ayrı yaşama bir süreye tabi değildir³³⁷.

TMK m. 197/2, hâkimin ayrılık üzerine eşlerden birisinin istemi üzerine “eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alacağını” öngörmektedir. “*TMK m. 197/3’e göre, eşlerden birisinin haklı bir sebep olmaksızın diğer eşle birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de TMK m. 197/2’de öngörülen istemlerde bulunulabilir. Eşin diğer eşi evden kovması, ayrılık veya boşanma davası açtıktan sonra davası kabul edilmediği için eve dönmek isteyen eşi diğer eşin eve almayı reddetmesi bu hallere örnek olarak gösterilebilir*”³³⁸.

TMK m. 197/4’e göre, eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana baba ve çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen velayetle ilgili hükümlere dayanarak gereken önlemleri eşlerden istem gelmese de re’sen alır. Hâkimin alacağı önlemler, çocuğun menfaatlerinin korunmasına, bakımına ve kişisel ilişkilerine ilişkin önlemlerdir³³⁹.

1.4.4.2.4. Borçlulara Emir Verilmesi

TMK m. 198’e göre: “*Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir*”. TMK m. 198 alacağın mahkeme kararıyla devrinin bir

³³³ Kılıçoğlu, 267.

³³⁴ Zevkliler/Havutçu, 246.

³³⁵ Akıntürk/Ateş, 138.

³³⁶ Dural/Öğüz/Gümüş, 174; Öztan, *Aile Hukuku*, 351; Ayan, 232; Şenyuva, 60.

³³⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 351; Dural/Öğüz/Gümüş, 175;

³³⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, 177.

³³⁹ Zevkliler/Havutçu, 246; Dural/Öğüz/Gümüş, 177; Öztan, *Aile Hukuku*, 371; Kılıçoğlu, 268.

örneğidir³⁴⁰. Bu tedbir, aleyhine tedbir uygulanan eşin kişiliğine, özellikle itibarına yönelik ağır bir saldırı oluşturduğundan bu tedbire kolayca hükmedilmemesi gerektiği düşünülmektedir³⁴¹.

Eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile “birlikte” katılmaları esas olduğundan, hâkim bu katkıyı yapmaktan hangi eş kaçınıyorsa o eşin borçlularına borçlarını diğer eşe ödemeleri emrini verecektir. Buraya eşlerin maaş ve ücret alacakları da girer³⁴². Ancak eğer eşlerden birinin birliğin giderlerine malvarlığı ile katılma imkânı yoksa onun hakkında borçlulara emir verme önleminin alınmasına imkân yoktur³⁴³.

Hâkimin borçluya yönelik talimatı alacaklı eşin katkı payının tamamı veya bir kısmını karşılayacak miktara ilişkin olabilir. Hâkimin vereceği talimat bir veya birden fazla fakat belirli borçlulara yönelik olacaktır. Talimat, bakım yükümlüsü eşin bizzat ihtiyaçlı durumuna düşmesine sebep olmamalıdır³⁴⁴.

Birlik giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş, hâkimin borçlusuna yönelik borcunu diğer eşe ifa etmesine yönelik talimatından sonra bile, alacağının alacaklısı olarak kalır. Sadece var olan alacak üzerinde alacaklının tasarruf yetkisi ortadan kalkar³⁴⁵. Borçlular, hâkim tarafından verilmiş olan ödeme emrine karşın borçlarını yine de alacaklı eşe öderlerse, bu ödeme geçerli olmaz; istemde bulunmuş olan diğer eşe yeni bir ödemede daha bulunmak zorunda kalırlar. Çünkü hâkimin emir vermesiyle birlikte artık alacaklı eşin bu alacakları üzerinde tasarruf yetkisi de kalkmış olur. Borçlulara karşı dava açmak ve icra takibinde bulunmak yetkisi talimattan sonra istemde bulunmuş olan eşe ait olur³⁴⁶.

Hâkimin eşin borçlusuna borcunu diğer eşe ödemesi yolundaki emrinin uygulanabilmesi için alacağın temlik edilmemiş veya haczedilmemiş olması gerekir. Eğer

³⁴⁰ Kılıçoğlu, 268.

³⁴¹ Dural/Öğüz/Gümüş, 178.

³⁴² Zevkliller/Havutçu, 246.

³⁴³ Akıntürk/Ateş, 141.

³⁴⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, 179.

³⁴⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, 179; Doğan, M., 116; Şenyuva, 76.

³⁴⁶ Akıntürk/Ateş, 141; Ayan, 256; Şenyuva, 76; Könezoğlu, 86.

alacağın bir kısmı üzerinde haciz varsa, hâkimin emri haczedilmeyen kısım için geçerli olur³⁴⁷.

1.4.4.2.5. Eşlerden Birinin Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması

Evlilik birliği devam ederken eşin mali yönden korunması amacına yönelik bir hüküm olan TMK m.199, evlilik birliğinin korunmasına ve aile bireylerinin darda kalmaması amacına hizmet eder. Bu amaçla hâkim, eşlerden birinin talebi üzerine bir eşin belli malvarlığı değerleriyle ilgili hukuki işlemlerde bulunmasını diğer eşin rızasına tabi kılabilir³⁴⁸.

TMK m. 199'a göre "*Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir. Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır. Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırır, re'sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir.*"

Çoğu zaman ayrılık veya boşanmaya kararlı olan eş (genellikle erkek eş) kanunun kendisine yüklediği ekonomik görevlerden kurtulmak amacıyla nafaka ya da tazminat yükümlülüğünü bertaraf için mallarını başkasına devredebilmektedir. Söz konusu madde bunun önüne geçilmek amacıyla konulmuş bir hükümdür³⁴⁹. Böyle bir durumda eşlerden birinin başvurusu ile hâkim belirleyeceği malvarlığına ilişkin tasarrufların ancak diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar vermek suretiyle tasarruf yetkisini kısıtlayabilir³⁵⁰. Hâkim taşınmaza ilişkin eşin tasarruf yetkisini kaldırır, re'sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir (TMK m. 199)³⁵¹. Ancak koşullar değişmişse eşlerden birinin

³⁴⁷ Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 328; Könezoglu, 86.

³⁴⁸ Akıntürk/Ateş, 124; Alpaslan Akartepe, "Evlilik Birliğinde Eşlerden Birisinin Bazı Malvarlığı Değerleri Üzerindeki Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması", *EÜHFD*, 13(1-2), 2009, 167; Zevkliler/Havutçu, 247; Şenyuva, 80.

³⁴⁹ Akıntürk/Ateş, 124; Zevkliler/Havutçu, 247; Kılıçoğlu, 269; Doğan, M., 122; Ayan, 257; Şenyuva, 78; Kılıçoğlu Yılmaz, Evlilik Birliğinin Korunması, 444; Cengiz Sarı, *Ailenin Korunması Amacıyla Eşlerin Hukuksal İşlem ve Tasarruf Ehliyetine Getirilen Sınırlandırmalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2004, 72-73.

³⁵⁰ Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 328; Akartepe, 175.

³⁵¹ Uçar, Evliliğin Genel Hükümleri, 325; Doğan, M., 123; Akartepe, 183, Sarı, C.,73.

talebi üzerine kararında gerekli değişiklikleri yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200).

Mahkeme, eşin malvarlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunamayacağına değil, bu konudaki işlemlerin diğer eşin rızasına bağlı olarak yapılabileceğine karar verebilecektir³⁵². Dolayısıyla doktrindeki genel görüş burada fiil ehliyeti sınırlaması değil tasarruf yetkisi sınırlaması olduğu yönündedir³⁵³.

Bir eşin tasarruf yetkisinin kısıtlanabilmesi için ailenin ekonomik güvenliğine karşı eşten kaynaklanan ciddi ve yakın tehlikenin varlığı zorunludur³⁵⁴. Örneğin, evdeki eşyaların eşlerden biri tarafından başka bir yere götürülmesi, ticari işletmesini uygun bir karşı değer elde etmeksizin devretmeye teşebbüs etmesi, ani ve sebebi açıklanamayan malvarlığı azalmaları³⁵⁵ ciddi ve yakın tehlike arz edebilecek niteliktedir.

TMK m. 199, evliliğin genel hükümleri arasında yer aldığından, eşler arasındaki mal rejimi ne olursa olsun uygulanabilecektir³⁵⁶. Ayrıca tasarruf yetkisinin diğer eşin rızasına bağlı tutulduğu malvarlığı değerleri de her türlü malvarlığı değeri olabilir. Ev eşyası, otomobil, banka hesabı, hisse senetleri, yatırım fonları vs. gibi maddi karşılığı olan her türlü değer malvarlığı kapsamında değerlendirilebilir³⁵⁷.

Hâkim, eşin başvurusu üzerine, tasarruf yetkisinin kısıtlanmasına ilişkin kararlar birlikte kararın uygulanmasına yönelik gerekli önlemleri de alır. Örneğin, eşin malları üzerinde tasarrufta bulunmaması, garanti vermemesi, kefil olmaması gibi önlemlerle birlikte karar banka hesabındaki paraya ilişkin ise bloke edilmesi için bankaya bildirilmesi, değerli eşyaların kullanılmaması önemli sonuç doğurmayacaksa yed-i emine teslimi, motorlu taşıt söz konusu ise trafik siciline gerekli kaydın düşülmesine yönelik tedbirleri alır³⁵⁸. TMK m. 199 hükmü, evlilik birliğinin korunmasıyla ilgili genel bir hüküm niteliğindedir³⁵⁹. Kanunda eşlerin ekonomik geleceği ve mali yükümlülükleriyle

³⁵² Kılıçoğlu, 275; Seda Öktem, "Aile Birliğinde Eşlerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması", *TBB Dergisi*, (67), 2006, 327.

³⁵³ Ayan, 266; Dural/Öğüz/Gümüş, 181; Öztan, *Aile Hukuku*, 385; Kılıçoğlu, 276; Akartepe, 168; Öktem, 325-326; Sarı, C., 90.

³⁵⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 382; Dural/Öğüz/Gümüş, 180; Kılıçoğlu, 273; Öktem, 323.

³⁵⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, 180.

³⁵⁶ Kılıçoğlu, 270; Doğan, M., 122; Öktem, 322; Sarı, C., 75.

³⁵⁷ Kılıçoğlu, 273; Akartepe, 177; Şenyuva, 84; Öktem, 325; Könezoğlu, 89.

³⁵⁸ Uçar, *Evliliğin Genel Hükümleri*, 324-325; Doğan, M., 123; Akartepe, 179; Öktem, 329.

³⁵⁹ Kılıçoğlu, 271; Akartepe, 175.

ilgili özel hükmün bulunduğu hallerde TMK m. 199 hükmüne gerek kalmayacaktır³⁶⁰. TMK m. 199 yanında, Türk Borçlar Kanunu (TBK)³⁶¹ m. 584'te³⁶² yer alan, sözleşme yapılırken kefilin evli olması halinde eşin rızasının aranmasına yönelik düzenleme de evlilik birliğinin korunması amacına yöneliktir³⁶³.

1.4.4.2.6. Eşlerden Birinin Evlilik Birliğini Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması-Kaldırılması

Eşlerin temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılmasının şartlarının düzenlendiği TMK m. 190 da evlilik birliğini koruyucu önlemler arasında yer alır. Maddeye göre “Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir. İstemde bulunan eş, temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandığını, üçüncü kişilere sadece kişisel duyuru yoluyla bildirebilir. Temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlandırılmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilân edilmesine bağlıdır”.

Eşlerden biri, tek başına evlilik birliğini temsil ettiğinde, üçüncü kişilere karşı eşler müteselsil sorumlu olurlar (TMK m. 189)³⁶⁴. Bu noktada eşlerden birinin birliği temsil yetkisi aşması veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalması halinde diğer eş müteselsil sorumluluktan kurtulmak isteyebilir. Bu halde eşin talebi üzerine hâkim yetkiyi aşan veya yetkiyi kullanmada yetersiz kalan eşin temsil yetkisini tamamen kaldırabilir veya sınırlayabilir. Hâkimin temsil yetkisini sınırlandırma veya kaldırma kararı, hem eşlerin olağan hem de olağanüstü temsil yetkisini kapsar³⁶⁵. Temsil yetkisinin

³⁶⁰ Kılıçoğlu, 271.

³⁶¹ Türk Borçlar Kanunu, (2011), T.C. Resmi Gazete, 27836, 4.2.2011.

³⁶² **TBK m. 584/1**: “Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır.”

³⁶³ Akartepe, 182.

³⁶⁴ **TMK m. 189**: “Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar.”

³⁶⁵ Öztan, Aile Hukuku, 346-347.

TMK m. 188: “Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder.

Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hâllerde temsil edebilir:

1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa,

sınırlandırılabilmesi ya da kaldırılabilmesi için istem şarttır. Hâkim kendiliğinden buna karar veremez³⁶⁶.

Eşin temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılması, hem eşi müteselsil sorumlu olmaktan kurtararak eşin malvarlığını korur, hem de gereksiz masrafların yapılmasının önüne geçilerek ailenin ekonomik temeli korunmuş olur³⁶⁷.

Hâkim, eşin temsil yetkisini tamamen ortadan kaldırmak yerine belirli tür hukuksal işlem veya sözleşme kategorisi ile sınırlandırabilir. Temsil yetkisinin kaldırılması, fiil ehliyetinin kaldırılması anlamına gelmez³⁶⁸. Bu nedenle, temsil yetkisi kaldırılan eş, hukuki işlem yapabilir ve yaptığı işlemler geçerlidir; ancak gerekli duyuru ve ilan da yapılmışsa bu işlemlerden tek başına sorumlu olacaktır³⁶⁹. Kısıtlama veya kaldırma kararı ilan edilmeden önce eşin temsil yetkisinin bulunduğunu sanarak işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyeti korunur. Ancak, istemde bulunan eş, kişisel olarak üçüncü kişiye kısıtlama veya kaldırma kararını bildirmişse üçüncü kişi bu durumda iyiniyet iddiasında bulunamayacaktır³⁷⁰.

TMK m. 191’de “temsil yetkisinin geri verilmesi” konusu düzenlenmektedir. Buna göre “*Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlandırılmasına ilişkin karar, koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir.*” Kural olarak, temsil yetkisi süresiz olarak kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir. Mahkeme kararında bir süre belirtilmemişse, koşullar değiştikten sonra, yeni bir karar verilinceye kadar, bu sınırlama yürürlükte kalır³⁷¹. Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlandırılmasına ilişkin karar ilan edilmişse, bu kararın kaldırılması ya da değiştirilmesi yönündeki karar da ilan edilir (TMK m. 191/2).

1.4.4.3. Önlemlerin Süresi, Değiştirilmesi ve Kaldırılması

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik hâkim tarafından alınacak önlemlerin ne kadar süreyle devam edeceği hususu kanunda düzenlenmemiştir. Hâkim, önlemin

2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

³⁶⁶ Akıntürk/Ateş, 131; Dural/Öğüz/Gümüş, 183; Kılıçoğlu, 226; Könezoğlu, 73.

³⁶⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 348.

³⁶⁸ Ayan, 221; Öztan, *Aile Hukuku*, 349.

³⁶⁹ Dural/Öğüz/Gümüş, 184; Ayan, 221; Öztan, *Aile Hukuku*, 349.

³⁷⁰ Zevkliler/Havutçu, 239; Öztan, *Aile Hukuku*, 348; Doğan, M., 118; Ayan, 222; Könezoğlu, 74.

³⁷¹ Ayan, 223.

süresini belirli bir süre olarak belirleyebilir. Bu durumda hâkim tarafından belirlenen sürenin dolmasıyla önlem de sona erer³⁷². Alınan önlemler geçici nitelikte olduklarından süre belirlenmemiş olsa da süresiz olarak öngörülemez³⁷³. Bununla birlikte önlemlerde değişiklik yapılabilmesi veya kaldırılabilmesi için önemli ve sürekli değişiklikler meydana gelmelidir³⁷⁴.

TMK m. 200'e göre, "*Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır.*" Koşullar değiştiğinde alınan önlemler kendiliğinden kalkmaz, önlemlerin değiştirilmesine veya kaldırılmasına hâkim karar verecektir³⁷⁵. TMK m. 201/3'te ise bu hususta yetkili mahkemenin neresi olacağı düzenlenmiştir. Buna göre "*Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir*".

³⁷² Ayan, 223.

³⁷³ Öztan, *Aile Hukuku*, 390; Akıntürk/Ateş, 142.

³⁷⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, 185.

³⁷⁵ Kılıçoğlu, 279.

İKİNCİ BÖLÜM

AİLENİN KORUNMASININ 6284 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Aile içi şiddet olaylarının yaygınlaşması ve görünür hale gelmesiyle Kanun Koyucu bu konuda özel kanun çıkarma gereksinimi duymuştur. Bu konuda çıkarılan ilk kanun 17.01.1998 tarihinde yürürlüğe konulan ve dört maddeden oluşan 4320 sayılı “*Ailenin Korunmasına Dair Kanun*”dur³⁷⁶. 2007 yılında bu kanun revize edilmiştir³⁷⁷. 2008 yılında da Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır³⁷⁸. Fakat zamanla bu kanun ihtiyaçlar karşısında eksik bulunmuş ve bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla yerine 8 Mart 2012³⁷⁹ tarihinde kabul edilen 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*³⁸⁰ yürürlüğe konulmuştur³⁸¹. Bu kanunlar aile içi şiddeti önlemeye ve aileyi korumaya yönelik TMK’da yer alan hükümleri tamamlar nitelikte³⁸² olmakla birlikte kanunların asıl amaçları kadına karşı şiddetin önlenmesidir. Fakat her iki kanunda da ailenin korunmasının ön planda tutularak kadının ikinci plana atılması eleştiri konusu

³⁷⁶ Ailenin Korunmasına Dair Kanun (Mülga), (1998), *T.C. Resmi Gazete*, 23233, 17 Ocak 1998.

³⁷⁷ Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Mülga), (2007), *T.C. Resmi Gazete*, 26512, 04.05.2007.

³⁷⁸ Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik (Mülga), (2008), *T.C. Resmi Gazete*, 26803, 01.03.2008.

³⁷⁹ 8 Mart Dünya Kadınlar günü olarak kutlanmaktadır. Kanunun kabul tarihi olarak da bu tarih bilinçli olarak seçilerek kanun, kadınlara armağan edilmek istenmiştir. Bu nedenle hızlı bir şekilde görüşülüp kabul edilmiş, bu durum bazı milletvekilleri ve kadın örgütleri tarafından eleştirilmiştir. Kadın erkek fırsat eşitliği komisyonunun tali komisyon, adalet komisyonunun asli komisyon olarak belirlenmesi de ayrı bir eleştiri konusu olmuştur. Bununla birlikte kanun, bütün partilerden destek alarak oybirliğiyle kabul edilmiştir. Kanun tasarısının hazırlanmasında 242 kadın örgütünün de görüşüne başvurulmuştur. Gerek milletvekilleri gerek de sivil toplum kuruluşları tarafından kanun tasarısının isminin kadına yönelik şiddeti aile merkezli olarak ele aldığı eleştirisi getirilmiştir. Kadının baştan aile içine hapsedildiği, tek başına yaşayamayacağı ve birey olarak kabul edilmediği, aile kavramı içinde değilse dikkate alınmayacağı ve korunmayacağı mesajı verilerek şiddete örtülü destek olunduğu söylenmiştir. Komisyon raporları için bkz: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>. Erişim Tarihi: 1.9.2017.

³⁸⁰ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28239, 20 Mart 2012.

³⁸¹ Kılıçoğlu, 263.

³⁸² Öztan, *Aile Hukuku*, 327. Mevzuatta yer alan “maddi ve manevi tazminat”, “boşanma”, “katılma alacağının indirilmesi veya artırılması”, “nafakaya hükmedilmemesi”, “bağışlamanın geri verilmesi”, “mirastan yoksunluk”, “mirastan çıkartılma” düzenlemelerinin de aile içi şiddeti önlemede özel hukuk yaptırımları niteliğinde olduğu düşünülmektedir. Bkz. Nilgün Başalp, “Aile İçi Şiddet ve Özel Hukuk Yaptırımları”, *MÜHF-HAD*, 20(3), 2014, 225 vd.

olmuştur³⁸³. Kanunun kabulünden bir yıl sonra da *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği*³⁸⁴ kabul edilmiştir.

2.1.1. Kanunun Amacı

Kanunun amacı, “Amaç, Kapsam, Temel İlkeler” başlıklı 1. maddede belirtilmiştir. Bu maddeye göre 6284 sayılı Kanunun amacı “*şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.*” Kanunun genel gerekçesinde son yıllarda özellikle kadınlara yönelik şiddet olaylarının toplumu sarsan boyutlara ulaştığı, neredeyse her gün karşımıza çıkan dayak, işkence, cinayet gibi vakaların medyada önemli bir yer kapladığı ve 4320 sayılı Kanun’un ihtiyaçları karşılayamadığından yeni bir düzenleme gereksinimi olduğu belirtilmiştir³⁸⁵.

Gerek birinci maddedeki düzenleme gerekse kanunun genel gerekçesi göz önüne alındığında kanunun amacının sadece şiddeti önlemek ve şiddet mağdurunu korumak olmadığı, bunun yanı sıra şiddet uygulayanı da tedavi ederek soruna köklü çözüm arandığı söylenebilir³⁸⁶.

³⁸³ Kanunun adlandırılması birçok eleştiriye yol açmıştır: “Türkiye’de kanun yapılırken kanunun “kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadının şiddetten korunması” yerine “ailenin korunması” olarak adlandırılması tercih edilmektedir. Oysa 4320 sayılı Kanun, 1998 yılında esas olarak kadını şiddetten korumak amacıyla düzenlenmiş olmasına rağmen “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” adıyla çıkarılmıştı.” Bkz. Moroğlu, 369; “Özellikle 6284 sayılı Kanun’un tasarı halindeyken farklı olan adının değiştirilmiş olması kadın kuruluşlarının ve Meclis’te konuya duyarlı milletvekillerinin tepkisini çekmiştir. Tasarının temel dayanağı olan “Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” bu açıdan göz ardı edilmiştir.” Bkz. Moroğlu, 374-375; Nur Centel, “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor mu”, (Ed. Nur Centel), *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No.1, İstanbul 2013, 3; “Kanunun başlığının ailenin korunmasını içermesi, kadını bir birey olarak değil, “ailenin bir ferdi” sıfatıyla yani, “aileyi korumak için korumak” yaklaşımını yansıtmaktadır.” Bkz. Sever, 29-30; “Kanunun başlığında yer alan “kadın” sözcüğünün “aile” kavramından sonra gelmek üzere ikinci sıraya atılması, Kanun’un özellikle kadına yönelik şiddeti önleme amacıyla uyumlu görünmemekte, Kanun’da kadın kavramını aile ile ilişkilendirme çabası dikkat çekmektedir.” Bkz. Özbilen/ Soygüt Arslan, 385; Krş: Hüsamettin Uğur, Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanunun Getirdikleri, *TBB Dergisi*, (101), 2012, 343-344; Ebru Karaman, Türkiye’de Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Devletin Sorumluluğu, International Conference On Eurasian Economies 2015, Session 2D: Hukuk I, 588.

³⁸⁴ 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, (2013), *T.C. Resmi Gazete*, 28532, 18 Ocak 2013.

³⁸⁵ T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, Tarih:24/2/2012 Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-428/872, 6.

³⁸⁶ Necla Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İNÜHFD*, 8(1), 2017, 5.

2.1.2. Kanunun Kapsamı

Bu Kanun'a göre koruma kapsamında yer alan kişiler şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan “kadınlar”, “çocuklar”, “aile bireyleri” ve “tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler”dir.

Kadınlar ifadesi biyolojik cinsiyeti kadın olarak doğan ve TMK m. 40³⁸⁷ uyarınca erkek olan cinsiyetini kadın olarak değiştirmiş olan bireyleri ifade eder. Kadının evli, bekâr, boşanmış, imam nikâhlı olması kısacası medeni hali kanunun uygulanmasını engellemez³⁸⁸.

Çocuklar ifadesi şiddete uğrayan veya uğrama tehdidi altında olan 18 yaşını doldurmamış kız veya erkek, tüm çocukları kapsamaktadır³⁸⁹. Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)³⁹⁰ m. 3/a'ya göre çocuk daha ergin yaşta olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında çocuğun evlilik içinde veya evlilik dışında doğmuş olması ya da evlat edinilmiş olması kanunun uygulanmasında değişikliğe neden olmamaktadır³⁹¹.

Aile bireyleri bakımından Kanunda hangi anlamda ailenin kabul edildiği hususu belirsizdir. Ancak dar, geniş, en geniş anlamda aileyi oluşturan bireyleri kapsadığı düşünülmekte³⁹² ve aile bireyleri kavramının içine kimlerin dâhil edileceği hususunun belirlenmesinde İstanbul Sözleşmesi'nin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir³⁹³. Dolayısıyla evli kişiler yanında, evlilik bağı kurulmadan aynı evi paylaşan partnerlerin veya imam nikâhı ile yaşayan kişilerin, eşlerle aynı çatı altında yaşayan anne ve babaların,

³⁸⁷ **TMK m. 40:** “Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır. Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir.”

³⁸⁸ İstanbul Sözleşmesi m.3/f'ye göre “kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.

Mehmet Şerif Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, Legal Yayınevi, İstanbul 2013, 29; Bölükbaşı, 25; Ayhan Uçar, “İstatistiki Verilerle Ulusal Basında Kadına Karşı Şiddet”, *İNÜHFD*, 7(2), 2016, 324.

³⁸⁹ Bölükbaşı, 10.

³⁹⁰ Çocuk Koruma Kanunu, (2005), *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 15.07.2005.

³⁹¹ Sağıroğlu, 29; Bölükbaşı, 26; Uçar, 325.

³⁹² Bölükbaşı, 28; Banu Bilge Sarihan, *Violence Against Women In The Code Numbered 6284, The Macrotheme Review* 4(8), Special Issue IV, 2015, 43.

³⁹³ Sağıroğlu, 33.

kardeşlerin, torunların vb. akrabaların da aile kavramı içinde yer aldığı kabul edilmektedir³⁹⁴.

Kanun hükümlerinden yararlanabilmek için, kişinin şiddete uğramış veya şiddete uğrama tehlikesi içinde olması yeterlidir. Böylelikle Kanunda, sadece gerçekleşen değil gerçekleşme ihtimali bulunan şiddet de koruma kapsamına alınmıştır³⁹⁵. Kişinin cinsiyeti, aile üyesi olup olmaması, medenî hâli veya vatandaşlığı gibi hususlar Kanun'dan yararlanabilmesi noktasında önem taşımamaktadır. Aynı zamanda kanundan sadece şiddet mağduru kadın veya çocuklar değil, erkekler ve eşcinseller de faydalanabilecektir³⁹⁶. Her ne kadar geniş kapsamlı bir koruma söz konusu olsa da bu durum herkesin Kanun kapsamında olduğunu göstermemektedir. Kanunun kapsamına giren şiddet fiillerinin “cinsiyete dayalı” olması gerekmektedir³⁹⁷. Kanun kapsamına girmeyen kişiler ve şiddet fiilleri ise korumasız değildir. Ancak bu kanun değil genel hükümler uygulama alanı bulacaktır³⁹⁸.

Kanunun temel amaçlarından biri, şiddeti gerçekleşmeden önlemek olduğu için Kanun, sadece şiddete uğrayanı değil, *şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişileri* de kapsamaktadır. Ancak şiddet tehlikesini belirlemede “açık, ani, yakın tehlike” gibi bir kriterin bulunmaması kanunun uygulanmasını keyfi hale getirebileceğinden eleştirilmektedir³⁹⁹.

Tek taraflı ısrarlı takip mağduru kavramı 6284 sayılı Kanun'da ilk kez yer alan bir kavramdır⁴⁰⁰. Bu kavramın hukukî açıdan tanımlanması yakın bir tarihe dayanmakta⁴⁰¹

³⁹⁴ Sağiroğlu, 33.

³⁹⁵ Bacaksız, 16.

³⁹⁶ Öztürk, N., 6.

³⁹⁷ Öztürk, N., 5.

³⁹⁸ Ramazan Karakaya, *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Yasa)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, 7.

³⁹⁹ Uğur, 348; Öztürk, N., 7; Ceylan, 21-22; Elif Koçer, “Kamusal Bir Sorun Olarak Kadına Yönelik Ev İçi Şiddet ve 6284 Sayılı Kanun”, (Ed: Ülker Yükselbaba), Tekin Yayınevi, İstanbul 2017, 222.

⁴⁰⁰ “Sosyolojik ve psikolojik açıdan irdelendiğinde, “stalking” “ısrarlı takip” olgusu yeni bir kavram olmamakla birlikte, kavramın hukuki bir nitelik kazanması oldukça yenidir. Kökeni İngilizce olan ve Türkçeye “musallat olma”, “dadanma”, “sırnaşma” olarak çevrilebilecek bu kavram, hukuk bilimi dışında, psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, gibi birçok disiplinin ilgi ve çalışma alanına girmektedir. Bu nedenle, kavramın Türkçe de yerleşmiş bir karşılığının bulunması oldukça güçtür.” Bkz. Recep Doğan, “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, İsrarlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/2, 138.

⁴⁰¹ “Bu sebeple ısrarlı takip modern toplumlarda özellikle kriminolojik olarak giderek önemli bir sorun olarak belirginleşmektedir. Böylece bu tür durumlarda mağdurun etkin bir şekilde korunabilmesi için ısrarlı takip teşkil eden fiilleri gerçekleştiren faile olabildiğince erken müdahaleyi öngören kanunî düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir. Bu sebeple, başta Amerika Birleşik Devletleri'nde olmak

ve hukuka aykırılığın yeni ve özel bir türü olarak kabul edilmektedir⁴⁰². Bu terimin tanımı Kanun'da değil Yönetmelikte yer almaktadır. Buna göre tek taraflı ısrarlı takip ifadesi “aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder”(Yön. m. 3/1-ş) şeklinde tanımlanmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nin 34'üncü maddesinde ise: “başka bir kişiye yönelik kendi güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden kasıtlı ve tehditkâr davranışlar” ısrarlı takip olarak nitelendirilmektedir. Bu tanım Yönetmelikte yapılan tanıma göre daha anlaşılırdır⁴⁰³. Bunun yanında tek taraflı ısrarlı takip kelimesinin başındaki “tek taraflı” ibaresinin gereksiz bir tekrarlama olduğu söylenmektedir⁴⁰⁴.

İsrarlı takip teşkil eden fiiller her ne kadar eşler arasında yaygın olsa da bu fiiller aralarında evlilik ilişkisi bulunmayan kişileri de kapsamaktadır. Örneğin nişanlılar, sevgililer, tek taraflı aşk besleyen kişiler yanında hayranı ile ünlü bir kişi arasında meydana gelen olaylar da bu kapsama dahildir⁴⁰⁵. Ülkemizde sıklıkla görülen, arkadaşlık ya da birliktelik teklifini reddettikleri için⁴⁰⁶ fizikî ya da psikolojik şiddete maruz kalan

üzere, mağdurun etkin bir şekilde korunması ve ısrarlı takip teşkil eden fiillerin işlenmesini engellemek adına ceza kanunlarında söz konusu fiiller suç olarak düzenlenmiştir. Türkiye’de henüz bir suç olarak düzenlenmese de ısrarlı takip bünyesindeki fiiller, ceza kanunlarında yer alan suçları oluşturduğu ölçüde fail açısından cezaî sorumluluk gündeme gelecektir.” Bkz. Alper Uyumaz, İdris Akdağ, “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve İsrarlı Takip Kavramları ile İsrarlı Takip Mağdurunun Korunması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIX(2), 2015, 52.

⁴⁰²Uyumaz/Akdağ, 52.

⁴⁰³ Doğan R., 151.

⁴⁰⁴ “Kanunun 1. maddesinde yer alan “tek taraflı ısrarlı takip” kavramı, totolojik bir içerik taşımaktadır. İsrarlı takip olarak nitelenebilecek eylem, ancak tek taraflı olarak icra edilebilen bir davranış biçimi veya hareket tarzı olup, “takip” kelimesinin başına “tek taraflı” ibaresinin veya sıfatının eklenmesi gereksiz bir tekrarlama. Bu tür takip hallerinin, mağdurun rızası dışında gerçekleştiğini vurgulamak amacıyla kavramın başına “tek taraflı” ibaresinin eklendiği düşünülebilir de, bu durum kavramın totolojik bir içeriğe bürünmesine engel olamamaktadır.” Bkz. Doğan R., 150.

⁴⁰⁵ Uyumaz/Akdağ, 88.

⁴⁰⁶ Yaşlı Adam Aşkına Karşılık Vermeyen Kadını Öldürüp Ardından İntihar Etti. Aydın Nazilli’de 59 yaşındaki M.G., aşkına karşılık vermeyen 48 yaşındaki Z.D.’yi öldürüp, ardından da intihar etti.(Haber Tarihi:3 Eylül 2017) <https://www.haberler.com/askina-karsilik-vermeyen-kadini-vurup-intihar-etti-9992988-haberi/>. Erişim Tarihi:08.09.2017.

Genç adam, aşkına karşılık bulamadığı genç kızını öldürüp kendisini yaraladı. Genç kızın bir süre önce rahatsız edildiği gerekçesiyle savcılığa başvurduğu, zanlı hakkında uzaklaştırma kararı alındığı ortaya çıktı.(Haber Tarihi: 3 Aralık 2016) <http://www.ulke.com.tr/yasam/haber/720203-bursada-karsiliksiz-ask-dehseti>. Erişim Tarihi:08.09.2017.

kişiler de tek taraflı ısrarlı takip mağdurudur⁴⁰⁷. Ayrıca ilişkinin bitirilmesine tepki olarak ya da ilişkinin yeniden başlaması için⁴⁰⁸ mağdura rahatsızlık verici davranışlar tek taraflı takip olarak değerlendirilebileceği gibi, ilişkiyi bitiren kişinin ruhsal gücünü kırmak, bezdirmek, psikolojik olarak rahatsız etmek, evini ya da yolunu gözlemek gibi eylemler de bu kapsama dâhildir⁴⁰⁹.

Genelde kadın-erkek arasındaki anlaşmazlıklarda ve boşanma durumlarında⁴¹⁰ ısrarlı takip gerektirecek fiillere sıklıkla rastlanılmakta ve medya tarafından çoğu kez haber konusu yapılmaktadır⁴¹¹. Zira boşanma, ayrılık veya sevgisine karşılık bulamama durumları kolay kabullenilememekte ve sonucu ölüme varan değişik dozlarda şiddet davranışları sıklıkla icra edilmektedir⁴¹².

Kanunda “şiddete uygulayanı azmettiren kişinin” şiddet uygulayan kapsamına alınıp alınamayacağı ve bu kişiler hakkında tedbir kararı verilip verilemeyeceği hususu belirsizlik taşımaktadır. Hâlbuki şiddet eğiliminde olan kişi, eylemi her zaman kendisi gerçekleştirmemekte, başka kişiler kanalıyla mağduru şiddete maruz bırakmaktadır. Örneğin çoğu zaman şiddetin azmettiricisinin kayınvalide, kayınpeder veya birlikte yaşanan akrabalar olduğu gözlemlenmektedir⁴¹³. Bu nedenle Kanundaki “şiddet uygulayan” tanımının doğrudan ve dolaylı olarak şiddet uygulayan herkesi kapsayacak

⁴⁰⁷ Uğur, 346-347

⁴⁰⁸ Barışmaya ikna edemediği nikâhsız eşini tabancayla katletti! Aksaray’da A.Y., tartışmalarının ardından kendisini terk edip babasının evine yerleşen nikahsız birlikte yaşadığı eşi S.Y.’yi dönmeye ikna edemeyince balkonda tabancayla vurarak öldürdü. (Haber Tarihi: 16 Şubat-2017) <http://www.mynet.com/haber/yasam/barismaya-ikna-edemedigi-nikahsiz-esini-tabancayla-katletti> 2885423-1. Erişim Tarihi:08.09.2017.

⁴⁰⁹ Öztürk, N., 7- 8.

⁴¹⁰ Boşanma Davası Açan Eşini Öldürüp, Kızını Ağır Yaraladı! Konya’da bir fabrikada çalışan N.Y., 6 ay önce evi terk edip boşanma davası açan ve kendisini aldattığını ileri sürdüğü eşi S.Y.’yi öldürdü, 17 yaşındaki kızını ise ağır yaraladı.(Haber Tarihi: 31 Ağustos 2017) <https://www.haberler.com/konya-aldattigi-iddiasıyla-esini-oldurdu-kizini-da-9986676-haberi/>. Baba kurşunu felç bıraktı: <http://www.mynet.com/haber/yasam/baba-kursunu-felc-birakti-3239900-1>. Erişim Tarihi:08.09.2017.

Sokak ortasında dehşet! Şanlıurfa’nın Viranşehir İlçesi’nde Hasan E., boşanmak isteyen eşi 40 yaşındaki Hanife E. ile kızı 20 yaşındaki Sevda’yı sokak ortasında tabancayla vurarak öldürdü. (Haber Tarihi:30 Temmuz 2017) <http://www.mynet.com/haber/guncel/sokak-ortasinda-dehset-3172422-1>. Erişim Tarihi:08.09.2017.

Boşanmak üzere olduğu eşini başka erkekle gören koca dehşet saçtı! <http://www.yurtgazetesi.com.tr/turkiye/bosanmak-uzere-oldugu-esini-baska-erkekle-goren-koca-dehset-sacti-h41905.html>. Erişim Tarihi:08.09.2017.

⁴¹¹ Uyumaz/Akdağ, 47.

⁴¹² Uyumaz/Akdağ, 47.

⁴¹³ Kasım Tatlıoğlu, İbrahim Küçükköse, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme Ve Müdahale Hizmetleri”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 2015, 194.

şekilde genişletilmesi gerektiği savunulmaktadır⁴¹⁴. Hatta tasarının 5. maddesi görüşülürken maddeye “şiddet uygulayanlara yardımcı olanlar” ifadesinin de eklenmesi yönünde önerge verilmiş, ancak önerge kabul edilmemiştir⁴¹⁵.

2.1.3. Kanunun Dayandığı Temel İlkeler ve Tanımlar

2.1.3.1. Kanunun Dayandığı Temel İlkeler

Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında uyulması gereken ilkeler 5. maddede düzenlenmiştir. Bu ilkeler şu şekildedir:

a) *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.*

b) *Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.*

c) *Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.*

ç) *Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.*

İlgili uluslararası sözleşmelere genelde kanun gerekçelerinde atıfta bulunulur, doğrudan kanun metninde bu şekilde bir düzenlemeye yer verilmesi pek rastlanan bir durum değildir⁴¹⁶. Temel hukuk kurallarına ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere yollama yapılmasa dahi Kanunun başka türlü uygulanması düşünülemeyeceğinden bu tarz bir düzenlemeye gerek olmadığı düşünülmektedir⁴¹⁷. Tasarının yasalaşma süreci incelendiğinde neden böyle bir düzenlemeye gidildiği ortaya

⁴¹⁴ Özbilen, Soygüt Arslan, 384.

⁴¹⁵ TBMM Genel Kurul Tutanağı, 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 75. Birleşim, 7.03.2012.

⁴¹⁶ Uğur, 341.

⁴¹⁷ Bacaksız, 17.

çıkılmaktadır. Tasarının genel gerekçe bölümünde CEDAW ve 4320 sayılı yasaya atıf yapılırken İstanbul Sözleşmesi'ne hiç değinilmemesi eleştiri konusu olmuştur. Ayrıca kanunu uygulayan hukukçuların genelde kanun metnine baktığı ve anayasa gereği de olsa uluslararası anlaşmaları göz ardı edebildiği ya da bilmediği, bu açıdan İstanbul Sözleşmesi'ne atıf yapılması gerektiği söylenmiş, yapılan eleştiriler doğrultusunda da bu şekilde bir değişiklik yapılmıştır.⁴¹⁸

2.1.3.2. Tanımlar

6284 sayılı Kanun'un 2. maddesinde ve Yönetmeliğin 3. maddesinde çeşitli kavramları açıklayan tanımlar yer almaktadır. Bakanlık ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (K. m.2/a, Yön.m.3/b), hâkim ile aile mahkemesi hâkimi (K. m.2c, Yön.m.3/e) müdürlük ile Aile ve Sosyal Politikalar İl veya İlçe Müdürlüğü (Yön.m.3/l), genel müdürlük ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (Yön.m.3/l) ifade edilmektedir.

Ev içi şiddet “*Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet*” şeklinde tanımlanmıştır⁴¹⁹. Tanımlamadan da anlaşıldığı üzere ev içi şiddetten bahsedebilmek için şiddet uygulayanla mağdurun aynı haneyi paylaşması veya aynı aileye mensup olması şart değildir. Aynı haneyi paylaşmak, bir aile bağı ya da aileden sayılma şeklinde bir bağlantının olması halinde bu fiiller ev içi şiddet kapsamında değerlendirilebilecektir⁴²⁰.

Kadına yönelik şiddet ise “*Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı*” ifade eder.

⁴¹⁸ TBMM Adalet Komisyonu Raporu, Esas No: (1/572), (2/38), (2/51), (2/145), (2/328), (2/383), Karar No: 7, 6.03.2012.

⁴¹⁹ 4320 sayılı Kanun'da sadece eş, çocuk, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri, mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin şiddete maruz kalması halinde Kanun uygulama alanı bulmaktaydı.

⁴²⁰ Bacaksız, 18.

şeklinde tanımlanmıştır⁴²¹. Kadına yönelik şiddet tanımında İstanbul Sözleşmesi'ne paralel bir yaklaşım benimsenmiştir⁴²².

Şiddet ise “kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır⁴²³. Kanunda şiddet eylemi tanımlanırken her ne kadar geniş bir perspektiften tanımlama yapılsa da toplumun şiddet eyleminden anladığı **fiziksel darp** şeklinde gerçekleşen şiddet eylemleridir⁴²⁴. Ancak Kanun yalnızca fiziksel şiddeti değil psikolojik, ekonomik, cinsel şiddeti de kapsamaktadır. Bunların mağdura acı vermesi koşulu aranmaz. Bu neticeyi doğurması muhtemel davranışlar da bu kapsamdadır. Bu davranışların toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelmiş olması herhangi bir farklılık yaratmaz⁴²⁵.

İstanbul Sözleşmesi’nde, toplumsal cinsiyet ve kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddet ayrıntılı bir biçimde tanımlanmasına rağmen, 6284 sayılı Kanun’da “toplumsal cinsiyet” tanımının yer almamış olması eleştirilmektedir⁴²⁶. Ayrıca Kanun’da şiddetin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet olarak görünebileceği vurgulanmıştır, ancak ayrı ayrı tanımı yapılmamıştır.

⁴²¹ “*İstanbul Sözleşmesi*’ndeki “kadına yönelik şiddet” tanımı, 6284 sayılı Kanun’da “şiddet”in tanımı olarak verilmiştir. Kanunumuzdaki “kadına yönelik şiddet” tanımında ise, “yalnızca kadın olmaktan kaynaklanma”, “cinsiyete dayalı ayrımcılık” ve “kadının insan hakları ihlaline yol açma” unsurları vurgulanmıştır. Bu itibarla, “kadına yönelik şiddet” tanımı, Sözleşmedeki “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” tanımı ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca kanundaki “şiddet” tanımında fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddetin yansıra, “buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesinin”de düzenlendiği görülmektedir. Böylelikle “sosyal şiddet” olarak ifade edilen kadını eve hapsederek bütün sosyal ilişkilerine engel olmak biçimindeki davranışlar da şiddet kavramı içinde kabul edilmelidir.”Bkz. Özbilen/Soygüt Arslan, 376-377.

⁴²² Bacaksız, 19.

⁴²³ Çeşitli uluslararası sözleşmelerdeki ayrıntılı şiddet tanımları için bkz. Özdamar, 181 vd.

⁴²⁴ Adem Sözüer, Abdullah Batuhan Baytaç, Tuba Kelep Pekmez, “Türk Ceza Hukusunda Kadın ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin 6284 Sayılı Kanun Bağlamında Değerlendirilmesi”, (Ed: Adem Sözüer), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık-Tebliğler*, 2. Suç ve Ceza Film Festivali, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, 268.

⁴²⁵ Bacaksız, 18.

⁴²⁶ Ülker Şener, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?” Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı-TEPAV, www.tepav.org. Erişim Tarihi:02.09.2017; Özbilen,/Soygüt Arslan, 385; Centel, 4; Ceylan, 25; Koçer, 221.

Fiziksel şiddete, kaba kuvvet kullanmak, itmek, tokat atmak, ısırarak, tekmelemek, yumruklamak, bir şey fırlatmak, işkence yapmak, silahla tehdit etmek gibi davranışlar örnek gösterilebilir⁴²⁷.

Cinsel şiddette ise, cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol aracı olarak kullanılması, kişiye cinsel bir eşya gibi davranma, cinsel ilişkiye zorlama gibi hareketler söz konusudur⁴²⁸.

Psikolojik şiddet halinde ise, duyguların istismar edilerek kişinin kendine saygısını kaybettirme, korkutma, kişinin sevgi şefkat ilgi destek gibi ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi, kişiyi aşağılama gibi davranışlar yer alır⁴²⁹.

Ekonomik şiddet denildiğinde ise, ekonomik kaynakların ve paranın kişi üzerinde bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması yönündeki davranışlar anlaşılmaktadır⁴³⁰.

Şiddet mağduru Kanun'da "*şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri*" (K. m. 2/1-e) ifade etmektedir. Kanun Koyucu burada şiddet mağdurunun şiddetten mutlak surette etkilenmesini aramamış, şiddetten etkilenme olasılığının bulunması da yeterli sayılarak Kanunun koruma alanı genişletilmiş ve korumanın etkin hale getirilebilmesi amaçlanmıştır⁴³¹.

Şiddet uygulayan ise "*şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiler*" olarak belirtilmiştir. Yönetmelikte yer alan "mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde uyruğuna bakılmaksızın" ifadesinden yabancıların da bu yasadaki yararlanabileceği sonucuna varılmaktadır⁴³². Kanun koyucu tehlikenin varlığını yeterli görmüş böylece bir anlamda şiddeti ortaya çıkmadan önlemeyi

⁴²⁷ Ceylan, 23; Oğuz Polat, *Şiddet*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, 46-48; Emine Öztürk, *Türkiye'de Aile İçi Şiddet*, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara 2017, 54; Bölükbaşı, 49; Sağıroğlu, 61; Sarıhan, 46; Eray Karınca, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara 2008, 7-8; Badur, 75; Başalp, 210-211, Sarı, K.S., 28-29.

⁴²⁸ Ceylan, 23; Polat, 48-54; Öztürk E., 66; Bölükbaşı, 52-53; Sağıroğlu, 62; Sarıhan, 47; Karınca, 8-9; Badur, 76; Başalp, 216-217, Sarı, K.S., 29-30.

⁴²⁹ Ceylan, 23; Polat, 54-58; Öztürk E., 58; Bölükbaşı, 51; Sağıroğlu, 62; Sarıhan, 46, Karınca, 9; Badur, 76; Başalp, 213-214, Sarı, K.S.,30-31.

⁴³⁰ Ceylan, 23; Polat, 58; Öztürk E., 67; Bölükbaşı, 52; Sağıroğlu, 62; Sarıhan, 47; Karınca, 9; Badur, 76; Başalp, 218-219, Sarı, K.S.,31-32.

⁴³¹ Bacaksız, 19.

⁴³² Karakaya, 8.

amaçlamıştır⁴³³. Görüldüğü üzere Kanun'da yerinde olarak, kadın-erkek terimleri değil, şiddet mağduru, şiddet uygulayan terimleri kullanılmış, koruma kapsamı yalnızca kadınlarla sınırlı tutulmamıştır⁴³⁴.

4320 sayılı Kanun'da “şiddet uygulayan” değil “kusurlu eş” kavramının yer alması, eşler haricinde şiddet uygulayanların bu Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucunu doğurmaktaydı. Bu durumla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi önüne gelen bir başvuruda sadece kusurlu eş hakkında 4320 sayılı Kanun'da yer alan tedbirlerin uygulanabilecek olması; şiddet uygulayan diğer aile bireyleri hakkında ise farklı kanun hükümlerinin uygulanacak olmasının eşitlik ilkesine aykırı olacağı ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi bu gerekçeyi yerinde bulmamış ve hükmü iptal etmemiştir⁴³⁵. 6284 sayılı Kanun ise kusurlu eş ibaresi yerine şiddette bulunan herkesi kapsayacak nitelikte “şiddet uygulayan” kavramını kullanarak Kanunun uygulama alanını genişletmiştir⁴³⁶.

2.1.4. Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler

Yönetmeliğin 3. maddesinde koruyucu ve önleyici tedbirlerin tanımı yapılmıştır. Buna göre, koruyucu tedbir kararı, Kanun kapsamında belirtilen merciler tarafından korunan kişi hakkında olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı (Yön. m.3/1-k); önleyici tedbir kararıysa Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı ifade eder (Yön. m.3/1-p). Bu tedbirlere hükmedilmesi şiddet uygulayanın cezaî sorumluluklarını ortadan kaldırmaz⁴³⁷.

Koruyucu tedbirlerin amacı sadece şiddeti durdurmak değildir. Şiddeti durdurmak, toplumun şiddete karşı olduğunu hukuksal olarak bildirmek, şiddeti kamusal kayıt altına almak, mağdurun bağımsız karar almasını ve şiddetten uzak kalmasını sağlamak gibi gerekçeler de koruyucu tedbirlerin amaçları arasındadır⁴³⁸.

⁴³³ Bacaksız, 19.

⁴³⁴ Uçar, Kadına Karşı Şiddet, 319.

⁴³⁵ AYM, E. 1999/35, K. 2002/104, Resmi Gazete Tarihi: 29 Mart 2003, Resmi Gazete Sayısı: 25063.

⁴³⁶ Bacaksız, 19; Sözüer/Baytaz/Kelep Pekmez, 269.

⁴³⁷ Öztürk, N., 8.

⁴³⁸ Öztürk, N., 8.

Kanun uyarınca koruyucu tedbirlere mülkî amir ya da hâkim karar verebileceği gibi, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bazı tedbirleri almada kolluğa da yetki verilmiştir. Aynı konuda birden fazla makamın yetkili ve görevli kılınmasının karışıklık yaratacağı görüşünde olanlar yanında⁴³⁹ amaç, en çabuk ve kolay şekilde tedbir kararının alınabilmesi olduğundan somut olayın özelliğine göre en kısa sürede tedbir kararı alabilecek makama yetki tanınmasının yerinde olduğu görüşünde olanlar da mevcuttur⁴⁴⁰. Kanaatimizce de tedbir kararı alabilmek için çok yönlü başvuru seçeneği sağlanması, şiddete uğrayanı korumak ve alınan önlemlerin etkinliğini sağlamak açısından yerinde bir düzenlemedir.

2.1.4.1. Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbir Kararları

Kanun'un 3. maddesinde mülki amir tarafından alınabilecek koruyucu tedbir kararları sayılmıştır. Ancak Kanun'da sayılan tedbirler sınırlı sayıda değildir, örneklendirme amacıyla sıralanmıştır. Mülkî amir, takdir hakkı çerçevesinde tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun göreceği benzer tedbirlere karar verebilecektir⁴⁴¹. Maddede belirtilen mülki amir tarafından verilebilecek koruyucu tedbir kararları şu şekildedir:

2.1.4.1.1. Barınma Yeri Sağlanması

6284 sayılı Kanun kapsamında mülki amirler tarafından alınabilecek koruyucu tedbirlerden ilki korunan kişilere barınma yeri sağlanmasıdır. Buna göre, mağdur olan kişinin kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması tedbirine mülkî amir tarafından karar verilebilir (K. m. 3/1-a).

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde, barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise, mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakli sağlanıncaya kadar geçici olarak barınma imkânı sağlar (Yön. m. 7/1). Korunan kişi

⁴³⁹ Uğur, 350.

⁴⁴⁰ Sözüer/Baytaç/Keleş Pekmez, 272; Öztürk, N., 9.

⁴⁴¹ 4320 sayılı Kanun'da mülki amirin koruyucu veya önleyici tedbir alma yetkisi bulunmamaktaydı.

varsa beraberindeki çocukları ile birlikte Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barınmasına imkân sağlanır. Geçici olarak barınabilecek yer sağlanması durumunda barınmaya ve iâşeye ilişkin giderler, ŞÖNİM tarafından karşılanır. Korunan kişinin yerleştirildiği yere ilişkin bilgi ŞÖNİM'e bildirilir. ŞÖNİM kişinin barınmaya ilişkin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya konukevi hizmeti verilecek yeri belirler ve korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlar (Yön. m. 7/2).

Korunan kişi ve beraberindeki çocukların hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde konukevi, ilk kabul birimi veya diğer tesislere güvenli bir şekilde yerleştirilmesine kolluk tarafından refakat edilir. ŞÖNİM tarafından il içi ve il dışı nakillerde ulaşım için araç tahsis edilir ve ulaşım giderleri ile korunan kişinin zorunlu giderleri yine ŞÖNİM tarafından karşılanır (Yön. m. 7/3).

Barınma yeri sağlanması tedbirinin kolluk amirince uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk tarafından kişi ŞÖNİM'e ivedilikle ulaştırılır. Bunun mümkün olmaması hâlinde barınma ve iâşe giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici barınma imkânı, 6284 sayılı Kanuna ilişkin Yönetmeliğin m. 7/2'de belirtilen şekilde sağlanır (Yön. m. 7/4).

Mülkî amirin veya kolluk amirinin kararı ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait barınma yerlerine getirilen şiddet mağduru, başka herhangi bir makam veya merciin karar veya onayı aranmaksızın barınma yerine derhâl kabul edilir (Yön. m. 7/5). Re'sen hakkında barınma yeri sağlanması tedbirine karar verilen kişinin barınma yerinde kalmak istememesi hâlinde aydınlatılmış rızası alınarak kalmak istediği yere ŞÖNİM tarafından ulaştırılır. Kişinin hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde kolluk yardımıyla kalacağı yere ulaştırılır (Yön. m. 7/6).

Bu tedbir kararıyla şiddet mağdurunun kalacak yer sıkıntısı ve yeniden şiddete maruz kalması engellenmiş olacaktır⁴⁴². Kanun'da içerisinde destek hizmetleri de verilen

⁴⁴² Mehmet Günay, "6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler", *TAAD*, 1(10), 2012, 659-660.

ihtisaslaşmış yapıları ifade eden “sığınmaevi”⁴⁴³ yerine “barınma imkânı” gibi genel bir ifadenin kullanılması eleştirilmektedir⁴⁴⁴. Bunun yanında, 5393 sayılı Belediyeler Kanunu’nda⁴⁴⁵ öngörülen “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler” hükmünün gereği gibi uygulanmaması eleştiri konusu olmaktadır⁴⁴⁶. Öte yandan Kanun şiddetin önüne geçmek yerine sığınmaevlerine talebi arttırdığı ve bu nedenle sığınmaevlerinin yetersiz kaldığı ileri sürülmektedir⁴⁴⁷.

2.1.4.1.2. Geçici Maddî Yardım Yapılması

Ekonomik bağımsızlığa sahip olmayan kadınlar, şiddete uğradığında bununla başetmesi zorlaşmakta ve hayatını sürdürmeyeceği endişesi onu şiddete boyun eğdirmektedir. Bundan dolayı şiddet mağdurunun şiddetten uzak kaldığı zaman da maddî endişelerinin giderilmesi gerekmektedir⁴⁴⁸. Bu nedenle, geçici maddî yardım sağlanması tedbiri mağdurun geçim endişelerini bir süre de olsa gidermesi açısından yararlıdır⁴⁴⁹. Bunun yanında kadınların ekonomik bağımsızlığa sahip olmalarının şiddet sorununu önemli ölçüde çözeceğine inanılmaktadır⁴⁵⁰.

Korunan kişi hakkında geçici maddî yardım, Kanun’un 17. maddesine göre yapılır⁴⁵¹. Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddî yardım yapılmasına karar verilmesi

⁴⁴³ Kadın sığınmaevleri ve tarihçesi için bkz. Öztürk, E., 145 vd.

⁴⁴⁴ Şener, 4.

⁴⁴⁵ Belediye Kanunu, (2005), T.C. Resmi Gazete, 25874, 13.07.2005.

⁴⁴⁶ Sever, 32.

⁴⁴⁷ Centel, 4.

⁴⁴⁸ Sever, 31.

⁴⁴⁹ Öztürk, N., 10.

⁴⁵⁰ Ankara 2. Aile Mahkemesi Hâkimi Ramazan Karakaya kitabının önsözünde şiddetin kadınların ekonomik bağımsızlığıyla ilişkisini vurgular. “Uzun yıllar Yargıtay’da tetkik hâkimi olarak görev yaptığım dönemde okuduğum boşanma dosyalarından, dikkatimi çeken bir husus olmuştur: ekonomik bağımsızlıkları olmayan, eğitimsiz, mesleksiz kadınların eşlerinden, eşlerinin ailesinden hatta eşlerinin yakınlarından çok ciddi boyutta şiddet görmelerine rağmen boşanma davası açmadıklarını, eşleri tarafından açılan boşanma davasını kabul etmediklerini, eşleri kabul etse, evliliği bütün bu şiddete rağmen devam ettirmekten yana olduklarını, buna karşılık; Ege Bölgesinde sigara fabrikasında çalışan ancak eşi tarafından şiddete uğrayan kadınların (bazılarında ise şiddet olmadığı halde, evlilik birliğinin gereklerini yerine getirmeyen kocaları hakkında), kararlı şekilde boşanma davası açtıklarını, eşlerin ise (kocaların) boşanma taleplerini kabul etmediğini, hatta kadınların yasal olarak hak etmelerine rağmen tazminat talebinde bulunmadıklarını, sadece boşanma ve varsa çocuklarını istediklerini gözlemlemiştim.” Bkz. Karakaya, V.

⁴⁵¹ “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında, şiddet gören kadınlara yapılan geçici maddî yardımlara ilişkin 5 yıllık verileri açıklayan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da, Koruyucu Tedbir Kararı doğrultusunda 795 şiddet mağduruna son 5 yılda toplam 506 bin

hâlinde, onaltı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkra da belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır (K. m. 17/1, Yön. m. 8/3). Tedbir kararı, ilgiliye tefhim veya tebliğ edilir ve yerine getirilmek üzere ŞÖNİM'e gönderilir (Yön. m. 8/2).

Geçici maddi yardım, korunan kişinin kimlik numarası ve banka hesap numarası beyanına istinaden, kararın ŞÖNİM'e tebliğ edilmesini müteakiben hazırlanan bordro ile ödenir. Bordro, her ayın onbeşinde ve otuzunda düzenlenerek tahakkuk eden meblağ ilgililerin banka hesabına yatırılır. Aynı tedbir kararında birden fazla kişi hakkında geçici maddi yardım yapılmasına dair karar verilmesi halinde bu kişiler aynı bordroda gösterilir ve ödemeler aynı banka hesap numarasına yapılır. Ödeme evrakına karar örneği eklenir. Geçici maddi yardıma dair ödemelere kararın geçerliliği süresince devam edilir. Geçici maddi yardım yapılmasının kaldırılmasına ya da değiştirilmesine karar verilmesi halinde kararın geçerli olduğu gün üzerinden hesaplanarak ödeme yapılır. Korunan kişiye elden ödeme yapılmaz (Yön. m. 8/4) .

Geçici maddî yardımlar için yapılan ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddî yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Geçici maddî yardıma ilişkin ödemelerin geri alımı söz konusu Yönetmelik m.42'de belirtilen esaslara göre yapılır (Yön. m. 8/5).

Bu ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Yapılan ödemeler, şiddet uygulayandan tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilemeyenler 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun⁴⁵² hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir (K. m. 17/2, Yön. m. 42/1).

Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit hâlinde yapılan yardımlar, bu kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir (m. 17/3). Yine Yönetmelikte de bu durum düzenlenmiştir. Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda

138 lira geçici maddi yardım yapıldığını paylaştı. Açıklanan rakamlar, kişi başına yaklaşık 637 lira yardım sağlandığını ortaya koydu.” Bkz. <https://www.birgun.net/haber-detay/son-3-yilda-devlet-korumasi-altindaki-20-kadin-olduruldu-150955.html>. Erişim Tarihi: 27.11.2017.

⁴⁵² Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, (1953), *T.C. Resmi Gazete*, 8469, 28.07.1953.

bulunduğunun ilgili müdürlüğe yapılan ihbar üzerine veya kollukta ya da ŞÖNİM tarafından kararların uygulanması izlenirken tespit edilmesi halinde, bu hususa ilişkin tutanak tutulur ve sosyal inceleme raporu düzenlenir. Bu durumda yapılan ödemeler, kendisine ödeme yapılan kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir. (Yön. m. 42/2)

Diğer Kanunlara göre yapılan yardımlar, geçici maddi yardım yapılması tedbirine karar verilmesine engel olmaz (K. m. 3/b, Yön. m. 6/b, 8/6).

Bu madde kapsamında yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden istisnadır (Yön. m.8/7).

Şiddet mağdurunun maddi yardıma ihtiyaç duyduğunu söylemesi ve ilgili mülki amirin bu durumu tespit etmesi halinde şiddet mağdurunun şiddet uygulayana olan bağımlılığının önlenmesi için tedbir kararı hızlı bir şekilde uygulanmalıdır⁴⁵³.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik⁴⁵⁴ m. 4/1 kapsamında kamu kurumları, yerel yönetimler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşları buldukları ilin Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine müracaat ederek kadın konukevi açabildikleri halde, 2016 yılındaki bir veriye göre Türkiye genelindeki kadın konukevi sayısı yalnızca 137 tane⁴⁵⁵.

2.1.4.1.3. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti

Şiddet mağdurları genellikle şiddet sonrasında psikolojik yıkıma uğramakta fiziksel hasarlarının yanında ruhsal zedelenmelerinin de tedavi edilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı kanunda şiddet mağduruna yönelik koruyucu tedbirlerden biri de rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi olarak düzenlenmiştir. Bu rehberlik ve danışmanlık hizmeti psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımlardan mümkündür.

Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi

⁴⁵³ Günay, 660.

⁴⁵⁴ Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, (2013), *T.C. Resmi Gazete*, 28519, 5.1.2013.

⁴⁵⁵ <https://m.bianet.org/bianet/kadin/181326-turkiye-de-kac-kadin-siginmaevi-kac-sonim-var>. Erişim Tarihi: 27.11.2017.

ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, plânları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir (Yön. m. 9/1). Korunan kişinin hukukî rehberliğe ihtiyacı olması hâlinde Yönetmelik m.48’de yer alan davalara müdahil olmayı da içeren gerekli destek ve danışmanlık hizmeti verilir (Yön. m. 9/2). Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde gerekli olan koordinasyon ŞÖNİM tarafından sağlanır (Yön. m. 9/3).

Şiddetin bütün türleri şiddet mağdurunda birçok psikolojik yan etkiye neden olabilmektedir. Bu açıdan psikolojik rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi şiddetin mağdur üzerindeki olumsuz sonuçlarını daha hızlı rehabilite etme noktasında yararlı olacaktır⁴⁵⁶. Psikolojik desteğin yanısıra mesleki, hukuki ve sosyal konularda rehberlik ve danışmanlıkla şiddet mağdurunun iş bularak geçimini sağlayabilmesi, geçici nitelikteki tedbirlerden sonra da hayatını rahat bir şekilde devam ettirebilmesi amaçlanmaktadır⁴⁵⁷.

2.1.4.1.4. Geçici Koruma Altına Alınma

Şiddet mağdurunun geçici koruma altına alınması hayati tehlikesinin bulunması şartına bağlıdır. Hayati tehlike, bir kimsenin ölümle sonuçlanabilecek bir şiddet olayına maruz kalması ya da kalma ihtimalinin bulunması halini ifade eder (Yön. m. 2/1-f). Bu tedbir kişinin kendi talebi üzerine veya re’sen verilebilir. Re’sen koruma tedbirine karar verilebilmesi, devletin “yaşama hakkını” “özel hayatın gizliliği” hakkında daha önemli kabul ederek ev içi şiddeti “özel alan” olarak değil “kamusal alan” olarak kabul ettiğini göstermektedir⁴⁵⁸. Geçici koruma altına alma tedbirine ilişkin esaslar Yönetmeliğin 10. maddesinde düzenlenmiştir.

Bu koruyucu tedbir türüne her şiddet olayında değil şiddet mağdurunun hayati tehlikesi bulunduğu zaman hükmedilebilecektir. Ancak hayati tehlikenin varlığının neye göre tespit edileceği hususu belirsizdir. Ayrıca maddede geçici korumanın hangi yöntemle uygulanacağı konusunda da bir açıklama bulunmamaktadır⁴⁵⁹.

⁴⁵⁶ Günay, 661.

⁴⁵⁷ Bölükbaşı, 125.

⁴⁵⁸ Koçer, 224-225.

⁴⁵⁹ Günay, 661-662.

Mülkî amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri tarafından, olayın niteliği, şikâyet ve ihbar göz önünde bulundurularak şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alma tedbiri verilir (Yön. m. 10/1).

Geçici koruma altına alınma tedbir kararının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri, bulunduğu veya tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir. Korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmi dört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur (Yön. m. 10/2). Korunan kişinin ne şekilde koruma altına alınacağı, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk göz önüne alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesi suretiyle Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte⁴⁶⁰ yer alan fiziki koruma tedbirleri hâkim veya mülki amir tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından belirlenir. (Yön. m. 10/3). Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.(Yön. m. 10/4).

2.1.4.1.5. Kreş İmkânı Sağlanması

Kanunda, korunan kişinin çocukları da dikkate alınarak kreş imkânı düzenlenmiştir. Buna göre “*Gerekli olması hâlinde⁴⁶¹, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret*

⁴⁶⁰ Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, (2008), T.C. Resmi Gazete, 27051, 11.11.2008.

⁴⁶¹ “Maddede yer alan gerekli olması hali, şiddet mağdurunun çalışma hayatına katılmak istemesi olarak değerlendirilebilir. Şiddet mağdurlarının, çocuklarına kreş imkânının sunulması koruyucu tedbir türünün Kanun’da düzenlenmesi ve bu tedbirin mali alt yapısının oluşturulması şiddet mağdurlarının toplumsal yaşama kazandırılmaları açısından önemli bir gelişmedir.” Bkz. Günay, 662.

tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması” (K. m. 3/1-d, Yön. m. 11/1) na karar verilebilecektir.

Korunan kişi, çocuğun kamuya ait veya özel kreşe kaydedildiğine veya kreşe devam ettiğine dair belge ile aylık kreş bedelini gösterir belgeyi Müdürlüğe ibraz eder. Müdürlük birinci fıkra uyarınca gerekli işlemleri yerine getirir ve hizmetin alınması süresi üzerinden aylık olarak ödeme yapar. Çocuk bir aydan daha kısa bir süre faydalanmış ise hizmet aldığı gün üzerinden ödeme yapılır (Yön. m. 11/2). Kreş bedelinin birinci fıkrada belirtilen tutardan az olması halinde belgedeki tutar, fazla olması halinde ise birinci fıkrada belirtilen tutar ödenir. Bu ödemeler Müdürlük tarafından kreşe yapılır (Yön. m.11/3). Kreş imkânı sağlanmasına dair tedbirin suiistimalinin öğrenilmesi halinde ödenen meblağ korunan kişiden tahsil edilir (Yön. m. 11/4)

Bu düzenlemeyle şiddet mağdurunun dört ay içinde iş bulacağı varsayılmaktadır. Ancak mağdurun bu süre içinde iş bulamaması veya iş bulsa bile kreş için yeterli bütçesi olmama ihtimalinin de dikkate alınıp sığınma evlerinde mağdurların çocuklarının bakımının sağlanabileceği bir yer bulunması faydalı olacaktır⁴⁶². Ayrıca kreş imkânının mağdur çalışmaya başladıktan sonra süresiz olması gerektiği⁴⁶³ ya da bu imkânın süresinin mağdurun gelirin e göre belirlenmesi dolayısıyla asgari ücretli bir işte çalışıyorsa kreş imkânının süresiz olarak verilmesi gerektiği düşünülmektedir⁴⁶⁴.

6284 sayılı Kanun’da daha çok şiddete maruz kalmış kadınları koruma üzerine yoğunlaşmış olup çocuklara yönelik kapsamı son derece dar tutulmuştur. Sadece Kanunla ilgili Yönetmeliğin 11. maddesinde belli şartların yerine gelmesi kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kreş imkânı sağlanması tedbirine başvurulabileceğinden bahsedilmektedir. Bazen öyle durumlar olabilmektedir ki; maalesef çocuğun anne ve babasına karşı korunması gerekebilir. Son zamanlarda haberlere yansıyan vakalarda gördüğümüz gibi, psikolojik sorunu olan ebeveynler

⁴⁶² Öztürk, N., 11.

⁴⁶³ Ezgi Çırak, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Getirdiği Yenilikler ve Eksiklikleri Üzerine Çözüm Önerileri, 6.

(<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/PDFler/Ezgi%20C%CC%A7%C4%B1rak.pdf>).

Erişim Tarihi:10.09.2017.

⁴⁶⁴ Şener, 4.

çocuklarına şiddet uygulamakta ve bazen sonuç ölümcül olabilmektedir⁴⁶⁵. Kanaatimizce Kanunda buna yönelik bir düzenleme yer almaması ciddi bir eksiklik. Psikolojik sorunları olan ailelerin tedavisine yönelik düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

2.1.4.1.6. Gecikmesinde Sakınca Bulunan Haller

Yönetmelik m. 3/1-c'ye göre gecikmesinde sakınca bulunan hal "*Kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve resen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini*" ifade etmektedir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde şiddet mağdurunun kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde *uygun barınma yeri sağlanması* (K. m. 3/1-a) ve hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya re'sen *geçici koruma altına alınması* (K. m. 3/1-ç) tedbirleri, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar (K. m. 3/2).

Gecikmesinde sakınca bulunan haller bakımından kolluğun yetkilendirilmesinin amacı başvuru ve karar alma sürecinde geçen süre ve yaşanan gecikmeler dolayısıyla telafisi mümkün olmayan zararları önlemektir⁴⁶⁶. Kolluk amirinin tedbir kararı alması

⁴⁶⁵ Basına yansıyan haberlerden bazıları için bkz. Kars'ta cinnet geçiren 33 yaşındaki kadın, kaldığı Kadın Sığınma Evinde henüz 24 günlük olan bebeğinin üzerine oturarak öldürdü: <http://www.karsguncel.com/kars39-ta-cinnet-geciren-anne-bebegini-oldurdu-2673h.htm>.

Afyonkarahisar'da bir anne iki çocuğunu ve kendisini bıçakladı. 3 yaşındaki çocuğu yaşamını yitiren kadın ile 9 yaşındaki oğlu ağır yaralandı: <http://www.aksam.com.tr/video/guncel/afyonda-cinnet-geciren-anne-dehseti/25070>. İstanbul'da Cinnet Getiren Baba, 2 Çocuğunu Öldürdü, Birini de Yaralayıp Kaçtı <https://www.haberler.com/uskudar-yavuzturk-mahallesi-nde-cinnet-getiren-9913581-haberi/>. Cinnet Geçiren Baba Karısını Ve 5 Yaşındaki Kızını Öldürdü <http://www.milliyet.com.tr/cinnet-geciren-baba-karisini-ve-5-yasindaki-izmir-yerelhaber-2076407/>.

⁴⁶⁶ Günay, 663.

gecikmesinde sakınca bulunma şartına bağlanmıştır. Bu şart hem Yönetmeliğe hem de somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir⁴⁶⁷.

Tedbirlerin kısa sürede uygulanarak mağdurun etkin şekilde korunabilmesi için bu düzenlemenin yerinde olduğu düşünülmektedir. Bu şekilde özellikle hayati tehlikesi olan şiddet mağdurlarının korunmasında var olan zaafiyetin önüne geçilebilecektir⁴⁶⁸. Ancak kolluğa verilen yetkinin cumhuriyet savcısına verilmemesi bir eksiklik olarak görülmektedir⁴⁶⁹.

Mülki amir, yukarıda sayılan koruyucu tedbirler dışında, somut olayın özelliğine göre takdir hakkını kullanarak benzer koruyucu tedbirlere hükmedebilir (m. 3/1). Kanun'un daha işlevsel ve etkili hale gelebilmesi için Kanun'da örnek olarak sayılmış tedbirler dışında başka koruyucu tedbirlerin de uygulanması gerektiği düşünülmektedir⁴⁷⁰. Ancak her ne kadar Kanun'da mülki amire geniş yetkiler verilmiş olsa da uygulamada şiddet mağdurlarının mülki amirlerden bu tedbirlerin talebi noktasında çekimser davrandığı ve yetkili mercinin yalnızca hâkim olduğu algısı bulunmaktadır⁴⁷¹.

2.1.4.2. Hâkim Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbir Kararları

Hâkim tarafından verilebilecek koruyucu tedbirler Kanun'un 4. maddesinde sayılmıştır. Tıpkı mülki amirler de olduğu gibi burada sayılan tedbirler de örnek niteliğindedir. Hâkim, bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak belirtilen koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verebilecektir (m. 4).

Korunan kişilerle ilgili olarak verilecek tedbir kararları hâkim tarafından, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu

⁴⁶⁷ “Örneğin, mesai saatleri sonrasında, hafta sonlarında, resmi tatil günlerinde veya mesai saati içinde olmasına rağmen risk faktörü yüksek olaylarda gecikmesinde sakınca bulunan hal var sayılabilir. Yine mülki amire ulaşılamaması veya ulaşımda güçlük yaşanması gecikmesinde sakınca bulunan durumlara örnek gösterilebilir.” Bkz. Günay, 663.

⁴⁶⁸ Bacaksız, 23.

⁴⁶⁹ Jülide Soybaş, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun'a Genel Bakış”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2012/1, 70.

⁴⁷⁰ Günay, 662.

⁴⁷¹ Emin Erol, “6284 Sayılı Yasa ve Uygulama”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 90(2), 2016, 278.

üzerine veya resen verilebilir ve şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz (Yön. m. 12/1).

2.1.4.2.1. İşyerinin Değiştirilmesi

İş yerinin değiştirilmesi tedbir kararının nasıl uygulanacağı Yönetmeliğin 13. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre hâkim tarafından, korunan kişinin tabî olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre, talebinin bulunması halinde veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verilebilir (Yön. m. 13/1). Karar hâkim tarafından, korunan kişi bakımından en uygun koşullar göz önüne alınarak yerine getirilmek üzere kişinin iş yerine tebliğ edilir (Yön. m. 13/2). Karar, yetkili kurum veya kişi tarafından yerine getirilir. İş yeri değiştirilmesine dair tedbir kararının kaldırılması hâlinde de karar işyerine tebliğ edilir (Yön. m. 13/3).

Bu tedbire, şiddet uygulayanla mağdurun aynı işyerinde çalışması hâlinde hükmedilebilmektedir. Somut olayın özelliğine göre, gerektiğinde mağdurun değil şiddet uygulayanın işyerinin değiştirilmesine de karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır⁴⁷². İş yeri değiştirilmesi tedbiri, mağduru şiddetten koruduğu gibi, mesleki hayatının olumsuz etkilenmesi, çalışma verimliliğinin düşmesi ve işten çıkması veya çıkarılması gibi sonuçları engellemesi açısından da önem taşımaktadır⁴⁷³.

Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının gerekleri iş hayatına da yansıtılmalıdır⁴⁷⁴. Aile içi şiddet mağdurlarının etkin korunabilmesi amacıyla iş hukuku mevzuatında iş güvencesini sağlayıcı düzenlemeler yapılması gerektiği, örneğin, mağduriyet nedeniyle verim düşüklüğü, işe geç gelme, işe devamsızlık ve benzeri nedenler haklı veya geçerli fesih için gerekçe olarak kullanılmamasının faydalı olacağı düşünülmektedir⁴⁷⁵. Bunun yanında bu tedbir kararına hükmedilebilmesi, şiddet mağdurunun memur, işçi, serbest meslek çalışanı, işveren vb. konumda olması ve bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumu, bu tedbirin uygulanmasında dikkate alınacaktır⁴⁷⁶.

⁴⁷² Öztürk, N., 12.

⁴⁷³ Günay, 657.

⁴⁷⁴ Gülriz Uygur, İrem Çağlar Gürgey, “Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları İhlali ve Bunun Bir Örneği Olarak Kadına Yönelik Şiddet” (Ed. Funda Kaya/Nadire Özdemir/Gülriz Uygur), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 25.

⁴⁷⁵ Kadriye Bakırcı, “Aile İçi veya Birlikte Yaşayanlar Arasındaki Şiddete İş Hukuku Araçlarıyla Mücadele Edilebilir Mi?”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2009/2, 119.

⁴⁷⁶ Sağiroğlu, 87.

2.1.4.2.2. Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi

Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi tedbirine karar verilebilir (m. 4/1-b). Müşterek yerleşim yerinden başka bir yerleşim yeri⁴⁷⁷ belirlenmesi tedbiri “kişinin evli olması” şartına bağlıdır. Dolayısıyla bu tedbire yalnızca eşler hakkında hükmedilebilir. Evli olmadıkları halde aynı evde yaşayan partnerler veya evli olmalarına rağmen TMK m. 197 uyarınca ayrı yaşayan eşler hakkında bu tedbire hükmedilemeyecektir⁴⁷⁸.

Hâkim, şiddete uğrama tehlikesi ile karşı karşıya olan, şiddete uğrayan ya da ısrarlı takip mağduru olan eşin talebi üzerine, müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri edinmesine imkân tanır (Yön. m. 14/1). Hakkında ayrı yerleşim yeri belirlenmesine dair tedbir kararı verilen kişinin müracaatı üzerine, nüfus müdürlüğü tarafından kişinin talebine uygun olarak adresle ilgili işlemler yerine getirilir (Yön. m. 14/2). Ancak ayrı yerleşim yeri belirlenmesi tedbirinin sadece mağdura yönelik olarak değil, mağdura şiddet uygulayana ayrı yerleşim yeri belirlenmesi şeklinde uygulanabilmesi gerektiği düşünülmektedir⁴⁷⁹.

Yerleşim yerinin belirlenmesi hukuki açıdan önem arz etmektedir⁴⁸⁰. Yargıtay, açılan bir boşanma davasında, TMK m.168’e göre eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkili olmasına rağmen davacının Kadın Sığınmaevi’nde kalması dolayısıyla o yerin kadının yerleşim yeri sayılmasında isabetsizlik görmemiştir⁴⁸¹.

⁴⁷⁷ **TMK m. 19/1:** “Bir kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer o kişinin yerleşim yeridir.”

⁴⁷⁸ Bölükbaşı, 131.

⁴⁷⁹ Günay, 657.

⁴⁸⁰ Sağiroğlu, 88.

⁴⁸¹ “..davacının, ...Kadın Sığınma evinde iken boşanma davası açtığı, hakkında **6284** sayılı Kanun gereğince, kimlik ve adres bilgilerinin gizli tutulması yönünde koruma kararı verildiği, Türk Medeni Kanununun 168. maddesi gereğince davacı kadının dava tarihindeki yerleşim yerinin ...olduğunun kabulünün gerektiği, bu sebeple davanın Fethiye’de açılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmalı, davalının yetki itirazının reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kabulü doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.” Yar. 2. HD, E. 2017/74, K. 2017/1869.

2.1.4.2.3. Aile Konutu Şerhi

Hâkim tarafından verilebilecek diğer bir tedbir kararı aile konutu şerhi konulmasıdır. Hâkim tarafından TMK'daki şartların varlığı hâlinde⁴⁸² ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne, aile konutu şerhi konulması kararı verilebilir (K. m. 4/1-c, Yön. m. 15/1). Karar, hâkim tarafından ivedilikle yerine getirilmek üzere ilgili tapu sicil müdürlüğüne gönderilir (Yön. m. 15/2). Ancak bu tedbir yeni bir durum olmayıp eşin şiddet mağduru olduğu durumlarda, şiddetin ekonomik boyutunun önlenmesine yardımcı olmak amacıyla, TMK'da zaten var olan bir tedbirin yinelenmesi niteliğindedir⁴⁸³.

Aile konutu, eslerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve düzenli yerleşim amacıyla kullandıkları mekânları ifade etmektedir. Bu yüzden zaman zaman ya da hafta sonu kullanmak amacıyla edinilen yazlık konut, dağ evi gibi konutlar TMK m. 194 kapsamına girmediğinden, bu yönde gelecek taleplerin karşılanmasında dikkate alınmalıdır⁴⁸⁴. Bunun yanında bu tedbire yalnızca evli kişiler hakkında hükmedilebilir. Nişanlılar veya evlilik dışı birlikteliklerde aile konutuna ilişkin hükümler uygulanamayacaktır⁴⁸⁵.

2.1.4.2.4. Kimlik ve Diğer Bilgi ve Belgelerin Değiştirilmesi

Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi tedbiri, hâkim tarafından, korunan kişinin hayati tehlikesinin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağını anlaşılması hâlinde, ilgilinin aydınlatılmış rızasına⁴⁸⁶ dayanılarak

⁴⁸² **TMK m. 194:** “Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir.

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur.”

⁴⁸³ Uyumaz/Akdağ, 79.

⁴⁸⁴ Bkz. Başbakanlık Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 2002/7 Numaralı Genelge'sinin “Aile Konutu Şerhi” başlıklı bölümü.

⁴⁸⁵ Sağiroğlu, 88.

⁴⁸⁶ **Yön. m. 3/1-a:** “Aydınlatılmış rıza: Korunan kişinin kendisi hakkında verilebilecek tedbir kararının anlayabileceği bir biçimde sebepleri, aşamaları ve sonuçları hakkında açıklama yapılarak bilgilendirilmesi ve özgür iradesi ile bu hususların tamamını anlayıp kabul ettiğine dair yazılı beyanını ifade eder.”

Tanık Koruma Kanunu (TKK)⁴⁸⁷ hükümlerine göre verilen tedbir kararıdır⁴⁸⁸ (Yön. m. 16/1). Karar, İçişleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere hâkim tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir (Yön. m. 16/2). Cumhuriyet başsavcılığınca bu karar İçişleri Bakanlığınca ivedilikle gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu, İçişleri Bakanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir (Yön. m. 16/3).

Bu tedbire hükmedilebilmesi için korunan kişinin hayati tehlike altında bulunması ve bunun önlenmesi için diğer tedbirlerin yetersiz kalacağına anlaşılmasıdır. Bu şartlar gerçekleştiğinde TKK'nın bütün hükümleri değil, yalnızca "kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine ilişkin hükümler" uygulanabilecektir⁴⁸⁹. Hayati tehlike şartı, şiddet mağdurunun öldürülmeye teşebbüs edilmesi veya ölümcül derecede fiziksel zarara uğraması halinde gerçekleşmiş sayılacaktır. Ancak kişinin hayatına yönelik bir tehdit alması halinin de tedbire hükmedilebilmesi açısından yeterli görülmesi gerektiği düşünülmektedir⁴⁹⁰. Bu tedbir özellikle ısrarlı takip mağdurlarına ait bir takım bilgilerinin gizlenmesi veya değiştirilmesine imkân tanıdığından mağdurun korunması açısından yararlı olabilecektir⁴⁹¹.

2.1.4.2.5. Benzer Koruyucu Tedbirler

Kanunun 4. maddesi uyarınca hâkim, maddede sayılanlar dışında somut olayın özelliğine göre benzer nitelikte başka koruyucu tedbirlere de hükmedebilir. Zira Kanun'da sayılmış koruyucu tedbirlerin, somut olaya uygun olmadığı veya şiddet mağdurunun korunmasına katkı sağlamayacağı durumlarda, korumayı gerçekleştirecek başka tedbirlere hükmetmek bir zorunluluk olarak ortaya çıkabilir. Benzer başka

⁴⁸⁷ Tanık Koruma Kanunu, (2008), T.C. Resmi Gazete, 26747, 5.1.2008.

⁴⁸⁸ "Tanık Koruma Kanunu'nun 5. maddesinde birden çok tanık koruma tedbiri öngörülmüştür. Ancak 6284 sayılı Kanun'da, bu tedbir çeşitlerinden sadece 5/1-d bendinde düzenlenen "Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi" tedbirine atıfta bulunulmuştur. Bu nedenle şiddet mağduru hakkında diğer şartların varlığı halinde ancak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi tedbirine hükmedilebilir. Bu tedbir, adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtların, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmi belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi ile taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması hususlarını kapsamaktadır (5726 s. K. m. 5/1d)." Bkz. Günay, 658-659.

⁴⁸⁹ Sağıroğlu, 90.

⁴⁹⁰ Bölükbaşı, 133.

⁴⁹¹ Uyumaz/Akdağ, 79-80.

tedbirler, hâkimin somut olayın özelliğine göre tamamen kendisinin takdir edeceği tedbirler olabileceği gibi, Kanun'da mülki amire tanınan tedbirler de olabilir⁴⁹².

2.1.4.3. Hâkim Tarafından Verilecek Önleyici Tedbir Kararları

Önleyici tedbir kararı, *Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı* ifade eder (Yön. m. 3/1-p). Kanunda bu tedbirler örneklendirme yoluyla sayılmıştır. Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak maddede sayılan önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir (m. 5/1)⁴⁹³.

2.1.4.3.1. Şiddet Tehdidinde veya Küçük Düşürmeyi İçeren Söz ve Davranışlarda Bulunmama

Hâkim, şiddet uygulayana şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması tedbirine karar verebilir (K. m. 5/1-a, Yön. m. 18). Bütün şiddet türlerinde hâkim şiddet uygulayana, şiddet ve korku verici davranışları durdurmasına yönelik emirler içeren bir hüküm verebilir. Bu durumda şiddet uygulayan şiddeti durdurması, tehdidi sona erdirmesi için uyarılır⁴⁹⁴. Bu tedbir bütün şiddet eylemlerinde uygulanabilme olasılığı olan genel nitelikte bir tedbir olduğundan bütün başvurularda hâkimin bu tedbire hükmetmesi, bunun yeterli olmayacağı anlaşılırsa ek tedbirlere karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir⁴⁹⁵. Yalnızca böyle bir uyarı yapılmasının çok etkili olmayacağı düşünülebilirse de bu uyarının yapılması ve buna uyulmadığı takdirde hapis cezasına maruz kalabileceği ihtar edilirse tedbirin daha etkili hale geleceği söylenmektedir⁴⁹⁶.

⁴⁹² Günay, 659.

⁴⁹³ 4320 sayılı Kanun'da 6284'te yer alan önleyici tedbirlerin biri hariç hepsi mevcuttu. Yeni eklenen önleyici tedbir kararı ise "çocuklarla kişisel ilişki kurmanın sınırlandırılması" tedbidir.

⁴⁹⁴ Uyumaz/Akdağ, 80.

⁴⁹⁵ Hüseyin Tığlı, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Yer Alan Tedbirler ve Bunların Uygulanması", *TAAD*, 1(5), 2011, 516.

⁴⁹⁶ Öztürk, N., 15.

2.1.4.3.2. Uzaklaştırma ve Konutun Korunan Kişiyeye Tahsisi

Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, korunan kişi ile birlikte oturdukları müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiyeye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebilir (K. m. 5/1-b, Yön. m. 19/1). Mülki amir ya da hâkim, talep edilmesi hâlinde korunan kişiyeye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk marifetiyle kendilerine teslim edilmesine karar verebilir. Teslim edilecek kişisel eşya ve belgeler, tedbir kararında gösterilir (Yön. m.19/2). Bu tedbirin uygulanması, şiddet uygulayanın uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel teşkil etmez. Hâkim şiddet uygulayanın, koruma kararı süresince aile konutunun kira sözleşmesini feshetmemesine, kamu konutu tahsisinin kaldırılması yönünde talepte bulunmamasına ve bu tür yükümlülüklerinin devamı ile uygun göreceği diğer tedbirlere de karar verebilir (Yön. m.19/3). Kira sözleşmesine ilişkin tedbir kararı kiralayana, kamu konutu tahsisinin kaldırılmamasına yönelik tedbir kararı ise ilgili kamu kurumuna bildirilir (Yön. m. 19/4).

Bütün şiddet türlerinde bu tedbirin alınması mümkündür. Müşterek konuttan sadece ikametgâh yeri anlaşılmaması gerektiği tarafların belirli bir amaçla gittiği *ev, kır evi, bağ evi gibi konutlar*⁴⁹⁷ yanında ailenin belli bir süre birlikte yaşamak için gittiği *yurt, otel* gibi mekânların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁹⁸. Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bir bireysel başvuruda 6284 sayılı Kanun uyarınca başvuru ve çocuğuna müşterek konutun tahsis edilmemesi sebebiyle aile yaşamına saygı hakkının ihlal edildiği iddia edilmiştir. Tedbir kararında başvuru kişinin eşinin, başvuru kişinin iş yerine ve –anne babasına ait konutun adres belirtilmek suretiyle– ikametgâhına yaklaşmamasına karar verilmesi üzerine, başvuru müşterek konutun bulunduğu adres için koruma talep ettiği halde annesinin evinin adresinin koruma kararına esas alınması dolayısıyla tedbir kararına itiraz etmiş, itirazı reddilmiştir. Somut olayı değerlendiren Anayasa Mahkemesi, başvuru kişinin eşinin il dışına taşınması sonrasında müşterek konuta girip yerleşmesine engel bulunduğu dair herhangi bir delil ileri sürmediğinden ve başvuru kişinin yaşı, eğitim düzeyi ve ekonomik durumunu (30

⁴⁹⁷ Günay, 665.

⁴⁹⁸ Öztürk, N., 15-16.

yaşında bayan bir doktor) dikkate alıp başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁴⁹⁹.

Tahsis tedbiri sadece müşterek konut için düzenlenmiş olsa da maddede yer alan “*bulunduğu yer*” ifadesinden şiddet uygulayanın şiddet mağduru ile halen bulunduğu kendi ailesinin evi, akrabalarının evi, arkadaşının evi gibi müşterek konut dışındaki mekânların anlaşılması gerektiği söylenmektedir. Ayrıca tahsis kararı için müşterek konutun mülkiyetinin veya kira olup olmamasının önemi bulunmaz⁵⁰⁰. Şiddet mağduru açısından olumlu bir düzenleme olsa da haklarında bu tedbir kararı uygulanan erkekler, müşterek konuttan uzaklaştırılmayı bir ceza olarak görebilmekte, kadın tarafından cezalandırıldığını ve insanlar içinde küçük düştüğü sebebiyle bu durum şiddeti tırmandıran bir seyir izleyebilmektedir⁵⁰¹.

2.1.4.3.3. Korunan Kişinin Bulunduğu Yere Yaklaşmama

Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye, konuta, okula, işyerine ((m. 5/1-c) ve korunan kişinin bulunabileceği sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir (Yön. m. 20).

Mahkeme tarafından yaklaşma mesafesi konusunda herhangi bir belirleme yapılmaması durumunda, yaklaşmama kararı, aile bireyleri tarafından görülemeyecek bir alanı içerir⁵⁰². Ancak kararda mesafenin belirlenmesi uygulamada kolaylık sağlayıcı özelliğe sahiptir. Mesafenin mahkeme tarafından belirlenmemesi durumunda, , tedbirin ihlal edilip edilmediği konusunda tereddüt oluşturabilir. Belirlenecek mesafenin mağdura uygulanması muhtemel şiddeti engelleyecek uzaklıkta olmalıdır. Ayrıca tedbirin ihlal edilmesi durumunda şiddet uygulayanın, korunan kişilerin buldukları konut ve işyerine yaklaşmaması konut veya işyeri dokunulmazlığını ihlal suçunu oluşturmayacağı görüşünde olanlar bulunmaktadır. Onlara göre yasak konut veya işyeri dokunulmazlığını korumaya yönelik değil, şiddet mağdurlarının şiddete karşı korunmasına yöneliktir. Bu nedenle tedbire aykırı davranmanın zorlama hapsi yaptırımına tabi tutulduğu

⁴⁹⁹ AYM: Semra Özel Üner Başvurusu: Başvuru No: 2014/ 12009, Karar Tarihi: 26/10/2016

⁵⁰⁰ Günay, 665.

⁵⁰¹ Koçer, 242.

⁵⁰² Öztürk, N., 16.

düşünüldüğünde, önleyici tedbirin ihlalinin ayrıca konut veya işyeri dokunulmazlığı suçunu oluşturmayacağı ortaya çıkmaktadır⁵⁰³.

Tedbir kararında mesafe sınırı getirilmesi, tedbire aykırılık halinin tespiti açısından yararlı olacaktır. Hakim, tedbir kararında metre veya kilometre cinsinden bir mesafe belirleyebileceği gibi, bir ilçe veya mahalleye girişin yasaklanması şeklinde de karar verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir⁵⁰⁴. Fiziksel şiddet vakalarında yaklaşmama önleyici tedbirine karar verilmesi daha uygundur. Zira ısrarlı takip oluşturan davranışlar daha çok fiziksel şiddet içermektedir. Bu nedenle bu tedbirin diğer tedbirlere göre ısrarlı takip bakımından çok daha etkili bir tedbir olacağı kabul edilmektedir⁵⁰⁵.

2.1.4.3.4. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasının Sınırlandırılması

Hâkim tarafından daha önce verilmiş, çocukla kişisel ilişki kurma kararı varsa kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına veya durumun özelliğine göre sınırlandırılmasına ya da tümüyle kaldırılmasına ilişkin karar verilebilir (K. m. 5/1-ç, Yön. m. 21).

İlgili maddeni amacı, failin davranışlarının çocuk üzerindeki olumsuzluk etkilerini en aza indirmektir⁵⁰⁶. Ancak şiddet mağduru her zaman sadece çocuk olmayabilir. Çocukla kişisel ilişki gerçekleştirildiği sırada şiddet eylemi çocuğun velayet hakkını elinde bulunduran ebeveyne karşı da gerçekleştirebilir. Bu tedbirle sözü edilen ihtimalin önlenmesi de amaçlanmıştır⁵⁰⁷. Dolayısıyla birbirinden intikam almak veya karşı tarafa rahatsızlık vermek amacıyla çocuğun kullanılmasının önüne geçilmiş olacaktır⁵⁰⁸. Çocukla kişisel ilişki kurulmasında belirleyici temel ilke ise her zaman çocuğun yararı olmalıdır⁵⁰⁹.

⁵⁰³ Günay, 666.

⁵⁰⁴ Bölükbaşı, 139.

⁵⁰⁵ Uyumaz/Akdağ, 81.

⁵⁰⁶ Uyumaz/Akdağ, 81.

⁵⁰⁷ Günay, 666.

⁵⁰⁸ Bölükbaşı, 140.

⁵⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Fulya Erlüle, “Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması”, *MÜHF – HAD*, 16(3-4), 225 vd.

2.1.4.3.5. Yakınlara, Tanıklara ve Çocuklara Yaklaşmama

Hâkim tarafından gerekli görülmesi hâlinde, şiddet uygulayanın, şiddete uğramamış olsa bile korunan kişinin, yakınlarına, şiddetin tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir (K. m. 5/1-d, Yön. m. 22).

Önleyici tedbir kararı verilirken, şiddet uygulayanın şiddet mağdurunun yakınlarına, tanıklarına veya çocuklarına zarar verme ihtimalinin bulunup bulunmadığı dikkate alınmalıdır. Mağdurunun yakınları ve tanıklar 6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişiler arasında olmasa da, bu karara hükmedilebilir. Şiddet uygulayana, şiddet mağdurunun çocukları yönünden yaklaşmama tedbirine karar verilebilmesi için daha önceden aile mahkemesince kişisel ilişki kurulmasına dair bir kararın verilmemiş olması gerekir⁵¹⁰.

2.1.4.3.6. Eşyalara Zarar Vermeme

Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesine yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-e, Yön. m. 23).

TMK m. 200'de kişisel eşyaların neler olacağı tespit edilmiştir. Maddeye göre, eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri, manevî tazminat alacakları ve kişisel mallar yerine geçen değerler, kişisel eşya kapsamındadır. Bu konuda korunmak istenen eşyanın niteliğiyle ilgili bir sınırlama bulunmadığı için maddi ve manevi değer taşıyan her türlü eşya bu kapsama girmektedir. Her ne kadar Yönetmeliğin 23. maddesinde korunan kişinin şahsi ve ev eşyalarına zarar verilmesinden bahsedilse de, korunan kişinin yakınlarına ait ya da korunan kişiye emanet bırakılmış bir eşyaya zarar vermenin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği söylenmektedir⁵¹¹. Ev eşyalarının evin ortak kullanımına tahsis edilmesi yeterli olduğu için eşyaların mülkiyetinin kime ait olduğu önem taşımaksızın tedbir kararı uygulanabilir⁵¹².

⁵¹⁰ Günay, 667.

⁵¹¹ Öztürk, N., 16.

⁵¹² Bölükbaşı, 142; Günay, 667.

2.1.4.3.7. İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmeme

Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla, şiddet uygulayanın görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da sair surette korunan kişiyi rahatsız etmemesine yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-f, Yön. m. 24).

Bu tedbirle şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişi çeşitli iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi konusunda uyarılmaktadır⁵¹³. Ancak bu tedbirden istenen sonucun elde edilebilmesi için iletişim aracı kavramının geniş yorumlanması gerektiği söylenmektedir. Nitekim Yönetmeliğin 24. maddesinde *görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da sair gibi* kapsamlı ifadeler bulunmaktadır. Hatta araçlar vasıtasıyla haber göndermek de aynı kapsama girmektedir⁵¹⁴. Ancak her arama, bu tedbire aykırılık teşkil etmez. Zira rahatsız etme niteliği taşımayan aramalar tedbire aykırı değildir. Örneğin, babanın, çocuğunun doğum gününü kutlamak için veya ekonomik bir soruna ilişkin olarak evi telefonla araması veya herhangi bir yolla haber göndermesinin karara aykırılık teşkil etmeyeceği düşünülmektedir⁵¹⁵.

2.1.4.3.8. Silah Teslimi

Arendt'in de belirttiği gibi şiddet doğası gereği daima araçlara muhtaçtır⁵¹⁶. Bu araçlar somut olaylarda çeşitli silahlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı şiddetin önlenmesi için şiddette başvuru araçlarının kullanımı da denetim altına alınmalıdır. Kanunda bu amaçla belli şartlar altında silah teslimi öngörülmüştür.

Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla şiddet uygulayana ait bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silâhların kolluğa teslimine ve tedbir süresinin sonuna kadar emanetine yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-g, Yön. m. 25).

Bu tedbire başvurulabilmesi için, şiddet uygulayanın o zamana kadar şiddet uygulamalarında bu araçlara başvurmuş olması şart değildir. Hatta fiziksel şiddetin mevzubahis olmadığı durumlarda bile hâkimin bir tehlikenin var olduğuna kanaat

⁵¹³ Günay, 668.

⁵¹⁴ Öztürk, N., 16-17.

⁵¹⁵ Uyumaz/Akdağ, 83-84.

⁵¹⁶ Hannah Arendt, (1970), *Şiddet Üzerine*, (Çev: Bülent Peker), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, 10.

getirmesi durumunda bu tedbire başvurması uygun olacaktır. Ayrıca hâkimin ilgili araçların teslimi konusunda da şiddet uygulayana belli bir süre tayin etmeli, ilgili süre içerisinde teslimin gerçekleşmemesi durumunda kanunda bahsedilen yaptırıma hükmetmelidir (m. 13). Bu tedbir hâkim kararıyla sağlanan bir muhafaza tedbiri olup, ceza hukuku anlamında bir müsadere değildir. Burada verilen karar, o anda mevcut olan silahlara ilişkin olup, karardan sonra edinilen silahlar da tedbire aykırıdır⁵¹⁷.

2.1.4.3.9. Kamu Görevi Nedeniyle Kullanılan Silahın Teslimi

Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesine yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-ğ, Yön. m. 26/1). Silahı teslim alan kurum amiri, karar süresinin sonuna veya tedbirin değiştirildiğine ya da kaldırıldığına dair yeni bir karar verilmedikçe birinci fıkra hükümlerine göre verilen tedbir kararını uygulamaya devam eder ve silahı hiçbir şekilde iade etmez (Yön. m. 26/2). Silahın teslim alınması ve iadesi işlemleri kurum amiri, şiddet uygulayan ve bir tanık arasında imzalanan tutanak ile yerine getirilir (Yön. m. 26/3).

Bu tedbir için kişinin o zamana kadar şiddet uygularken bu araçları kullanmış olması gerekmez. Hâkimin ilgili kişinin silah bulundurmasının tehlike arz edeceği yönündeki kanaati yeterlidir. Maddede geçen silah kavramını da ateşli silahlar yanında delici-kesici aletleri de içine alacak şekilde geniş yorumlamak gerekir⁵¹⁸.

Bu madde oldukça önemlidir. Çünkü haberlerde sıklıkla polis veya güvenlik görevlilerinin ailesiyle sıkıntı yaşaması sonucu eşini yaraladığına, öldürdüğüne bazen de kendisinin intihar ettiğine rastlanılmaktadır. Bu bakımdan kamu görevlisinin görevi nedeniyle silah bulundurması aile içi faciaya dönüşebilmektedir⁵¹⁹. Bundan dolayı bu madde hükmü titizlikle uygulanmalıdır.

⁵¹⁷ Uyumaz/Akdağ, 83.

⁵¹⁸ Öztürk, N., 17.

⁵¹⁹ <http://www.sabah.com.tr/yasam/2017/07/28/cinnet-getiren-polis-esini-oldurup-intihar-etti>.

<http://www.ensonhaber.com/erzurumda-polis-memuru-cinnet-getirdi-2012-09-21.html>.

<http://www.hurriyet.com.tr/cinnet-geciren-polis-anne-ve-babasini-oldurdu-40468418>. Erişim Tarihi: 08.09.2017.

2.1.4.3.10. Alkol veya Uyuşturucu ya da Uyarıcı Madde Kullanmama ve Bağımlılık Halinde Muayene ve Tedavi

Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-h, Yön. m. 27/1). Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasının sağlanması ve sonuçları ile tedbirin kişi üzerindeki etkilerinin takibi ŞÖNİM tarafından ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içerisinde yerine getirilir. ŞÖNİM olayın özelliğine göre bu kararın yerine getirilmesi sırasında kolluktan yardım isteyebilir (Yön. m. 27/2). Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir (Yön. m. 27/3). Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44. maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır (Yön. m. 27/4).

Bu tedbir, ilgili maddelerin kişinin özgür iradesi üzerindeki etkisi dikkate alınarak uygulanmaktadır. Zira bahsi geçen maddeler şiddet eğilimini artırmakta, tetiklemede veya uygulanan şiddeti yoğunlaştırmaktadır. Tedbir, bu maddelerin ortak konutta kullanılmaması ile birlikte bu maddeleri kullanmış olarak, onların etkisi altında konuta gelmemeyi de içerecek şekilde geniş uygulanmalıdır⁵²⁰.

Tedbire hükmedilebilmesi için fiziksel şiddetin gerçekleşmesi şart değildir⁵²¹. Ancak ilgili maddeleri kullanmayı alışkanlık halinde getirmek suretiyle korunan kişilere karşı fiziksel, cinsel, sözel veya duygusal şiddet uygulayan kişi hakkında bu maddede belirtilen önleyici tedbirlerin uygulanması daha elzemdir. Zira metninden de anlaşılacağı üzere bahse konu maddeleri kullanmama, kişilere ve buldukları yerlere yaklaşmama ve tedavi olma şeklinde birden çok önleyici tedbir birlikte düzenlenerek uyuşturucu maddelerin kullanılmasından kaynaklanan şiddet eylemlerinin engellenmesi amaçlanmıştır⁵²².

⁵²⁰ Tıgılı, 525.

⁵²¹ Bölükbaşı, 146.

⁵²² Günay, 669.

2.1.4.3.11. Bir Sağlık Kuruluşunda Muayene ve Tedavi

Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, şiddet eğilimine yol açan davranışlarını önlemek amacıyla, sağlık kuruluşuna muayene veya tedavisi için başvurması ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir (K. m. 5/1-ı, Yön. m. 28/1). Şiddet uygulayanın muayene ve tedavisinin sağlanmasına karar verilmesi halinde, illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezine başvurulması zorunludur (Yön. m. 28/2). Şiddet uygulayan, illerde il halk sağlığı müdürlüğü varsa ruh sağlığı şubesi tarafından, ilçelerde toplum sağlığı merkezi tarafından kamuya ait sağlık kuruluşuna sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu bu birimler tarafından ŞÖNİM'e bildirilir (Yön. m. 28/3). Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir (Yön. m. 28/4). Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44. maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır (Yön. m. 28/5).

Şiddetin temelinde biyolojik veya psikolojik rahatsızlıklar olması ihtimali çok yüksek olduğundan⁵²³, kişinin sağlık kuruluşunda tedavi edilmesinin alınacak en etkili tedbir olacağı düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye'de bu tedbire karar verilirse şiddet uygulayanın tedaviyi kabul etmesi gerekmektedir, yani tedavi programlarına katılım isteğe bağlıdır⁵²⁴. Kanaatimizce şiddet uygulayanların tedavisi isteğe bağlı olmaktan çıkarılıp zorunlu hale getirilmelidir.

2.1.4.3.12. Gecikmesinde Sakınca Bulunan Haller ve Alınabilecek Diğer Önlemler

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluk amiri, şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişiler hakkında şiddet mağduruna karşı belirli söz ve davranışlarda bulunmaması (m. 5/1a), müşterek konuttan ve bulunduğu yerden uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsisi (m. 5/1b), korunan kişilere ve buldukları yerlere yaklaşmaması (m. 5/1c) ve korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve çocuklarına yaklaşmaması (m. 5/1d) önleyici tedbir türlerine karar

⁵²³ Uyumaz/Akdağ, 85.

⁵²⁴ Öztürk, N., 27.

verebilecektir (m. 5/2). Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar (m. 5/2).

Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 5395 sayılı ÇKK'da yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler⁵²⁵ ile TMK hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir (m. 5/3).

6284 sayılı Kanun'a yöneltilen eleştirilerden biri de kanunun 5395 sayılı ÇKK ile çatışması halinde hangi kanunun uygulanacağını belirsiz olmasına yöneliktir. Bu belirsizlik, görev uyuşmazlıklarına yol açıp kanunların uygulanma sürecini uzatacak, çocukların korunması amacının gerçekleşmesini olumsuz yönde etkileyecektir⁵²⁶. Yargıtay kararlarına da bakıldığında çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesine ilişkin birçok davada Çocuk Mahkemeleri ve Aile Mahkemelerince ayrı ayrı görevsizlik kararı verilmesinden ötürü yargı yerinin belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yargıtay, çocuk hakkında bakım tedbiri⁵²⁷, koruyucu-destekleyici tedbir kararı verilmesi⁵²⁸, danışmanlık⁵²⁹ ve sağlık tedbiri⁵³⁰ kararlarının verilmesi ile ilgili

⁵²⁵ **ÇKK m. 5/1:** “Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

- a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

Yönelik tedbirdir”.

⁵²⁶ Karakaya, 10-11.

⁵²⁷ Yar. 20. HD, E. 2016/14408, K. 2017/896; Yar. 17. HD, E. 2014/16177, K. 2014/17694; Yar. 17. HD, E. 2014/9486, K. 2014/12038; Yar. 17. HD, E. 2014/9465, K. 2014/12021.

⁵²⁸ Yar. 20. HD, E. 2016/4046, K. 2016/7351; Yar. 20. HD, E. 2016/994, K. 2016/3155; Yar. 20. HD, E. 2015/16530, K. 2016/2379; Yar. 20. HD, E. 2015/14310, K. 2015/12208.

⁵²⁹ Yar. 20. HD, E. 2016/994, K. 2016/3155; Yar. 20. HD, E. 2015/8931, K. 2015/10546; Yar. 17. HD, E. 2014/13143, K. 2014/15352; Yar. 17. HD, E. 2014/2690, K. 2014/8105.

⁵³⁰ Yar. 20. HD, E. 2015/14310, K. 2015/12208; Yar. 20. HD, E. 2015/4127, K. 2015/7997; Yar. 20. HD, E. 2015/16530, K. 2016/2379; Yar. 20. HD, E. 2015/8931, K. 2015/10546; Yar. 17. HD, E. 2014/17881, K. 2014/17412; Yar. 17. HD, E. 2014/10341, K. 2014/13769; Yar. 17. HD, E. 2014/7351, K. 2014/12020; Yar. 17. HD, E. 2014/1215, K. 2014/7809; Yar. 17. HD, 2014/245, K. 2014/5012; Yar. 17. HD, E. 2014/24, K. 2014/4960; Yar. 17. HD, E. 2013/20899, K. 2014/4170; Yar. 17. HD, E. 2013/20804, K. 2014/1321; Yar. 17. HD, E. 2014/16117, K. 2014/15322; Yar. 17. HD, E. 2014/233, K. 2014/4981.

taleplerin olduğu dosyalarda çocuk mahkemesinin görevli olacağını kabul ederken, 6284 sayılı Kanun uyarınca tedbir kararı verilmesine ilişkin taleplerin olduğu dosyalarda aile mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmektedir⁵³¹. Sonuç olarak çocuklar hakkında hem aile mahkemelerinin hem çocuk mahkemelerinin görevli olduğu söylenebilir. Ancak 6284 sayılı Kanun'a göre tedbir kararı alınmak isteniyorsa buna yönelik talebin belirtilmesi görevli mahkemenin belirlenmesi açısından faydalı olacaktır.

Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise TMK hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir (m. 5/4). Bu maddeyle 6284 sayılı Kanun'da TMK uyarınca hükmedilmiş bir nafaka olmaması şartıyla şiddet mağduru lehine tedbir nafakasına hükmedilebileceği öngörülmektedir. Üstelik bu tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için talep şartı da aranmamaktadır. Maddede 4320 sayılı Kanun'da geçen "eş" ifadesi yerine "ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi" ifadesi kullanılarak tedbir nafakasına hükmedilecek kişiler açısından kapsamın genişletildiği ifade edilmektedir. TMK'da öngörülen tedbir nafakasıyla 6284 sayılı Kanun'da öngörülen tedbir nafakasının en önemli farkıysa 6284 sayılı Kanun'a göre lehine tedbir nafakası hükmedilecek kişi ile ödeme yükümlüsü arasında resmi evlilik bağının zorunlu olmamasıdır⁵³².

Bu Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir (m. 18/1).

Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın

⁵³¹ Yar. 20. HD, E. 2016/14277, K. 2017/890. Yar. 20. HD, E. 2016/9695, K. 2016/10253; Yar. 20. HD, E. 2016/5674, K. 2016/7478; Yar. 20. HD, E. 2016/5082, K. 2016/6732; Yar. 20. HD, E. 2015/15087, K. 2016/1378, Yar. 20. HD, E. 2016/3616, K. 2016/6893; Yar. 20. HD, E. 2016/3615, K. 2016/6892; Yar. 20. HD, E. 2016/3614, K. 2016/6894; Yar. 20. HD, E. 2016/2196, K. 2016/6895; Yar. 20. HD, E. 2016/1258, K. 2016/3908; Yar. 20. HD, E. 2016/1257, K. 2016/3892.

⁵³² Simge Saraçoğlu, "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa Kapsamında Tedbir Nafakasına Hükmedilebilmesinin Koşulları", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), 2016, 496.

tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır (m. 18/2)⁵³³.

Şiddet uygulayan hakkında şiddet mağduruna, bulunduğu yerlere veya müşterek konuta yaklaşmama önleyici tedbirine karar verilmişse bu tedbirle birlikte tedbir nafakasına da karar verilmelidir. Aksi durumda şiddet mağduru ekonomik yönden daha da mağdur olacaktır. Nafakanın miktarı, tedbir süresince şiddet mağdurunun yaşam düzeyine göre ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarda olmalıdır⁵³⁴.

Türkiye gibi ev içi şiddet konusunda tarihsel geçmişi olmayan ve bu tür şiddetin tamamen kamusal olarak kabul edilmediği ülkelerde koruyucu ve önleyici tedbirlerin kapsamlı bir şekilde düzenlenmesi önem arz etmektedir. Tedbir kararı vermeye yetkili makam, somut olayın özelliklerine göre ve şiddeti durdurma amacına uygun tedbir karar(lar)ı vermekle yükümlüdür. Ancak bu durumda yetkili makamın, tarafları barıştırmaya yönelik adımlar atması yerinde olmayacaktır. Zira mahkemenin görevi evlilik birliğinin devamını sağlamak değil, mağduru korumaktır⁵³⁵.

Hâkim, yukarıda sayılan önleyici tedbirler dışında somut olayın özelliğine göre takdir hakkını kullanarak benzer koruyucu tedbirlere hükmedebilir (m. 4/1). 6284 sayılı Kanun'da sayılmış önleyici tedbirlerin, somut olaya uygun olmadığı veya şiddeti önlemeyeceği kanaatinde ise şiddeti önlemeyi gerçekleştirecek başka tedbirlere hükmetmek zorundadır. 6284 sayılı Kanun'un 5/1-ç maddesinde kişisel ilişki kurulması ile ilgili hâkimin önleyici tedbir alabileceği belirtilmesine rağmen, 5/3. maddesinde kişisel ilişki kurulmasına ilişkin gerekli tedbirlerin alınabileceğine dair TMK'ya atıfta bulunulması kanun yapma tekniğine aykırı olarak tekrar mahiyetinde olmuştur⁵³⁶.

2.1.4.4. Tedbir Kararının Verilmesi, Tebliği ve Gizlilik

Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir (m. 8/1).

⁵³³ 4320 sayılı Kanun'da sadece nafakaya hükmedilebileceğinden bahsedilmektedirken 6284 sayılı Kanun nafaka konusunda da daha ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir.

⁵³⁴ Günay, 671.

⁵³⁵ Öztürk, N., 18-19.

⁵³⁶ Günay, 671.

Kanun kapsamında tedbir kararları süresiz olarak verilememektedir. Buna göre tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir (m. 8/2).

6284 sayılı Kanunda (m. 8/f. 2) tedbir kararının ilk seferinde en çok altı ay için verilebileceği, ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, tedbirlerin süresinin uzatılabileceği öngörülmektedir. Buna göre kanunda tedbirin uygulanma süresi bakımından bir üst sınır bulunmamaktadır. Bu durum kadının korunması açısından olumlu olup, hakkında uzaklaştırma kararı verilmiş olan taraf çoğu zaman, süre biter bitmez saldırısını tekrarlamaktadır. Ancak söz konusu tedbirler, nihayetinde bir başka bireyin özgürlüklerini kısıtlamaya yönelik olduğundan, bu tedbirlerin uygulanmasında keyfilikleri izin verilmemelidir⁵³⁷.

Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanun'un amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez (m. 8/3). Kararın verilebilmesi için şiddetin varlığına ilişkin delil ve belge aranmaması masumiyet karinesi açısından eleştirilebilir olsa da ülke şartlarında şiddet olaylarına erken müdahale edilebilmesi için yerinde görülmektedir. Yine de Kanun'da yer alan tedbirlerin kötüye kullanılmaması açısından karar verecek merciin dikkatli bir değerlendirme yapması gerekmektedir⁵³⁸. Kanunun uygulanması sırasında koruyucu tedbir kararı verilirken delil ve belge bulunması zorunluluğu olmasa da önleyici tedbir kararları bakımından somut vakıaların varlığı gereklidir⁵³⁹. Kişinin hareket özgürlüğünü sınırlayan ve uymaması halinde zorlama hapsine başvurmayı gerektiren önleyici tedbirlerde, bir hak kısıtlaması olduğu için, bu tür tedbirlere karar verirken, salt soyut beyan ve iddialar yeterli sayılamaz. Hakim önleyici tedbir kararı verirken, bu kararını bir şekilde somut olgulara dayandırmalıdır⁵⁴⁰.

⁵³⁷ Özbilen/Soygüt Arslan, 384.

⁵³⁸ Bacaksız, 26.

⁵³⁹ Sözüer/Baytaç/Kelep Pekmez, 275.

⁵⁴⁰ Sözüer/Baytaç/Kelep Pekmez, 276.

Önleyici tedbir kararı verilebilmesi için kesin delil aranmamaktadır. Ancak en azından mağdura yönelik şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlarda bulunduğu veya böyle bir tehlikenin varlığına ilişkin yeterli emare bulunmalıdır⁵⁴¹. 6284 sayılı Kanun'un önleyici kolluğu harekete geçiren risk değerlendirmesi ve risk yönetimi konularında yasal düzenlemeleri yapmaması bu Kanun'un önlemeye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını keyfiliğe açık hale getirmektedir⁵⁴².

Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir (m. 8/4).⁵⁴³

Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılr (m. 8/5).

Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında TCK'nın ilgili hükümleri uygulanır (m. 8/6). Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır (m. 8/7).

Kanunun uygulanmasında önleme amacı esastır. Mahkemelerin şiddet vakası veya tehdidi olmaması durumunda her isteyene tedbir kararı vermesi uygun değildir. Karar verilirken şiddetin seviyesi, sıklığı, türü gibi hususların dikkate alınarak gerekli tespitlerin yapılması ve en uygun tedbirin uygulanması gerekir. Bu konuda şiddetin karşılıklı olup olmaması kadar tekrar edilip edilmemesi de önemlidir. Zira erkekler de kadınlar tarafından sözel şiddete maruz kalmakta veya kadının sözel şiddetiyle başlayan olay

⁵⁴¹ Uğur, 352.

⁵⁴² Ceylan, 50-51.

⁵⁴³ "Söz konusu kararların tebliğine ilişkin olarak 4320 sayılı Kanun döneminden beri bir sorun yaşandığı bilinmektedir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ndeki aksaklıklar ve özellikle bazı bölgelerde muhtarların tutumu söz konusu kararların muhatabına tebliğ edilmesini neredeyse imkânsız hale getirerek tedbirlerin uygulanmasını tehlikeye düşürmektedir. Bu konudaki aksaklıkların acilen giderilmesi gerekmektedir. Kanun Koyucu bu durumu 6284 sayılı Kanun içinde çözebilmek amacıyla m. 10/5'te tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesinin kararın uygulanmasına engel olmayacağı düzenlemesini getirmiştir." Bkz. Bacaksız, 27.

erkek tarafından fiziksel veya psikolojik şiddete dönüşebilmektedir. Karşılıklı şiddet durumlarında hâkim, somut olayda bütün unsurları değerlendirmeli, gerekirse her iki taraf için de tedbir kararına hükmedebilmelidir⁵⁴⁴.

2.1.4.5. İtiraz

Türk hukuk sisteminde hâkim kararlarına karşı denetim yolu için öngörülen itiraz kurumu 6284 sayılı Kanun'da da benimsenmiştir⁵⁴⁵. Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir (m. 9/1).

Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir (m. 9/2).

İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir (m. 9/3). Bundan dolayı Yargıtay, aile mahkemesinin 6284 sayılı Kanun uyarınca verilen tedbir kararlarına temyiz yolu kapalı olduğundan bu yönde gelen taleplerinin reddine karar vermektedir⁵⁴⁶.

6284 sayılı Kanun'da aile mahkemelerinde kadının nasıl korunacağını bilen uzman sosyal çalışmacılara yer verilmemiş olması Kanuna yöneltilen eleştiriler arasında yer alır⁵⁴⁷.

⁵⁴⁴ Öztürk, N., 28-29.

⁵⁴⁵ Bacaksız, 28.

⁵⁴⁶ Yar. 2. HD, E. 2017/1466, K. 2017/7671; Yar. 2. HD, E. 2016/16080, K. 2016/15101; Yar. 2. HD, E. 2015/5619, K. 2015/10827; Yar. 2. HD, E. 2015/642, K. 2015/9222; Yar. 2. HD, E. 2014/17043, K. 2014/24509; Yar. 2. HD, E. 2013/26442, K. 2014/72; Yar. 2. HD, E. 2013/16276, K. 2014/596.

⁵⁴⁷ Centel, 5.

2.1.4.6. Tedbir Kararlarının Bildirimi ve Uygulanması

Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir (m. 10/1)⁵⁴⁸.

Bu Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir (m. 10/2).

Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir (m. 10/3).

Tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır (m. 10/4).

Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez (m. 10/5).

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir (m. 10/6).

İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir (m. 10/7).

⁵⁴⁸ 4320 sayılı Kanun'da böyle bir bildirim yükümlülüğü bulunmamaktaydı.

2.1.4.7. Teknik Yöntemlerle Takip

Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir (m. 11). Bu kanun kapsamında görevini yapmayan kolluk görevlilerinin meslekten çıkarılması ve ayrıca cezalandırılması gerektiği düşünülmektedir⁵⁴⁹.

Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz (m. 12/1)⁵⁵⁰.

Kanun'un gerekçesine göre teknik yöntemlerle takip, şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiye yönelik olarak elektronik kelepçe veya bileklik takılması, korunan kişinin sabit ev içi ikaz cihazı ya da mağdura hareket özgürlüğü tanıyan ve ev dışında da kullanılabilen telefon görünümlü mobil cihazın kullanılması gibi yöntemlerle yapılabilecektir.

Her ne kadar kanunda yasal temeli olsa da kamuya yansıyan haberler teknik takibin oldukça yetersiz uygulandığını göstermektedir⁵⁵¹. Kolluğun müdahale hızı etkin bir koruma sağlayabilmek için önemli olduğundan teknik araçlarla yapılacak takiplerin kollukta genel birimlerden ayrı özel şiddet önleme birimlerinin kurulmasıyla faydalı olacağı düşünülmektedir⁵⁵².

Kanununun 12. maddesinin 2. fıkrasında *teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği* ifade edilmiştir. Ancak Yönetmeliğin 37.

⁵⁴⁹ Hatemi/Kalkan Oğuztürk, 96.

⁵⁵⁰ Teknik yöntemlerle takip düzenlemesi de 6284 sayılı Kanun'da yer alan yeni bir düzenlemedir. 4320 sayılı Kanun'da bu tarz bir düzenleme bulunmamaktaydı.

⁵⁵¹ "Türkiye'de bir yılda yaklaşık 120 bin kadın erkek şiddetine maruz kalıyor. İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında 2015'te imzalanan protokol kapsamında, kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla [Ankara](#) ve [İzmir](#)'de elektronik kelepçe uygulamasına başlandı. İki yıl içinde yapılan çalışmalar sonunda elektronik kelepçe uygulaması yapılan kent sayısı 6'ya çıkartıldı. [İstanbul](#), [Ankara](#), [İzmir](#), [Bursa](#), [Gaziantep](#) ve [Antalya](#)'da kadına yönelik şiddet uygulayanlara mahkeme kararıyla elektronik kelepçe takılıyor. Ancak, üç bakanlık arasında yapılan protokolle takılmaya başlanan elektronik kelepçeler için belli sayıda kontenjan ayrıldığı ortaya çıktı. Adalet Bakanlığı'nın, kadına yönelik koruyucu yöntemlerden olan elektronik kelepçenin yılda 30 kişiye takılmasına onay verdiği öğrenildi. İstanbul ve Bursa'da şu ana kadar kimseye e-kelepçe takılmadığı belirtildi. 2 yıllık zaman zarfında 6 ilde şiddet uygulayan 60 kişiye elektronik kelepçe takıldı." Haber için bkz.<http://www.haberturk.com/120-bin-siddet-magduru-kadini-korumak-icin-sadece-30-e-kelepce-tahsis-edildi-1664787>. Erişim Tarihi: 31.10.2017.

⁵⁵² Özbilen/Soygüt Arslan, 386.

maddesi, Kanun hükmünü tekrarlamakla yetinmiştir. Bunun dışında, *Elektronik Destek Buton Sistemi* projesi çerçevesinde şiddet gören kadın ile emniyet yetkilileri arasında iletişim için yöntem geliştirilmiştir. Buna göre, mağdur hakkında teknik yöntemlerle takip kararı verilmesi durumunda mağdur kararı ŞÖNİM'e iletir. ŞÖNİM kendisine halk arasında *panik butonu/güvenlik butonu* olarak bilinen butonu temin eder. Buton aktif hale geldikten sonra hayatî tehlike hissettiği anda şiddet mağduru tarafından kullanılır. Emniyet Genel Müdürlüğünün MOBESE kameraları aracılığıyla mağdurun konumu tespit edilir, hayatî tehlike olması durumunda en yakın polis ekipleri mağdurun bulunduğu konuma intikal eder⁵⁵³.

2.1.4.8. Tedbir Kararlarına Aykırılık

Bu Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluşturmasa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur (m. 13/1).

Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez (m. 13/2).

Zorlama hapsine ilişkin kararlar, Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir (m. 13/3).

Tedbir kararı, niteliği gereği ve acil önlem alınabilmesi için mağdurun tek taraflı iddiası üzerine verilebilmekte ve bu kararın verilebilmesi için şiddet uygulayanı dinleme ve delil toplama şartı bulunmamaktadır. Tedbir kararına aykırılık halinde de zorlama hapsi verilmesi mümkündür. Bundan dolayı 6284 sayılı Kanun'un hukuk devleti ilkesini ve masumiyet karinesini ihlal etmeye müsait olduğu ileri sürülmüştür⁵⁵⁴. Kötü niyetli başvuruların sözde şiddet uygulayanlar açısından mağduriyete yol açmaması için zorlama hapsine karşı itiraz imkânı tanınması gerektiği söylenmiştir⁵⁵⁵. Yargıtay da zorlama

⁵⁵³ Öztürk, N., 22.

⁵⁵⁴ Uğur, 352; Aynı yönde bkz. Soybaş, 70.

⁵⁵⁵ Ceylan, 43, Uğur, 360.

hapsine itirazın açık olduğunu belirtmekle birlikte, itirazın reddi üzerine verilen kararlara karşı temyiz yolu kapalı olduğundan temyiz itirazlarının reddine karar vermektedir⁵⁵⁶.

Tedbir kararına itirazın reddine yönelik kararların gerekçesiz olarak verilmesi dolayısıyla gerekçeli karar hakkını, beyana dayalı olarak tedbire hükmedilmesinin ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurular olmuştur. Anayasa Mahkemesi, bir başvuruda aile mahkemesinin itirazın reddine yönelik kararında *“İtiraz edilen kararın yasaya ve yasa ile korunan amaca uygun olduğu, 6284 sayılı Kanun'un aile hâkimine en kısa zamanda her türlü tedbiri alma yetkisini verdiği, aile hâkiminin mevcut duruma ve dosya kapsamına göre önleyici tedbir kararı verdiği, 6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince hiçbir delil veya belgeye de gerek bulunmadığı”* şeklindeki gerekçesini yeterli görerek başvurucunun ihlal iddiasının kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁵⁵⁷. Bir diğer bireysel başvuruda ise başvurucu, eski eşini hiç görmediği halde, eski eşinin başvurucu tarafından kendisini takip ettiğini söyleyerek mahkemenin beyana dayalı olarak uzaklaştırma tedbirine hükmetmesini, delil toplanmadan koruma kararı verildiğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia edilmiştir. Mahkeme, 6284 sayılı Kanun'da öngörülen amaç dikkate alındığında, bu konuda tam kanaate ulaştırıcı kesin bir delil aranmasına gerek bulunmadığı, başvurucunun itiraz dilekçesinde de tedbire dayanak iddiaların tartışılmasını gerektirecek bir delil sunulmadığından, itiraz mercii tarafından tedbir kararına atıf yapılarak değerlendirme yapılmasının da makul görülebileceği, bu açıdan başvuru konusu olayda adil yargılanma hakkını ihlal edici bir durumun mevcut olmadığı sonucuna ulaşmıştır⁵⁵⁸. Bununla birlikte itirazın red sebebinin asgari ölçüde de olsa açıklanması gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başka bir bireysel başvuruda koruma kararına yapılan itirazda, ileri sürülen iddia ve delillerin kararda tartışılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddia edilmiş, Mahkeme gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığı ve delil ve belge aranmadan matbu bir red kararı verildiği için başvurucunun hak ihlaline uğradığını kabul etmiştir⁵⁵⁹.

⁵⁵⁶ Yar. 2. HD, E. 2016/9008, K. 2016/9880.

⁵⁵⁷ AYM: Gamze Armağan Başvurusu: Başvuru No: 2013/8840, Karar Tarihi: 15/12/2015.

⁵⁵⁸ AYM: Mahmut Mahir Çelikbaş Başvurusu: Başvuru No: 2014/12971, Karar Tarihi: 1/2/2017

⁵⁵⁹ AYM Salih Söylemezoğlu Başvurusu: Başvuru No: 2013/3758, Karar Tarihi:6.1.2016. Kararda gerekçeli karar hakkının sınırı şu şekilde çizilmiştir: *“6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbir kararlarının,*

Tedbir kararına aykırı davranan kişinin zorlama hapsine tabi tutulması, TCK veya diğer özel ceza kanunları uyarınca cezalandırılmasına engel teşkil etmeyecektir. Kişinin aynı eylem nedeniyle birden fazla yargılanıp cezalandırılmayacağı, bu durumun hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği gerekçesiyle 6284 sayılı Kanun'un 13. maddesi itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, zorlama hapsinin bir suç karşılığı uygulanan ceza değil, tedbir kararına aykırılık halinde uygulanan bir disiplin hapsi olduğunu, kişinin tedbir kararına aykırı davranışı, aynı zamanda bir suç oluşturuyor ise bu durumun hukuk düzeninin koruduğu farklı hukuksal menfaatlerin ihlali sonucunu doğuracağından mükerrer cezalandırmadan söz edilemeyeceğini belirtmiş, tedbir kararının gereklerine uymaya zorlayarak şiddet mağdurunu etkin şekilde korumaya ve Kanun'un amacını gerçekleştirmeye yönelik olan bu kuralı Kanun Koyucu'nun takdir alanı içerisinde kabul edip iptal istemini reddetmiştir⁵⁶⁰.

2.1.5. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

6284 sayılı Kanunla getirilen düzenlemelerden bir diğeri de ŞÖNİM'lerdir⁵⁶¹. ŞÖNİM'lerin kuruluş, işleyiş ve yürüteceği işlemlere ilişkin usul ve esaslar ile ŞÖNİM'de çalışacak personelin görev yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi amacıyla *Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik*⁵⁶² ise 2016 yılında yürürlüğe konulmuştur⁵⁶³.

verildiği anda infaz kabiliyetini haiz olması nedeniyle Kanun'da amaçlanan "acil müdahale" olgusunun bu aşamada sağlanmış olacağı, bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında, şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanması yani gerekçe açısından daha esnek bir yaklaşım usulünün benimsenebileceği ancak bu yaklaşıma ait sınırın olayların özelliğine göre gerekçeli karar hakkının temel esaslarına zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesinin de gerekli olduğu açıktır. Bunun yanında başvuru konusu olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve başvuru konusunun itirazlarını sözlü olarak sunmadığı itiraz aşamasında ise mahkemenin, tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini, itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözetenerek değerlendirmesi gerekmektedir."

⁵⁶⁰ AYM: E. 2013/119, K. 2013/141, Resmi Gazete: 27.3.2014-28954.

⁵⁶¹ 4320 sayılı Kanun'da ŞÖNİM düzenlenmemiştir.

⁵⁶² Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, (2016), T.C. Resmi Gazete, 29656, 17 Mart 2016.

⁵⁶³ Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, 2017 tarihi itibarıyla Türkiye genelinde, Bursa, Adana, Antalya, Ankara, Denizli, Trabzon, Samsun, İzmir, İstanbul, Şanlıurfa, Mersin, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum, Bingöl, Muş, Kilis, Elazığ, Sakarya, Kahramanmaraş, Kocaeli, Isparta, Aksaray, Kars, Sivas, Adıyaman, Zonguldak, Erzincan, Tekirdağ, Gümüşhane, Eskişehir, Çorum, Manisa, Çanakkale, Uşak, Konya, Hatay, Düzce, Burdur, Van, Osmaniye, Bartın, Hakkari, Tunceli, Amasya, Kayseri, Batman ve Yalova olmak üzere **49 ilde** hizmet vermektedir.

Şiddetle etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için Kanun'un 14. maddesinde kurumsal yapıya sahip ŞÖNİM'lerin kurulacağı belirtilmiştir. Buna göre, Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesiyle koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat yürüten şiddet önleme ve izleme merkezleri kurar. Merkezlerde şiddetin önlenmesi ve tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetleri verilir. (K. m. 14, Yön. m. 3/o, m. 39)

Şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından ŞÖNİM tarafından verilecek destek hizmetleri 15. maddede düzenlenmiştir. Bu hizmetler şu şekildedir:

- a) *Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.*
- b) *Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.*
- c) *Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.*
- d) *Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.*
- e) *Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.*
- f) *Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.*

Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri ise şunlardır:

- a) *Kişiye hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.*
- b) *Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.*
- c) *Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek.*
- ç) *Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.*
- d) *Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.*
- e) *İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.*
- f) *29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.*

Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

- a) *Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.*
- b) *İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.*
- c) *Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;*
 1. *Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,*
 2. *Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,*

3. *Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.*

Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur (m.15/4).

Görüldüğü üzere ŞÖNİM'ler yalnızca şiddet mağduruna yönelik değildir. ŞÖNİM'lerde aynı zamanda şiddet uygulayan kişilerin rehabilitasyonu da sağlanmaktadır. ŞÖNİM'lerin görevli olduğu faaliyetleri gerektiği şekilde yerine getirmeleri şiddeti önleme noktasında kısa vadede sonuç alınacak en etkili yöntemlerden biridir. Ancak bu konuda uzun vadeli eylemlerin de hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunlar öfke kontrolü terapileri, şiddetle ilgili konferans ve seminerler gibi bilgilendirme faaliyetleri ve medya desteği gibi faaliyetler olabilir⁵⁶⁴.

ŞÖNİM'e başvuru,

- a) Yetkili makam veya merci tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararı,
- b) Hizmetlerden yararlanacak kişilerin bizzat başvurusu veya şikâyeti,
- c) Üçüncü kişilerin ihbarı doğrultusunda ulaşılan kişinin şikâyeti,
- ç) Cumhuriyet savcılığı, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile sivil toplum kuruluşlarının bildirimini,
- d) Alo 183'e yapılan başvurular⁵⁶⁵ şeklinde gerçekleştirilebilir (ŞÖNİM Yön. m. 13).

2.1.6. Kurumlararası Koordinasyon ve Eğitim

Kanunun uygulanması sırasında 16. madde gereğince kurumlararası ve sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir. (Yön. m.40/1)

⁵⁶⁴ Karakaya, 88.

⁵⁶⁵ "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde çalışan "Alo-183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Danışma Hattı" şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmakta; bu kişilere hakları konusunda ve başvuracakları yerler hakkında bilgi vermektedir. Bu hat, haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir ve ücretsizdir." Türkiye'de Kadın, 58.

Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir (K. m. 16/2, Yön. m. 40/2).

6284 sayılı Kanun m. 16 ve Yönetmelik m. 40/3 Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolara ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlama zorunluluğu getirmiştir. Bu yayınların, asgari otuz dakikasının 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılacağı ve yayınların kopyalarının her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edileceği ve bu saatler dışında yapılan yayınların aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Yine maddeye göre bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenecek; televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanacaktır⁵⁶⁶.

Şiddetle mücadelede medya desteği önemli bir katkıdır. Ancak yalnızca bu düzenleme yeterli değildir. Bu konudaki farkındalık sadece zorunlu olarak program aralarına sıkıştırılacak yayınlarla değil, bir bütün olarak haberler dâhil olmak üzere medyada yer alan bütün programlarda yer alması gerekmektedir. Zira şiddetin önlenmesine dair parça parça 90 dakikalık materyal sunmak zorunda bırakılan televizyon kanallarının sadece ana haber bültenlerinde defaatle kadına yönelik şiddet haberleri

⁵⁶⁶ Kadına şiddete karşı farkındalık amaçlı kamu spotları ve reklamlar için bkz.

Kadına Şiddet İnsanlığa İhanet <https://www.youtube.com/watch?v=tFdZEcY-UFg>.

Kamu spotu - T.C. ASPB - Aile içi şiddetle mücadele

<https://www.youtube.com/watch?v=flv5ejvhRok>. https://www.youtube.com/watch?v=Ma5ff_ux5q4.

Kamu Spotu: <https://www.youtube.com/watch?v=ZC73mPsJcKA&index=2&list=PLURd7U7pj9aqZs-sFfXLDVjmQRvSylDAe>.

Kamu Spotu: <https://www.youtube.com/watch?v=gH1WZZcFhGA&index=6&list=PLURd7U7pj9aqZs-sFfXLDVjmQRvSylDAe>.

Kamu Spotu: <https://www.youtube.com/watch?v=AQlyUrVsklQ&index=3&list=PLURd7U7pj9aqZs-sFfXLDVjmQRvSylDAe>

verilirken, spor programlarında saha olaylarıyla ilgili şiddet haberleri, çizgi film de dâhil olmak üzere dizi ve sinema kuşaklarında sayısız şiddet sahneleri yayınlanmaktadır.

Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar (K. m. 16/4, Yön. m. 40/4).

Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar (K. m. 16/5, Yön. m. 41/1).

İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur (m. 16/6). Müfredata eklenen derslerin içeriği Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimi ile Genel Müdürlük tarafından birlikte hazırlanır (Yön. m. 41/2). Kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış biçimlerini değiştirmek ve cinslerden birinin üstünlüğü veya aşağılığı fikrine, kadın ve erkekler için kalıplaşmış rollere dayanan ön yargıları, geleneksel uygulamaları kaldırmak için devlete eğitim alanında tüm tedbirleri alma sorumluluğu düşmektedir⁵⁶⁷. İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren dersin konulması kısa vadede etkisini göstermese de uzun vadede şiddetin önlenmesi noktasında oldukça önemlidir⁵⁶⁸. Zira çocuklar pek çok şeyi öğrendikleri gibi şiddet olaylarını da ailede taklitle öğrenirler. Eğitimin okul öncesinde başlaması, bunun bir eğitim politikasına dönüştürülmesi ve çocukların cinsiyetlerin eşit olduğu bilinciyle yetiştirilmesi hayati öneme sahiptir⁵⁶⁹. Kadın ve erkek farklı yaratılış özelliklerine sahip olsa da birbirleriyle dayanışma içinde olması gereken ve bunu çocuklarına da öğretmesi zorunlu olan bireylerdir⁵⁷⁰.

Ortaöğretim öğrencileri ile yükseköğrenim öğrencileri, Bakanlığın görev alanına giren konularda sosyal sorumluluk projeleri oluşturmada ya da mevcut projelerin içerisinde yer alma konularında teşvik edilir. Bu öğrencilere mezun oldukları tarihte

⁵⁶⁷ Karaman, E., 589.

⁵⁶⁸ Moroğlu, 379; Uçar, Kadına Karşı Şiddet, 361.

⁵⁶⁹ Serpil Aytacı, Fatma Sert Eteman, Gülşen Çetin Aydın, Bircan Reçber, Hayrettin K. Sezen, "Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma", *Sosyoloji Konferansları*, No: 54 2016/2, 293; Gülriz Uygur, "Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi", *Dini Araştırmalar Dergisi, Kadın Özel Sayısı*, 2016, 211.

⁵⁷⁰ Yasin Kurban, "İslam Hukukuna Göre Kadın ve Erkeğin Birarada Bulunması (İhtilat)", *EKEV Akademi Dergisi*, Y.15, S. 46, 2011, 151.

Bakanlık ile Milli Eğitim Bakanlığı ya da Yükseköğretim Kurumu tarafından hazırlanan bir sertifika verilir (Yön. m. 41/3).

ŞÖNİM'ler daha etkin bir şekilde çalıştırılmalıdır. Bunun için buralarda istihdam edilecek personelin seçimi ve gerekli eğitimden geçirilmesi hayati önem taşımaktadır. Gerek ŞÖNİM gerekse diğer kurum ve kuruluşlar tarafından özellikle erkeklere yönelik farkındalık sağlayacak eğitim programları ve seminerler düzenlenmelidir. Şiddet uygulayanlar için öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programları düzenlenmeli ve ilgili kişilerin bu programlara katılması sağlanmalıdır⁵⁷¹.

2.1.7. Sağlık Giderleri

Bu Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır (m. 19/1).

Bu Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır (m. 19/2).

2.1.8. Harçlar ve Masraflardan, Vergilerden Muafiyet ve Davaya Katılma

Bu kanun kapsamında yapılacak başvurular ile icra ve infaz işlemlerinin harç, yargılama gideri ve masraflardan muaf tutulacağı düzenlenmiştir. Yasada hem başvuru sırasında hem de kararın yerine getirilmesinde muafiyetin geçerli olduğu belirtilmiştir.

⁵⁷¹ Karakaya, 91.

Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanunun 17'nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır (m. 20/1).

Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir (m. 20/2)⁵⁷². 6284 sayılı Kanun'da İstanbul Sözleşmesi'nin aksine, kadın örgütlerinin kadına karşı şiddet davalarına katılmasına olanak tanınmamıştır⁵⁷³. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın katılma hakkına sahip olduğu davalarda duruşmadan haberdar edilmeden yargılamaya devam edilip hüküm kurulması bozma sebebi sayılmaktadır⁵⁷⁴.

3. maddede yer alan ve mülkî amir tarafından verilebileceği öngörülen tedbir kararlarının, hâkim tarafından verilir verilemeyeceği ne değildir. Şöyle ki ne m. 3'te sayılan ve mülkî amir tarafından verilebilen ne de m. 4'te öngörülen ve hâkim tarafından verilebilen tedbirler sınırlı sayıda değildir. Mülkî amir tarafından verilebilecek olan tedbir kararları, hâkim tarafından evleviyetle verilebilir. Ancak 4. maddede yer alan tedbirler nitelikleri gereği hâkim güvencesini gerektirdiğinden, mülkî amirin 4. maddedeki (hâkim tarafından verilebilen) tedbirlere hükmedemeyeceğini düşünülmektedir⁵⁷⁵.

Kanunun 9. maddesine göre, (bu kanuna göre verilen tüm kararlara karşı olduğu gibi) re'sen kaldırma kararına, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde görevli aile mahkemesinde itiraz imkânı tanınmıştır. Re'sen kaldırma kararının hukuka uygunluğu mahkeme tarafından denetlenecek olsa da, *tedbirin uygulanmasına gerek kalmadığını gösteren kuvvetli emarelerin varlığı*" koşulunun yerine getirilmesi, idarenin kaldırma kararı verirken daha dikkatli davranmasını sağlayacaktır. Bu yüzden re'sen

⁵⁷² Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı şu ana kadar 20 bin kadının davasına müdahil olmuştur. <https://www.haberler.com/cumhurbaskani-erdogan-kadina-yonelik-siddet-asla-10282654-haberi/>. Erişim Tarihi: 27.11.2017.

⁵⁷³ Centel, 4.

⁵⁷⁴ Yar. 1. CD, E. 2017/1889, K. 2017/3725; Yar. 1. CD, E. 2017/1887, K. 2017/3762.

⁵⁷⁵ Özbilen/Soygüt Arslan, 383.

kaldırma yetkisinin tedbirin uygulanmasına gerek kalmadığını gösteren kuvvetli emarelerin varlığı koşuluna bağlanması uygun olacaktır⁵⁷⁶.

2.1.9. Genel Değerlendirme

Aile içi şiddet gerek Türkiye’de gerekse dünyada hala çözümü beklenen önemli sorunlardan biri olarak varlığını sürdürmektedir. Aile içi şiddet mağdurları genelde kadınlar ve çocuklardır. Bundan dolayı literatürde kadına yönelik şiddet ifadesi daha çok tercih edilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin ve buna yönelik araştırmaların tarihi fazla geçmişe dayanmamaktadır. Bu alanda yapılmış ilk kapsamlı araştırma Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2002 yılında yapılmıştır. Dünya genelinde yapılan 48 araştırma sonucunda hazırlanan rapora göre, ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kadınların %10 ila %69 oranında eşleri veya partnerleri tarafından hayatlarında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır⁵⁷⁷.

Kadına yönelik şiddetle ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların sonucu da hayli çarpıcıdır. Altınay ve Arat’ın 2008’de yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye’de her üç kadından biri fiziksel şiddet görmektedir⁵⁷⁸. Türkiye’de Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün, 2015 yılında yaptığı araştırmada ise yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı % 36’dır. Bir diğer ifadeyle her 10 kadından 4’ü eşi veya birlikte olduğu kişi ya da kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır⁵⁷⁹. Sivil toplum kuruluşlarının haberlerden elde ettiği verilere göre 2010 yılından itibaren 1915 kadın öldürülmüştür. Öldürülen 1915 kadının 1193’ünün katilinin (%62) kocası, erkek arkadaşı, eski kocası ya da eski erkek arkadaşı olduğu, 213 kadının ise babası, oğlu ya da erkek kardeşi tarafından öldürüldüğü, 114

⁵⁷⁶ Özbilen, Soygüt Arslan, 384.

⁵⁷⁷ Etienne G. Krug, James A. Mercy, Linda Dahlenberg, Anthony B. Zwi, Rafael Lozano, The world report on violence and health, *The lancet*, 360 (9339), 2002, 1083 vd. Dünya çapında erkeklerden fiziksel şiddet gören kadınların tahmini oranının % 25-50 olduğu rapor edilmiştir. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/. Erişim Tarihi: 18.09.2017.

“Şiddet olgusunun ortaya çıkışı insanlık tarihi ile paraleldir. Yapılan bir araştırmaya göre arkeologlar, erkek mumyaların kemiklerinde %9-20 oranında kırığa rastlarken, kadın mumyalarda bu oranın %30-50 olduğunu tespit etmişlerdir.” : Melike Dişsiz, Nevin Hotun Şahin, “Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 2008, 52.

⁵⁷⁸ Ayşegül Altınay, Leyla Arat, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, 2. Baskı, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul 2008, 110.

⁵⁷⁹ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara 2015, 83.

kadının failinin ise erkek akrabası olduğu tespit edilmiştir⁵⁸⁰. İçişleri Bakanlığı, 2016 yılında günde 358 kadının şiddet gördüğü gerekçesiyle kolluk kuvvetlerine başvurduğunu, toplamda 41 bin 955 kadın hakkında “geçici koruma altına alma” kararı verildiğini bildirmiştir. Son üç yılda ise 20 kadının devlet koruması altında öldürüldüğü belirtilmiştir. Bu rakamlar Türkiye’de, günde 115, saatte ise 5 kadının ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir⁵⁸¹. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından açıklanan 2017 verilerine göre ise, 2017’de 409 kadın öldürüldü, 387 çocuk istismara uğradı, 332 kadına cinsel şiddet uygulandı⁵⁸².

Dünya Ekonomik Forumu’nun 2017 Küresel Cinsiyet Uçurumu raporuna göre cinsiyet eşitliğinde Türkiye, 144 ülkenin değerlendirildiği raporda 131’inci sırada yer almıştır⁵⁸³. Benzer verilerin yer aldığı ve Türkiye’nin 130. sırada olduğu 2015 raporunu değerlendiren Dünya Ekonomik Forumu uzmanları, kadın ve erkekler arasındaki ekonomik uçurumun 2133 yılına kadar kapanabileceğini, ancak 2016 yılında açıklanan rapordaki ilerleme hızına göre bu makasın kapanmasının 2186 yılına kadar sürebileceğinden bahsetmektedir⁵⁸⁴.

Verilerin de gösterdiği üzere kadına yönelik şiddet tüm hızıyla devam etmektedir. Maalesef getirdiği birçok olumlu düzenlemeye rağmen 6284 sayılı Kanun, yürürlüğe girmesinin üzerinden beş sene geçmesine rağmen kadına yönelik şiddet vakaları azalmamıştır. Bu vakalar artarak devam etmekte, hemen hemen her gün bir veya birden çok aile içi şiddet vakasına medya aracılığıyla tanık olunmaktadır. Hukuksal tedbirler son derece gerekliyse de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan bu şiddetin önlenmesi için yasal düzenlemelerin tek başına yeterli olmayacağı görüşü çoğunluk tarafından kabul edilmektedir⁵⁸⁵. Bu noktada sorunun çözümü için alternatifler yollar aranmaktadır. Dava yoluyla uyumsuzluk çözümü, tek başına toplumun beklentilerini

⁵⁸⁰ <http://kadincinayetleri.org/>. Erişim Tarihi: 29.11.2017.

⁵⁸¹ <https://www.birgun.net/haber-detay/son-3-yilda-devlet-korumasi-altindaki-20-kadin-olduruldu-150955.html>. Erişim Tarihi: 29.11.2017.

⁵⁸² <http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2845/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2017-veri-raporu>. Erişim Tarihi: 02.01.2018.

⁵⁸³ The Global Gender Gap Report 2017: Bkz: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf. Erişim Tarihi: 29.11.2017. Türkiye 2012’de 135 ülke arasında 124. sırada, 2013’te Türkiye 136 ülke arasında 120. sırada, 2014’te 142 ülke arasında 125. sırada, 2016’da 144 ülke arasında 130. sırada yer almıştır. Bkz: <https://www.weforum.org/>. Erişim Tarihi: 30.11.2017.

⁵⁸⁴ <http://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fi-karnesi/a-36162442>. Erişim Tarihi: 29.11.2017.

⁵⁸⁵ Uygur, Toplumsal Cinsiyet ve Adalet, 131; Öztürk,N., 29; Uyumaz/Akdağ, 88; Moroğlu, 379; Özbilen/Soygüt Arslan, 366; Karınca, 51; Karaman, E., 584; Sözüer/Baytaz/Kelep Pekmez, 284.

karşılayamadığından, aile arabuluculuğunun hâlâ uygulanmaya geçirilmemiş olması, ciddi sosyal sorunlar doğurduğu sebebiyle eleştirilmektedir. Aile ilişkileri gibi psikolojik ve sosyal boyutu ağır basan uyuşmazlıklara, dava yoluyla uzun vadeli ve tatminkâr çözümler aranmasının yanlış olduğu, bu maksatla hukuk arabuluculuğu kapsamında aile arabuluculuğunun da geliştirilmesi gerektiği söylenmektedir⁵⁸⁶. Özellikle boşanma sürecinde zorunlu arabuluculuk getirilmesi gerektiği savunulmaktadır⁵⁸⁷. Henüz yürürlüğe girmemiş olsa da bu yönde düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır⁵⁸⁸.

Şiddet sosyolojik, ahlaki, kültürel, psikolojik, fizyolojik, ekonomik, coğrafi pek çok etkenle beslenen karmaşık bir kavramdır⁵⁸⁹. Toplumsal değer sisteminde aile bütünlüğünün üstünlüğüne olan inanç kadına yönelik şiddet olgusunun objektif olarak irdelenebilmesi zorlaştırmaktadır⁵⁹⁰. Şiddetin uzun yıllar normal bir durum gibi karşılanmış olması da sorunun çözümünü zorlaştıran başka bir etmendir⁵⁹¹. Kültürel ve sosyal kalıplar, şiddetin çoğu zaman yakın çevreden görülmesi, korku, ekonomik ve sosyal bağımlılık gibi etkenler şiddet gören kadının hukukî başvuru dahi yapmaması hukukun etkili bir araç olarak işletilmesine engel olmaktadır⁵⁹². Şiddet mağdurlarının çoğunluğu kadınlar ve çocuklar olsa da bu durum kadınların hiç şiddet uygulayıcısı olmadığı anlamına gelmemektedir. Kadının şiddet kullanması daha çok sözel şiddet şeklinde gerçekleşmekte, kadın erkeğe karşı hakaret, alay etme, aşağılama gibi kaba söz ve ifadelerle başvurmaktadır⁵⁹³.

Aile içi şiddet olgusunu değerlendiren araştırmalar kendi ailelerinde şiddet gören veya şiddete tanık olan kişilerin ileride evlendikten sonra şiddet uygulayan konumuna

⁵⁸⁶ Mustafa Özbek, *Anayasal Hak ve Hürriyetler İle Yargılamaya Hakim Olan İlkeler Işığında Arabuluculuk, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı*, 153. file:///C:/Users/Nur%20Pasa/Downloads/5cbc08874583bfb7b7c637c3539cbaae.pdf. Erişim Tarihi: 22.09.2017.

⁵⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek, M., “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Aile Arabuluculuğu” Konulu Tavsiye Kararı”, *DEÜHFD*, 7(2), 2005, 71 vd.; Tolga Akkaya, “Geçici Önlem Olarak Boşanma Yargılamasında Zorunlu Arabuluculuk”, 1 vd., (http://bildiri.anadolu.edu.tr/papers/bildirimakale/11126_b756s13.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2017)

⁵⁸⁸ http://www.haberturk.com/aile-arabuluculugu-sisteminin-ayrintilari-belli-oldu-aile-arabuluculugu-sistemi-nedir-1702998. Erişim Tarihi: 29.11.2017.

⁵⁸⁹ Özbilen, Soygüt Arslan, 366; Uyumaz/Akdağ, 88.

⁵⁹⁰ Aliye Mavili, *Aile İçi Şiddet- Kadının ve Çocuğun Korunması*, 2. Baskı, Elma Yayınevi, Ankara 2014, 29.

⁵⁹¹ Konu hakkında bkz: Eva Lundgren, *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*, (Çev: Berna Erkal), Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, İstanbul 2012.

⁵⁹² Sever, 21.

⁵⁹³ Ceylan, 24.

geldiğini göstermektedir⁵⁹⁴. Şiddet yalnızca erkekten kadına, kadından erkeğe değil anne babadan çocuğa karşı da gerçekleşmektedir. Araştırmalar şiddet uygulayan erkeklerin üçte birinin çocukluklarında şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedir⁵⁹⁵. Yine çocukluğunda dövülmüş annelerin, yaklaşık %30-60'ının çocuklarının da ihmal ve her türlü istismara maruz kaldıkları belirtilmektedir⁵⁹⁶.

Bütün yasal düzenlemelere rağmen şiddet olaylarının azalmamasının nedenleri arasında kadına bakış açısının değiştirilememiş olması önemli bir etkidir⁵⁹⁷. Kadına karşı şiddeti azaltmanın yolunun yeni yasal düzenlemeler getirmekten veya yasaları değiştirmekten çok⁵⁹⁸ toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadeleden geçeceği düşünülmektedir⁵⁹⁹. Yine bireylerin aile danışma merkezlerini kullanmaya yönlendirilmesi, ailede şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan kişiler için özel yardım programları düzenlenmesi, psikolojik danışma veya psikoterapi yardımı veren merkezler oluşturulması, evlilik öncesi evlilik danışmanlığı hizmetlerinin kurumsallaştırılması, ailelere çocuk gelişimi ve eğitimi konularında eğitim verilecek ana-baba okulu programlarının yaygınlaştırılması bu konuda alınması gereken önlemler olarak kabul edilmektedir⁶⁰⁰.

Çoğu zaman boşanma sürecinde şiddet vakaları artmaktadır. Bu süreçte hem eşlerin hem de çocukların profesyonel yardım alması zorlayıcı bir sürecin en az hasarla atlatılmasını sağlayacaktır⁶⁰¹. Doktrinde boşanma hukukunda revizyona gidilmesinin de şiddetin azalmasına katkı sağlayacağı söylenmektedir. Mevcut sistemde taraflar boşanmayı gerçekleştirebilmek için ve boşanmanın mali etkilerinden korunabilmek için karşı tarafa kusur isnat etmektedir. Karşılıklı suçlamalar da şiddet eğilimini körükleyebilmektedir. Bu nedenle kusur esasına ve özel sebeplerin varlığına dayalı

⁵⁹⁴ Zara Page, İnce, 84 vd; Aytaç vd, 277; Tatlıoğlu, 202.

⁵⁹⁵ Tatlıoğlu, 199.

⁵⁹⁶ Tatlıoğlu, 202.

⁵⁹⁷ Centel, 2.

⁵⁹⁸ Uyumaz/Akdağ, 88; Uçar, Kadına Karşı Şiddet, 363.

⁵⁹⁹ Uygur, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi, 210; Centel, 11; Uçar, Kadına Karşı Şiddet, 358.

⁶⁰⁰ Yeter Kitiş, Sema Şanlıoğlu Bilgici, "Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi İle Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem", *Aile ve Toplum* Y. 9, 3(11), 2007, 7-11.

⁶⁰¹ Özge Uçan, "Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi", *Klinik Psikiyatri*, 10(1), 2007, 38.

boşanma sisteminin terk edilmesinin, şiddetin azalmasına dolaylı yoldan katkı sağlayabileceği düşünülmektedir⁶⁰².

Günümüzde bitmiş evlilikler açısından önemli bir sorun da çocukların velayeti hususudur⁶⁰³. Artık mahkemeler ortak velayete karar verebilmektedir. Bu eşitlik hakkına da uygun bir yaklaşımdır⁶⁰⁴. Mevcut sistemde boşanmış ve velayeti elinde bulunduran eşler, çocuklarının velayet hakkına sahip olmayan ebeveynle görüşmesine mani olabilmektedir. Çocukla kişisel ilişki kurulması yönünde bir mahkeme kararına rağmen kişisel ilişki tesis edilmesinin engellenmesi ise aile hayatına saygı hakkının ihlali olarak yorumlanmaktadır⁶⁰⁵. Kanaatimizce de bu tarz sorunların çözülebilmesi için çocuğun yararı gözetilmek kaydıyla ortak velayet düzenlemesinin TMK'da yer alması gerekmektedir⁶⁰⁶.

Aile hekimleri, aile yönelimli sağlık hizmetlerinin sürekli sunumundan sorumlu olduğundan ailelerle sıcak ilişkiler geliştirebilmekte, bu durum onların aile içi şiddeti önlemek ve şiddet mağdurlarına yardım etmek açısından daha etkin bir rol üstlenebileceklerini düşündürmektedir⁶⁰⁷.

Küreselleşme pek çok alanda hayat formunu değiştirmiş, bu durumdan aile kurumu da payına düşeni almış ve bazı riskleri artırmıştır. Bu durum her zamankinden daha çok ailenin korunması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu yüzden ailelerin risklere karşı

⁶⁰² Saibe Oktay Özdemir, “ Türk Hukukunda Boşanma Sisteminde Revizyon İhtiyacı”, *MHB*, Y.35, S. 1, 2015, 34.

⁶⁰³ “*Bosanmadan sonra ana babanın velayeti birlikte kullandıkları çocuklarla, ana/ babadan birinin velayete sahip olduğu çocuklar arasında yapılan araştırmalar, ana babanın birlikte velayeti altındaki çocukların boşanma nedeniyle oluşan travmayı daha kolay atlattığını, daha az saldırgan olduğunu, çevresi ile kurduğu ilişkilerin daha sağlıklı ve normal olduğunu göstermektedir.*” Bkz. İknur Serdar, “Birlikte Velayet”, *DEÜHFD*, 10(1), 2008, 182-183.

⁶⁰⁴ Yar. 2.HD, E. 2016/15771, K. 2017/1737.

⁶⁰⁵ Başvuru Numarası:2013/3181 Karar Tarihi:3.2.2016.

⁶⁰⁶ Serdar, 194; Evgen Gülçin Elçin, “Türk Medeni Kanunu’nda Soybağı Ve Çocuğun Korunmasında Revize Edilmesi Gereken Hükümler”, *MHB*, Y.35, S. 1, 2015, 98; Oktay Özdemir, 40. “*Üvey çocuğun evlât edinilmesinde, üvey çocuğun evlâtlık edinilmesiyle öz ana veya babasının velayet hakkı doğrudan üvey evladı evlât edinen kişiye geçer. Dolayısıyla velayet hakkı öz ana – babadan ayrılıp üvey ana/ babaya geçer. Oysa bu noktada ortak velayet kurumu söz konusu olsa idi, öz ana veya babanın velayeti devam edebilirdi. TMK m. 314/1 hükmü ve keza Türk hukukunda yer almayan tam evlât edinme, derin düşünülecek olursa, evlât edinmek isteyenler açısından caydırıcı niteliktedir.*” Bkz: Elçin 98.

⁶⁰⁷ Dilek Yetim, Erkan Melih Şahin, “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”, *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 2009, 52.

korunması ve güçlendirilmesi için geliştirilecek aile politikalarının önemini daha da artırmıştır⁶⁰⁸.

Şiddet vakaları görmezden gelinerek bu sorunun çözülemeyeceği aşikârdır. Sorunun tespiti ve verilere dökülmesi çözümü için ilk aşamadır ve yön göstericidir. Türkiye’de ve dünyada şiddetin gerçek boyutları tam olarak bilinmemektedir⁶⁰⁹. Aile içi şiddet vakaları genellikle bir takım kadın dernekleri ve özel kuruluşlar tarafından haberlerden elde edilen verilere dayanılarak istatistiğe dökülmekte, bireysel araştırmacılar tarafından raporlanmakta veya mecliste milletvekilleri tarafından verilen soru önermeleri aracılığıyla öğrenilmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalar ise her yıl yayınlanmamaktadır. Bu açıdan devletin her yıl aile içi şiddete uğrayanları da resmi verilerle yayınlaması gerekmektedir. Bu husus, şiddet vakalarının artıp artmadığının tespiti, hangi bölgelerde ne sıklıkla gerçekleştiği ve sorunun çözümünde alınacak önlemler açısından oldukça önemlidir.

AİHM tarafından aile içi şiddet konusunda gerekli tedbirleri almamak ve kadın mağduru koruyamamaktan dolayı ilk kez tazminata mahkûm edilen ülke Türkiye’dir⁶¹⁰. Bu tarz yaptırımlarla tekrar karşılaşmamak ve uluslararası alanda ülkemizin bu şekilde tanınmasını önlemek ve en önemlisi gerekli tedbirler alınmadığı için ölümle sonuçlanan şiddet vakalarının tekrarlanmaması için kanuni düzenlemeler özenle uygulanmalıdır.

Son yıllarda kadına yönelik farkındalık artırılmış 8 Mart “*Dünya Kadınlar Günü*”, 25 Kasım ise “*Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele*

⁶⁰⁸ Arzu İçağasıoğlu Çoban, Cengiz Özbesler, “Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler”, *Aile ve Toplum*, Y.11, 5(18), 2009, 33.

⁶⁰⁹ Charlotte Watts, Cathy Zimmerman. "Violence against women: global scope and magnitude." *The Lancet* 359 (9313), 2002, 1232.

⁶¹⁰ “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kadına karşı şiddetle mücadelede, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin hükümlerinin ihlaline karşı verdiği çeşitli kararlarla etkisini ortaya koymaktadır. Özellikle Türkiye’yi oldukça yakından ilgilendiren Opuz v. Türkiye davası Türk kamu makamlarının aile içi şiddete yaklaşımını göstermektedir. Opuz davasında davacı kadın, gerek annesinin, gerek kendisinin uğradığı şiddete karşı Devlete dava açmıştır. Muhatap, Devletin annesinin yaşam hakkını koruyamadığını belirterek annesi bakımından AİHS m.2 ‘nin ihlal edildiğini, kendisi bakımından ise m.3 ‘ün ihlal edildiğini ve hem annesi ve hem kendisi bakımından AİHS m.14 ‘ün ihlal edildiğini ileri sürerek dava açmıştır. Mahkeme, kadının uğradığı şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olduğunu belirterek başvurucunun ve annesinin kişisel bütünlüğünü muhatap Devletin koruyamadığını ve dolayısıyla m.2 ve m.3 ve m.14 ‘ü ihlal ettiği sonucuna varmıştır.*” Bkz. Ceylan, 17. AİHM’nin Opuz kararı, kadına yönelik şiddetin kadınlara yönelik ayrımcılığın bir türü olduğu ve devletin kadınları ev içi şiddete karşı korumamasının devletin buna yönelik bir kastı olmasa bile eşitliğe aykırı olduğunu belirtmesi açısından son derece önemli bir karar olmakla birlikte AİHM’nin bu yaklaşımının kadına yönelik şiddetle ilgili bütün kararlarına yansımadağı noktasında eleştirilmektedir. Bkz. Nisan Kuyucu, *AİHM İçtihadında Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet*, Seçkin Yayınları, Ankara 2014.

Günü” olarak kutlanmaktadır. Fakat bunların tek bir günle sınırlı olarak değil her güne yayılması ve toplumsal farkındalığın artırılması gerekmektedir.

6284 sayılı Kanun’un belki de en büyük katkısı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ŞÖNİM kurma yetkisi vermesidir. Bu durum şiddet mağdurları için önemli bir katkı olsa da, olguya daha geniş çaplı bakılması ve olayın bir tür gelişim problemi olarak ele alınması daha doğrudur. Zira şiddete daha çok başvuran insanlar, problemlerini diyalog yoluyla çözemeyen, empati yeteneği sınırlı ve sorun yaşadığı insanların yerine kendini koyamayan insanlardır. Yani şiddetin önlenmesi şiddet önleme merkezlerinin çalışma alanından çok daha geniş ölçekte toplumsal bir farkındalık ve gelişim seferberliğiyle ancak gerçekleştirilebilir. Bunun için de çok daha geniş çaplı ve büyük ölçekli planlamalar yapmak gerekmektedir. Gerçi 6284 sayılı Kanun’un 15. maddesinde ŞÖNİM tarafından verilecek destek hizmetleri arasında, şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlama ve uygulamaya yer verilmişse de bu konu sadece ŞÖNİM’lerin üstesinden gelebileceği bir konu da değildir.

Şiddeti olduğu gibi anlayabilmek için köklerini ve doğasını sorgulamak gerekmektedir⁶¹¹. Şiddetin nedenleri ve koşulları anlaşılmalı çalışılmalı⁶¹², onun insan doğasında bulunan normal bir durum, insanlığın değişmez kaderi olduğu yönündeki yaklaşımlara itibar edilmemeli, ortadan kaldırılabilir olduğuna inanılmalıdır⁶¹³. Bu bağlamda, birçok toplumda özellikle kadına yönelik şiddetin önlenemez bir olgu olduğu inancı yaygın olsa da, Levinson tarafından yapılan araştırmaya göre detaylı şekilde incelenen birbirinden farklı 90 kültürel topluluktan 16’sında aile içi şiddete rastlanılmadığı ortaya konulmuştur⁶¹⁴. Benzer şekilde Sanday tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları ise tecavüz vakalarının hiç yaşanmadığı toplumların bulunduğu altını çizmektedir⁶¹⁵. Bu araştırmalar kadına yönelik şiddetin kaçınılmaz olmadığını kanıtı niteliğindedir.

⁶¹¹ Arendt, 94; John Keane, *Şiddet ve Demokrasi*, (Çev: Meral Üst), İmge Kitabevi, Ankara 2010, 226.

⁶¹² Keane, 226.

⁶¹³ Keane, 229; Heise, Lori L., Jacqueline Pitanguy, and Adrienne Germain. "Violence against women. The hidden health burden.", 1994.

⁶¹⁴ David Levinson, *Family violence in cross-cultural perspective*, Thousand Oaks, CA, Sage, 1989.

⁶¹⁵ Peggy Reeves Sanday, "The socio-cultural context of rape: A cross-cultural study" *Journal of Social Issues*, 37(4), 1981.

SONUÇ

Ailenin yapılanma biçimi, üzerine kurulduğu temel değerler ve icra ettiği fonksiyonlar zamanla birlikte değişse de aile, geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır. Türk aile hukuku da köklü bir geçmişe sahip olup zaman içerisinde bir takım değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelmiş ve gelişimini devam ettirmektedir.

Toplumsal sürekliliğin sağlanması noktasında ailelere devletler tarafından özel önem atfedilmekte, aileyi koruyucu ekonomik, sosyal, siyasi düzenlemeler yanında hukuksal düzenlemelerle de ailenin devamına ve korunmasına çalışılmaktadır. Türk Hukuku'na bakıldığında Anayasa'da ailenin toplumun temeli olduğu belirtilmiş ve aileyi koruma yükümlülüğü devlete bir ödev olarak yüklenmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda mevzuatta aileyi koruyucu birçok hüküm ihdas edilmiştir. TCK'da aile düzenine karşı suçlar düzenlenerek; birden çok evlilik, hileli evlenme, çocuğun soybağını değiştirme, kötü muamele, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması, aile düzenini ihlal ettiğinden hem birey hem toplum için zararlı sonuçlara yol açabilecek nitelikte kabul edilip suç olarak düzenlenmiştir.

TMK'da ise evlilik birliğini yani dar anlamda aileyi korumak amacıyla hâkimin bazı durumlarda birliğe müdahale edebileceği öngörülmüştür. Hâkimin evlilik birliğine müdahale edebileceği başlıca durumlar TMK m. 195-201 arasında düzenlenmektedir. Buna göre evlilik birliğinden doğan yükümün yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebileceklerdir. Eşlerin ortak yükümlülükleri TMK m. 185 ve 186 uyarınca birliğin mutluluğunu sağlama, birlikte yaşama, sadakat, yardım yükümlülüğü, çocukların bakımı ve eğitimine özen gösterme, birliğin giderlerine katılma, meslek ve iş seçiminde özen göstermedir. Bu yükümlülüklerle uyulmaması halinde, eşlerin talebi üzerine, hâkim eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır, onları uzlaştırmaya çalışır ve eğer eşlerin ortak rızası varsa uzman kişilerin yardımına da başvurabilir.

Evlilik birliğinde ortaya çıkması muhtemel sorunlardan birisini de parasal anlaşmazlıklar oluşturur. Bu durumda hâkim yine eşlerden birinin istemi üzerine, ailenin geçimi için eşlerin her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Bu belirlemede eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız olarak çalışması göz

önünde bulundurulur. Dolayısıyla çalışmayan eşin emeğine de ekonomik bir değer tanındığı görülmektedir. Ancak İsviçre Medeni Kanunu'nda yer alan çalışmayan eşe serbestçe harcayabileceği bir tutarın düzenli olarak verilmesi dair hüküm ve eşlerin birbirlerine malvarlığı hakkında bilgi verme yükümlülüğünün düzenlendiği maddelere Türk hukukunda yer verilmemesi haklı olarak eleştirilmektedir.

Eşlerin birlikte yaşaması bir yükümlülük olsa da eşlerden birinin ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece eşlerin ayrı yaşayabileceği kabul edilmektedir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi halinde, birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyor olsun ya da olmasın hâkim, eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Ergin olmayan çocuklara yönelik önlemleri ise hâkim re'sen almak zorundadır.

Hem eşlerin bireysel ekonomik menfaatlerini hem de ailenin ekonomik temelini korumaya yönelik bir diğer düzenleme ise TMK 198'de yer alır. Hükme göre, eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğü yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir.

TMK m. 199 hükmü gereğince ise ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği bazı malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir. Bu madde çoğu zaman boşanmaya kararlı olan eşin nafaka ve tazminat yükümlülüğünden kurtulmak amacıyla mallarını başkasına devretmesinin önüne geçmek amacıyla konulmuş bir hükümdür.

Eşlerin birinin evlilik birliği temsil ederek yaptığı işlemlerden eşlerin müteselsil sorumluluğuna bir sınırlama getiren TMK m. 190 hükmü de yine evlilik birliğini yani dar anlamda aileyi korumaya yönelik bir düzenleme içerir. Buna göre eşlerden biri temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilecek veya sınırlayabilecektir.

Hâkimin müdahalesi, evlilik birliğinde bazı sorunların aşılmasına katkı sağlayacak olsa da eşler arasındaki anlaşmazlıkları derinleştirme riskini de bünyesinde barındırır. Bundan dolayı hâkimin evlilik birliğine müdahalesi sınırlı olması ve eşler arasında çıkan anlaşmazlıkların öncelikle karşılıklı konuşma ve anlaşma ortamında

çözülmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Ancak buna rağmen sorun çözülemiyorsa hâkimin müdahalesi, evlilik birliğini kurtarma noktasında önemli bir işleve sahip olabilecektir.

Ailenin korunması ile ilgili bir diğer düzenleme ise 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlemesine Dair Kanun'dur. Başlık itibariyle ailenin korunmasını içerse de esas itibariyle aile içi şiddete (kadına yönelik şiddete) yönelik olarak hazırlanmış bir kanun niteliğindedir. Uluslararası düzenlemelere paralel bir şekilde hazırlanan 6284 sayılı Kanun, Türk hukukundaki önemli bir boşluğu doldurmuştur. Fakat Kanun ailenin korunmasından çok kadına yönelik şiddetle alakalıdır. Bu bakımdan adlandırılması yeterince doğru değildir. Genel olarak olumlu düzenlemeler içerse de Kanun daha çok uygulama bağlamında eleştirilmektedir. Örneğin, kreş imkânının süresi kısıtlıdır, konukevleri yetersizdir, bazen delil ve belge aranmadan verilen tedbir kararı, karşı tarafın da mağduriyetine sebebiyet verebilmektedir. Tedbir kararlarına rağmen şiddete uğrayan kadınların var olması ve hatta buna rağmen ölümlerle sonuçlanan birçok olayda görüldüğü üzere, tedbir kararları bazen işe yaramamakta hatta karşı taraf için şiddeti tırmandıran bir duruma dönüşebilmektedir. Bu bağlamda aile arabuluculuğu faaliyetlerinin yürürlüğe alınması, ilgili kanunun işlevselliğini artıracak bir seçenek olabilir. Bu yöntem, şiddet vakalarının azalması ve ailelerin mahkemelerin soğuk yüzünden korunmasına katkıda bulunabilir. Ancak aile içi şiddet, aile arabuluculuğu kapsamında yer almamalıdır.

Şiddet olgusunun gerçekleştikten sonra yarattığı psikolojik, sosyal ve ekonomik tahribat düşünüldüğünde şiddet konusunda alınabilecek koruyucu-önleyici tedbirlerin değeri daha iyi anlaşılmaktadır. Bundan dolayı kadına yönelik şiddet olaylarının başlamadan önlenmesi için evlilik öncesi eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Şiddet uygulayanlar rehabilite edilmeli, öfkeyle başa çıkma becerileri geliştirilmeli, bireysel gelişim olanakları artırılmalı ve bu konuda teşvik edilmelidir. Toplumun konuya daha duyarlı hale gelmesi için kamu spotları ve zorunlu yayınlar artırılmalı, müfredatta kadın-erkek eşitliğine yönelik derslere ilköğretimden üniversiteye değin yer verilmelidir. Şiddet olgusu toplumun sadece bir kesiminin değil tamamının sorunu olduğu bilinci geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Şiddet olaylarının azalması için ilgili bütün paydaşlar harekete geçirilmeli, tüm kurum ve kuruluşların işbirliği içinde çalışması sağlanmalıdır.

Çocuk sahibi eşler çocuk bakımı ve eğitimi konularında eğitilmeli, psikolojik sorunları olan anne-babalar bu durumu mümkün olduğunca çocuklarına yansıtmadan tedavi edilmelidir. Evlilik danışma merkezlerinin işlevselliği artırılmalıdır. Belediyelere verilen konukevi açma yükümlülüğüne belediyelerin uyup uymadıkları denetlenmeli, konukevlerinin yaşam şartları iyileştirilmeli, şiddete uğrayan kadınların istihdamı açısından gerekli önlemler alınmalıdır.

Sonuç olarak eskiden olduğu gibi 21. yüzyılda da aile, toplumsal hayatın vazgeçilmezleri arasında yer almaya devam etmektedir. Bireysel ve toplumsal gelişimin sekteye uğramaması açısından ailenin temel işlevlerini yerine getirmesi son derece önemlidir. Bu bağlamda ailenin korunmasına yönelik düzenlemeler yerinde olmakla birlikte, artık aile denildiğinde akla gelen ilk şeylerden biri de aile içi şiddet olmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile içi şiddet (özelde kadına yönelik şiddet) sorunu hala çözülememiştir. Şiddetin hüküm sürdüğü ailelerde korunma önceliğine sahip olan “*şiddete uğrayan kişi*”dir. Bu noktada aileye atfedilen kutsallık, ancak şiddete karşı duruşla bir anlam ifade edebilir. Aksi takdirde şiddetin dozunun arttığı ve ölümle sonuçlanan birçok vakada görüldüğü üzere ortada korunması gereken bir “aile” kalmamaktadır. Ailelerin korunması için gerekli bütün düzenlemeler titizlikle uygulanmalı, ancak insan haklarından en önemlisi kabul edilebilecek nitelikte olan “yaşam hakkı”, “ailenin korunması” gerekçesiyle bertaraf edilmemelidir. Yalnızca yasalarla yapılacak düzenlemelerin aile birliğini korumada ve aile içi şiddeti önlemede yetersiz kalacağı kuşkusuzdur. Bu alanda disiplinler arası çalışmalar yapılmalı, toplumun ve ailelerin kaybettiği güven ve sevgi ortamı yeniden tesis edilmeye çalışılmalıdır. Sorunun çözümü kadın ve erkeğin bireysel hakları ihlal edilmeden sağlıklı ailelerin oluşmasından geçmektedir. Bu bakımdan devlet de anayasanın, uluslararası sözleşmelerin ve kanunların üzerine yüklediği yükümlülükleri yerine getirmelidir.

KAYNAKÇA

- Akartepe A., "Evlilik Birliğinde Eşlerden Birisinin Bazı Malvarlığı Değerleri Üzerindeki Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması", *EÜHFD*, 13(1-2), 2009, 167-192.
- Akıntürk, T., Ateş, D., *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, 2. Cilt, 20. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2017.
- Akkaya, T., "Geçici Önlem Olarak Boşanma Yargılamasında Zorunlu Arabuluculuk", (http://bildiri.anadolu.edu.tr/papers/bildirimakale/11126_b756s13.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2017)
- Aktan, H., "İslam Aile Hukuku", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 396-433.
- Altınay, A., Arat, L., *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, 2. Baskı, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul 2008.
- Arendt, H., (1970), *Şiddet Üzerine*, (Çev: Bülent Peker), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.
- Arsal, M.S., *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1947.
- Arslan Öncü, G., "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları", (Ed. Nur Centel) *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No.1, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013, 39-63.
- Artuk, M.E., Gökçen, A., Alşahin, M.E., Çakır, K., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 16. Baskı, Ankara 2017.
- Atar, Y., *Türk Anayasa Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya 2011.
- Ayan, S., *Evlilik Birliğinin Korunması*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004.
- Aydın, M.A., "Osmanlılarda Aile Hukukunun Tarihi Tekâmülü", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 434-455.

- Aydın, M.A., *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1985.
- Aydın, M.A., *Türk Hukuk Tarihi*, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2013.
- Aytaç,S., Sert Eteman, F., Çetin Aydın, G., Reçber, B., Sezen, H.K., “Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma”, *Sosyoloji Konferansları*, No: 54, 2016/2, 275-297.
- Badur, E., “Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler”, *TBB Dergisi*, (84), 2009, 63-92.
- Bakırcı, K., “Aile İçi veya Birlikte Yaşayanlar Arasındaki Şiddete İş Hukuku Araçlarıyla Mücadele Edilebilir Mi?”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2009/2, 111-120.
- Barnett, O. W., Miller-Perrin C. L., Perrin R. D., *Family violence across the lifespan: An introduction*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2010.
- Başalp, N., “Aile İçi Şiddet ve Özel Hukuk Yaptırımları”, *MÜHF-HAD*, 20(3), 2014, 207-246.
- Başpınar, V., “Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz”, *AÜHFD*, 52(3), Ankara 2003, 79-101.
- Baydur, E., Ertem, B., “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları, Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme”, *TBB Dergisi*, (65), 2006, 89-118.
- Baygın, C., *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- Bozkurt, G., *Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi, Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne Resepsiyon Süreci (1839-1939)*, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2010.
- Bölükbaşı, Ö., *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- Büyüktanır, T., “Türk Medeni Kanunu Değişiklikler ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2002/2, Y.60, 55-109.

- Centel, N., “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor mu”, (Ed. Nur Centel), *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No.1, İstanbul 2013, 1-12.
- Ceylan, E., “Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, *TBB Dergisi*, (109), 2013, 13-54.
- Çakırbay Çimen, H., *Sosyal Devlet İlkesi Açısından Ailenin Korunması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009.
- Çeker, O., *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, 3. Baskı, Mehir Vakfı Yayınları, Konya 2016.
- Çırak, E., *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Getirdiği Yenilikler ve Eksiklikleri Üzerine Çözüm Önerileri*, (<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/PDFler/Ezgi%20C%CC%A7%C4%B1rak.pdf>. Erişim Tarihi:10.09.2017)
- Demirel, Ö., Gürbüz, A. ve Tuş, M., *Osmanlılarda Ailenin Demografik Yapısı*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 97-161.
- Dişsiz, M., Hotun Şahin, N., “Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 2008, 50-58.
- Doğan, C., “Eski Türk Ailesinin Yapısı ve Fonksiyonları”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 1996, 73-81.
- Doğan, M., “Türk Medeni Kanunu’nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler”, *AÜHFD*, 52(4), 2003, 93-129.
- Doğan, R., *Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu*, Ankara Barosu Dergisi, 2014/2, 137-154.
- Dural, M., Öğüz, T., Gümüş, M.A., *Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku*, Cilt III, Filiz Kitabevi, 5. Bası, İstanbul 2012.
- Ekinci, E.B., *Hukukun Serüveni*, 2. Baskı, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2015.

- Elçin, G.E., “Türk Medeni Kanunu’nda Soybağı ve Çocuğun Korunmasında Revize Edilmesi Gereken Hükümler”, *MHB*, Y. 35,S. 1, 2015, 97-102.
- Erkal, M.E., “Türk Aile Yapısı ve Bazı Meseleler”, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101089>. Erişim Tarihi: 28.11.2017.
- Erkal, M.E., *Sosyoloji: Toplum Bilim*, Der Yayınları, İstanbul 2004.
- Erlüle, F., “Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması”, *MÜHF – HAD*, 16(3-4), 217-248.
- Erol, E., “6284 Sayılı Yasa ve Uygulama”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 90(2) , 2016, 275-286.
- Eröz, M. ve Güler, A., *Türk Ailesi*, 2. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Eyce, B., “Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (4), 2000, 223-243.
- Fındıkoğlu, Z.F., *Türk Aile Sosyolojisi*, Hukuk Fakültesi Mecmuasından Ayrı-Basım, İstanbul 1946.
- Gökçe, B., “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1-2), 1976, 46-67.
- Gözler, K., *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Ekin Yayınları, Bursa 2011.
- Güler, A., ”İlk Yazılı Türkçe Metinlerde Aile ve Unsurları”, *Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, Ankara 1992, 39-53.
- Gümüş, M.A., *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.
- Günay, M., “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, *TAAD*, 1(10), 2012, 647-686.
- Gündüz, A., “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(5), 2012, 129-148.

- Gürpınar, D., “Eşlerin Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Borcu The Dept of the Married Couples for Paying the Expenses of the Family”, *Journal of Yaşar University*, S. 8 (Özel), 2013, 1293-1340.
- Hantrias, L., Letabiler M.T., *Families and family policies in Europe*. Routledge, 2014.
- Hatemi, H., Kalkan Oğuztürk, B., *Aile Hukuku*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Hatemi, H., Serozan, R., *Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- Helvacı, S., “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı”, *MHB*, Y.35, S. 1, 2015, 157-169.
- Hüseyin Tıgılı, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Yer Alan Tedbirler ve Bunların Uygulanması”, *TAAD*, 1(5), 2011, 487-538.
- İçağasıoğlu Çoban, A. ve Özbesler, C., “Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler”, *Aile ve Toplum*, Y. 11, 5(18), 2009, 31-41.
- Kafesoğlu, İ., *Türk Milli Kültürü*, 26. Basım, Ötüken Yayınları, İstanbul 2006.
- Karakaya, R., *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Yasa)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- Karaman, E., Türkiye’de Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Devletin Sorumluluğu, International Conference On Eurasian Economies 2015, Session 2D: Hukuk I, 584-590.
- Karaman, H., “İslamın Getirdiği Aile Anlayışı”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 385-395.
- Karınca, E., Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara 2008.
- Keane, J., *Şiddet ve Demokrasi*, (Çev: Meral Üst), İmge Kitabevi, Ankara 2010.
- Kılıçoğlu Yılmaz, K., “Evlilik Birliğinin Korunması”, *TBB Dergisi*, (120), 2015, 423-464.
- Kılıçoğlu, A., *Aile Hukuku*, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

- Kılıçoğlu, Yılmaz, K., “Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu”, *Ankara Barosu Dergisi* 2014/4, 580-591.
- Kır, İ., “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kitiş, Y., Şanlıoğlu Bilgici, S., “Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi İle Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem”, *Aile ve Toplum* Y.9, 3(11), 2007, 7-11.
- Koca, M., “Soybağını Değiştirme Suçu”, *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu*, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, Ankara 28 Şubat-1 Mart 2008, Türkiye Barolar Birliği, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, TBB Yayınları, Ankara, 2008, 501-533.
- Koca, M., Üzülmez, İ., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- Koçer, E., “Kamusal Bir Sorun Olarak Kadına Yönelik Ev İçi Şiddet ve 6284 Sayılı Kanun”, (Ed: Ülker Yükselbaba), Tekin Yayınevi, İstanbul 2017, 213-248.
- Koçhisarlıoğlu, C., “Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği”, *AÜHFD*, 40(1-4), 1988, 251-279.
- Kongar, E., *Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkisi*, *Aile Yazıları II*, Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, Bilim Serisi 5/2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1991, 63-91.
- Korkut Owen, F., Owen, D.W., *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık KSGM, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, Ankara 2008.
- Könezoğlu, B., *Aile ve Ailenin Korunması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Köprülü, B., Kaneti, S., *Aile Hukuku*, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989.
- Köseoğlu, B., Kocaağa, K., *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Ekin Yayınları, Bursa 201
- Krug, E. G., Dahlenberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., Lozano, R., The world report on violence and health, *The lancet*, 360 (9339), 2002, 1083-1088.
- Kurban, Y., “İslam Hukukuna Göre Kadın ve Erkeğin Birarada Bulunması (İhtilat)”, *EKEV Akademi Dergisi*, Y.15, S. 46, 2011, 137-153.

- Kuyucu, N., *AIHM İctihadında Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet*, Seçkin Yayınları, Ankara 2014.
- Levinson, D., *Family violence in cross-cultural perspective*. Sage Publications, Inc, 1989.
- Lundgren, E. *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*, (Çev: Berna Erkal), Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, İstanbul 2012.
- Mandaloğlu, M., “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 133-159.
- Mavili, A., *Aile İçi Şiddet- Kadının ve Çocuğun Korunması*, 2. Baskı, Elma Yayınevi, Ankara 2014.
- Merter, F., *1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler, Malatya Örneği*, 2. Baskı, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- Moroğlu, N., Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi, 357-380, (<http://docplayer.biz.tr/6265077-Kadina-yonelik-siddetin-onlenmesi-6284-sayili-yasa-ve-istanbul-sozlesmesi.html>. Erişim Tarihi: 12.09.2017)
- Mortaş, S., *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Aile Hayatının Korunması*, Adalet Yayınları, Ankara 2016.
- Nuhoğlu, A., *Aile Düzenine Karşı Suçlar*, Beta Yayınları, İstanbul 2009.
- Oğuzman, K., Dural, M., *Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994.
- Oktay Özdemir, S., “ Türk Hukukunda Boşanma Sisteminde Revizyon İhtiyacı”, *MHB*, Y.35, S. 1, 2015, 29-46.
- Ortaylı, İ., “Osmanlı Aile Hukukunda Gelenek, Şeriat ve Örf”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 456-467.
- Ozankaya, Ö., *Toplumbilim*, 8. Basım, Cem/Kültür Yayınları, 1976.
- Öden, M., , “Türk Anayasa Hukukunda Devletin Kadınları Ev-İçi Şiddete Karşı Koruma Ödevi”, (Ed. Funda Kaya/Nadire Özdemir/Gülriiz Uygur), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 77-93.

- Ögel, B., *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, 3. Baskı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1988.
- Öktem, S., “Aile Birliğinde Eşlerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması”, *TBB Dergisi*, (67), 2006, 317-338.
- Önal, S., *Ailenin Korunması Yönünden İdarenin Anayasal Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Özbek, M., “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Aile Arabuluculuğu” Konulu Tavsiye Kararı”, *DEÜHFD*, 7(2), 2005, 71-102.
- Özbek, M., *Anayasal Hak ve Hürriyetler İle Yargılamaya Hakim Olan İlkeler Işığında Arabulucuk, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı*, Erişim Tarihi: 22.09.2017, file:///C:/Users/Nur%20Pasa/Downloads/5cbc08874583bfb7b7c637c3539cbaae.pdf.
- Özbek, V.Ö., Kanbur, M.N., Doğan, K., Bacaksız, P., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015.
- Özbilen, A.B., Soygüt Arslan, M.B., 6284 Sayılı “Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.11 S. 22, 2012/2, 365- 387.
- Özdamar, D., *CEDAW Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Öztan, B., “Medeni Kanun’un Kabulünün 70’nci Yılında Aile Hukuku”, *AÜHFD.*, 44(1-4), Ankara 1995, 79-125.
- Öztan, B., *Aile Hukuku*, Turhan Kitabevi, 6.Bası, Ankara 2015.
- Öztürk, E., *Türkiye’de Aile İçi Şiddet*, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara 2017.
- Öztürk, N., “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İNÜHFD*, 8(1), Y.2017, 1-32.
- Russell, B., *Evlilik ve Ahlak*, (Çev: Işıtan Gündüz), 6. Baskı, Say Yayınları, İstanbul 1999.
- Sağiroğlu, M.Ş., *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, Legal Yayınevi, İstanbul 2013.

- Sanday, P. R., "The socio-cultural context of rape: A cross-cultural study" *Journal of Social Issues*, 37 (4), 1981, 5-27.
- Saraçoğlu, S., "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa Kapsamında Tedbir Nafakasına Hükmedilebilmesinin Koşulları", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 2016, 483-499.
- Sarı, C., *Ailenin Korunması Amacıyla Eşlerin Hukuksal İşlem ve Tasarruf Ehliyetine Getirilen Sınırlandırmalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2004.
- Sarı, K. S., *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- Sarıhan, B.B., Violence Against Women In The Code Numbered 6284, The Macrotheme Review 4(8), Special Issue IV, 2015, 40-55.
- Savaş, S., "Fetva ve Şeriyye Sicillerine Göre Ailenin Teşekkülü ve Dağılması", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 504-547.
- Serdar, İ., "Birlikte Velayet", *DEÜHF*, 10(1), 2008, 155-197.
- Sever, Ç., "Kadına Karşı Eviçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz v. Türkiye Kararı", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 19-46.
- Sonat, K.A., "Soybağının Tespiti Amacıyla İsteğe Dayalı Olarak Yapılan Gen İncelemeleri", *MÜHF – HAD*, 19(3), 323-377.
- Soyaslan, D., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- Soybaş, J., "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun'a Genel Bakış", *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2012/1, 67-70.
- Sözüer, A., Baytaç, A.B., Keleş Pekmez, T., "Türk Ceza Hukukunda Kadın ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin 6284 Sayılı Kanun Bağlamında Değerlendirilmesi", (Ed: Adem Sözüer), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık-Tebliğler*, 2. Suç ve Ceza Film Festivali, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, 255-286.

- Şahinkaya, R., *Psiko-Sosyal Yönleriyle Aile*, Kardeş Basımevi, Ankara 1979.
- Şener, Ü., *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı-TEPAV (www.tepav.org.)
- Şenyuva, A.H., *Evlilik Birliğinin Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Korunması*, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.
- Şimşek, M., “Yeni Medeni Yasaya Bakış”, *Yargıtay Dergisi*, 28(1-2), 2002, 123-151.
- Tabakoğlu, A., “Osmanlı Toplumunda Aile”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 92-96.
- Tatlıoğlu, K., Küçükköse, İ., “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), 2015, 194-209.
- Tekinay, S. S., *Türk Aile Hukuku*, 6. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 1986.
- Tezcan, D., Erdem, M.R., Önok M., *Teorik ve Pratik Caza Özel Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Teziç, E., *Anayasa Hukuku*, 17. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2014.
- Tuncer, S. D., *Türk Ceza Kanununda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüklerin İhlali*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- Turan, R., “Osmanlıların Kuruluş Yıllarında Türk Ailesi”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 82-91.
- Türkdoğan, O., “Türk Ailesinin Genel Yapısı”, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992, 29-66.
- Tüzüner, Ö., “Soybağının Tespiti Davasında Genetik Analize İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *AÜHFĐ*, 62 (4), 2013, 1139-1166.

- Uçan, Ö., “Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi”, *Klinik Psikiyatri*, 10(1), 2007, 38-45.
- Uçar, A., “4721 Sayılı Medeni Kanun İle Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, *AÜHFD*, VI(1-4), 2002, 317-332.
- Uçar, A., “İstatistiki Verilerle Ulusal Basında Kadına Karşı Şiddet”, *İNÜHFD*, 7(2), 2016, 315-364.
- Uğur, H., “Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanunun Getirdikleri”, *TBB Dergisi*, (101), 2012, 333-366.
- Uygur, G., “Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi”, *Dini Araştırmalar Dergisi, Kadın Özel Sayısı*, 2016, 209-227.
- Uygur, G., “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015/ 4, 121-132.
- Uygur, G., Gürgey, İ.Ç., “Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları İhlali ve Bunun Bir Örneği Olarak Kadına Yönelik Şiddet” (Ed. Funda Kaya/Nadire Özdemir/Gülriiz Uygur), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İç Şiddet*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 9-60.
- Uyumaz, A., Akdağ, İ., “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramları ile Israrlı Takip Mağdurunun Korunması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIX(2), 2015, 45-94.
- Van Bueren, G., "The International Protection of Family Members' Rights as the 21st Century Approaches", *Human Rights Quarterly*, 17(4), 1995, 732-765.
- Velidedeoğlu, H.V., *Aile Hukuku*, Cüz I, 4. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul 1960.
- Watts, C. & Zimmerman C., "Violence against women: global scope and magnitude." *The lancet*, 359(9313), 2002, 1232-1237.
- Yalvaç, G., *Gerekçeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
- Yaşar Ekici, F., “Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, (30), 2014, 209-224.

- Yenerer akmut, ., *Soybağının Belirlenmesi ve Ceza Hukukunda ocuğun Soybağını Değiştirme Suçu*, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2008.
- Yetim, D., şahin, E.M., “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik şiddete Yaklaşım”, *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 48-53.
- Yıldırım, A., *Türk Aile Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2014.
- Zapata, T.T., *Medeni Hukuk*, 21. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2016.
- Zevkliler, A./Havutçu, A., *Yeni Medeni Kanuna göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Büşra Gül KARACA
Doğum Yeri ve Tarihi	Tonya-17.07.1993
Eğitim Durumu	
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	Avukatlık Stajı
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İletişim	
E-Posta Adresi	busragulkaraca@hotmail.com
Tarih	